

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

GUNTHER VON PAIRIS

KONSTANTİNOPOLİS'İN ZAPTI

BİR KEŞİŞİN KALEMİNDEN IV. HAÇLI SEFERİ

HISTORIA CONSTANTINOPOLITANA

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN:
KUTSİ AYBARS ÇİTİNALP

KONSTANTİNOPOLİS'İN ZAPTI
Bir Keşifin Kaleminden IV. Haçlı Seferi
(HISTORIA CONSTANTINOPOLITANA)

—
GUNTHER VON PAIRIS

KRONİK KİTAP: 266

Haçlı Seferleri Tarihi: 7

YAYIN YÖNETMENİ

Adem Koçal

ÇEVİRİ

Kutsi Aybars Çetinalp

EDİTÖR

M. Murtaza Özeren

KAPAK TASARIMI

Kutan Ural

MİZANPAJ

Kronik Kitap

1. Baskı, Ocak 2022, İstanbul

ISBN

978-625-8431-12-4

ORJİNAL ADI

Historia Constantinopolitana

KRONİK KİTAP

Şakayıklı Sk. N°8, Levent

İstanbul - 34330 - Türkiye

Telefon: (0212) 243 13 23

Faks: (0212) 243 13 28

kronik@kronikkkitap.com

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 49639

www.kronikkkitap.com

f t @ kronikkkitap

BASKI VE CİLT

Optimum Basım

Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1

34295 K. Çekmece / İstanbul

Telefon: (0212) 463 71 25

Matbaa Sertifika No: 41707

YAYIN HAKLARI

Bu kitabın Türkiye'deki tüm yayın hakları Kronik Yayıncılık A.Ş.'ye aittir. Tanıtım amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

GUNTHER VON PAIRIS

KONSTANTİNOPOLİS'İN ZAPTI

BİR KEŞİŞİN KALEMİNDEN IV. HAÇLI SEFERİ

HISTORIA CONSTANTINOPOLITANA

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN:
KUTSI AYBARS ÇETİNALP

Kronik

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

GUNTHER VON PAIRIS

Gunther, Orta Çağ Avrupa'sındaki teknolojik ilerlemelere katkılarıyla da bildiğimiz Cistercien Tarikatı'na mensup Pairisli Alman bir keşiştir. Hayatı hakkında fazla bilgiye sahip olmamakla birlikte büyük olasılıkla takribi 1150 yılında Hohenstaufen Hanedanlığı'na tâbi şövalye sınıfı Alsaceli bir ailede dünya geldi. 1180-1181 yıllarında İmparator Friedrich'in oğlu Prens Konrad'ın eğitimliğini üstlendiğini, 1085 yılına kadar Hohenstaufen Hanedanlığı'nın saray muallimi olduğunu ve yine aynı sarayda *poeta laureata* olduğunu bilmekteyiz. Kendinden *scholasticus* olarak bahsetmesinden 1203 dolaylarında manastır hayatını seçmeden önce bilgi peşinde koşan bir âlim olduğunu anlıyoruz. Teoloji ve tarih üzerine Latince eserler veren Gunther 1210–1220 yılları arasında keşişi olduğu Pairis Manastırı'nda hayata veda etti.

KUTSİ AYBARS ÇETİNALP

1990 yılında İstanbul'da doğdu. 2015 yılında İstanbul Üniversitesi Latin Dili ve Edebiyatı anabilim dalından, 2019 yılında çift anadal programı kapsamında aynı üniversitenin Klasik Arkeoloji anabilim dalından mezun oldu. Çetinalp, 2015-2019 yıllarında İstanbul Üniversitesi Eskiçağ Tarihi ve Ortaçağ Tarihi kürsülerinde aldığı yüksek lisans eğitiminin ardından, yatay geçiş yaptığı İstanbul Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Tarihi yüksek lisans programından Prof. Dr. A. M. Celâl Şengör danışmanlığında hazırladığı “An Analysis of the Knowledge of Earth Sciences in Middle Byzantine Histories, Chronicles and Military Manuals (867-1204)” başlıklı yüksek lisans teziyle 2021 yılında mezun olmaya hak kazandı. Aynı yıl Kapadokya Üniversitesi Turist Rehberliği tezsiz yüksek lisans programından mezun oldu. Çeviri ve araştırmalarına devam eden Çetinalp Latince, Eski Yunanca, Bizans Yunancası ve İngilizce bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ	7
I HISTORIA CONSTANTINOPOLITANA VEYA KONSTANTİNOPOLİS ŞEHRİNİN ZAPTINA DAİR, ORADAN ALSACE'A GÖTÜRÜLEN, KUTSAL HAÇ'IN BÜYÜK BİR KISMININ DA ARALARINDA OLDUĞU DİĞER KUTSAL EMANETLER	25
II [IV. HAÇLI SEFERİ ÇAĞRISI]	29
III [BAŞKEŞİŞ MARTIN'IN VAAZİ]	33
IV [MARTIN HAC YOLCULUĞUNA HAZIRLANIYOR]	38
V [HAÇLI ORDUSU YOLA ÇIKIYOR]	41
VI [VENEDİKLİLER HAÇLILARI ANLAŞMAYA ZORLUYOR]	44
VII [ZARA'NIN ZAPTI, PAPA HAÇLILARI AFOROZ EDİYOR]	49
VIII [GENÇ ALEKSİOS HAÇLILARDAN YARDIM İSTİYOR]	52
IX [MARTIN AKKA'DA]	58
X [HAÇLILAR KONSTANTİNOPOLİS'E AYAK BASIYOR]	61
XI [HAÇLILARIN KONSTANTİNOPOLİS ÜZERİNDEKİ EMELLERİ]	65
XII [HAÇLILAR VE BİZANS ARASINDAKİ İLK ÇARPIŞMALAR]	68

XIII	[BAŞA GEÇİRİLEN GENÇ ALEKSİOS TAHTTAN İNDİRİLİP ÖLDÜRÜLÜYOR]	71
XIV	[HAÇLILAR TEKRAR KONSTANTİNOPOLİS'E SALDIRIYOR]	75
XV	[GUNTHER'İN KONSTANTİNOPOLİS TASVİRİ]	80
XVI	[KONSTANTİNOPOLİS'İN BAŞKENT OLUŞU VE CONSTANTINUS'UN RÜYASI]	83
XVII	[HAÇLILAR KONSTANTİNOPOLİS SURLARINI AŞIYOR]	87
XVIII	[KONSTANTİNOPOLİS'İN DÜŞÜŞÜ VE HAÇLI TALANI]	92
XIX	[MARTIN DE YAĞMADAN PAYINI ALIYOR]	97
XX	[BAUDOUIN DE FLANDRE İMPARATOR SEÇİLİYOR, DEVİRİK İMPARATOR MOURTZOUPHLOS İDAM EDİLİYOR]	103
XXI	[THEODOSIOS SÜTUNU'NUN KEHANETİ]	108
XXII	[MARTIN AKKA'YA YELKEN AÇIYOR]	112
XXIII	[MARTIN VE KUTSAL EMANETLER AVRUPA'YA DÖNÜYOR]	118
XXIV	[KONSTANTİNOPOLİS'TEN ALINAN KUTSAL EMANETLERİN LİSTESİ]	122
XXV	[KRAL PHILIPP DE KUTSAL EMANETLERDEN PAYINI ALIYOR]	129
	KAYNAKÇA	133
	DİZİN	137

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

IV. Haçlı Seferi ve Konstantinopolis'in zaptı, tarihin seyrini değiştiren önemli olaylardan olmakla birlikte insanlık tarihinin tanık olduğu en korkunç olaylardan da biridir. Bu hadiseye bizzat tanıklık edenlerin kaleme aldığı ve Türkçeye de kazandırılan Haçlı ve Bizans kaynaklarıyla mukayese edildiğinde Gunther von Pairis'in *Historia Constantinopolitana'sı* müstesna bir konumdadır.

Eserin müellifi Gunther, Orta Çağ Avrupa'sındaki teknolojik ilerlemelere katkılarıyla da bildiğimiz Cistercien Tarikatı'na mensup Pairisli Alman bir keşiştir. Takribi 1150–1210/1220 tarihlerinde yaşadığı düşünülen ve hayatı hakkında fazla bilgi sahibi olmadığımız Gunther, üçü tarih, biri teoloji olmak üzere dört Latince eserin müellifidir. Kronolojik sırayla eserlerinden kısaca şöyle bahsedebiliriz: 1185–1186 dolaylarında kaleme aldığı tahmin edilen *Solimarius* başlıklı eseri I. Haçlı Seferi'ni anlatan bir epik şiirdir ve büyük oranda Robert le Moine'nın *Historia Hierosolymitana'sının* epik şiir hâlidir. 1187'de tamamlanan ikinci eseri *Ligurinus* ise Kutsal Roma İmparatoru I. Friedrich Barbarossa'nın 1152–1160 yıllarındaki Kuzey

İtalya Seferi'ni anlatır. Zira eserin başlığı da ona atfen “Liguria Fatihi” anlamına gelir. Gunther *Solimarius* örneğinde olduğu gibi bu eserinde Otto von Freising'in *Gesta Frederici* adlı nesir eserini epik şiir şeklinde kaleme almıştır. İlâveten eserde büyük oranda Lucanus'un *De Bello Civili*'sinden esinlenildiğini de görebiliyoruz. Müellifin 1205'te kaleme aldığı üçüncü eseri *Hystoria* ya da *Historia Constantinopolitana*'sı şu an okumak üzere olduğunuz eserdir. Gunther'in dördüncü ve son eseri “Dua, Oruç ve Sadaka üzerine” diye çevirebileceğimiz *De Oratione Ieiunio et Eleemosyna*'dır.

Belirttiğimiz gibi Gunther'in hayatı hakkında fazla bilgiye sahip değiliz. Muhtemelen Hohenstaufen Hanedanlığı'na tâbi şövalye sınıfından bir aileden gelmekteydi. Orta Çağ'da civardaki bir manastıra girmek gibi bir anlayış yaygın olduğundan ailesinin Alsaceli olduğunu ileri sürebiliriz. Gunther'in, 1198–1215 yıllarında Hohenstaufen ve Welf hanedanları arasında cereyan eden taht kavgasının taraflarından Philipp von Schwaben'dan kral ve sonra da imparator olarak bahsetmesinden de bunu anlamaktayız. İlâveten Friedrich'in oğlu Prens Konrad'ın eğitmenliğini yapmış olması hem Gunther'in gayet iyi bir eğitim aldığını hem de Hohenstaufen tarafgirliğinin –en azından bir dönem– somut karşılık bulduğunu gösterir. Hohenstaufen sarayında *poeta laureata* olması da muhtemeldir. Yine kendinden *scholasticus* olarak bahsetmesinden manastır hayatını seçmeden önce bilgi peşinde koşan bir eğitmen olduğunu anlıyoruz. Eserindeki göndermelerden, Haçlıları Troia-Akha mücadelesi üzerinden

meşru göstermeye çalışmasından Gunther'in Homeros'tan Vergilius'a, Platoncu *nous*'tan Boethius'un *De Consolatione Philosophiae*'ına (*Felsefe'nin Tesellisi*) klasik literatüre hâkim olduğunu anlayabiliyoruz. Elbette Homeros'u Yunanca aslından değil *Ilias Latina*'dan okumuş olmalıydı. Zira bu eserde de göreceğimiz üzere Gunther'in Yunancaya dair yaptığı hatalar Yunancasının iyi olmadığını açıkça ortaya koyuyor. Dolayısıyla böyle bir Yunancayla Homeros'u orijinal dilinden okuduğunu söyleyemeyiz. Keza yüzyıl itibarıyla Alsace'taki bir keşişin Yunanca metinlere erişmesi ve bunları okuması da pek olası değildir.

Gunther von Pairis; Geoffroi de Villehardouin, Robert de Clari, Nikolaos Mesarites ve Niketas Khoniates gibi IV. Haçlı Seferi'nin görgü tanığı olan yazarlardan değildi. Anlatısı, kendi aktardığına göre tamamen Başkeşişi Martin von Pairis'in tanıklığına dayanmaktaydı. Gunther'in tarafsız olması elbette Orta Çağ'ın yazınsal ölçünleri göz önüne alındığında beklenemez, ancak söz konusu Martin olduğunda onu olduğundan çok daha büyük biriymiş gibi anlatır. Diğer yazarlarda bahsi bile geçmeyen Martin'i, Zara Kuşatması sonrası Papa III. Innocentius'a gönderilen delegelerden biri olarak gösterir. Elbette bu Gunther'den ziyade Martin'in iddiası da olabilir. Hatta eseri yazdırtan Martin de olabilir, zira eser neredeyse Martin'in methiyesi niteliğindedir. Öte yandan Yunanlardan son derece düşmanca ve aşağılayıcı bir üslupla bahseder. Abartılarının yanı sıra IV. Haçlı Seferi'ne katılanların iddia etmediklerini ya da aksini söylediklerini anlatır. Örneğin, 1204'te Konstantinopolis'in alınışı sırasında şehir sakinlerinin pek

azının öldürüldüğünü Haçlılardan ise sadece bir şövalyenin kaza eseri öldüğünü aktarır. Haçlıları aklamak ve güya Troia'nın intikamını alan meşru kimseler gibi göstermek adına bir Erken Orta Çağ miti diyebileceğimiz Frankların Troia'dan kaçanların soyundan geldiği söylencesine varıncaya kadar birtakım anlatıları yineler. Gunther dönemin önde gelenlerinden bahsederken kullandığı ifadeleri özenle seçer. Esasen Roma imparatorlarının meşru ardılı olan Doğu Roma imparatorlarından tipik bir üslupla Yunanların Kralı (*Rex Graecorum*) olarak bahseder. Şaşırtıcı biçimde sadece İmparator Manuel Komnenos özelinde –belki de sehven– *imperator* unvanını kullanır. Öte yandan Gunther nazarında tek Roma İmparatoru Kutsal Roma –Germen– İmparatoru'dur.

Tüm bu bilgiler ışığında *Historia Constantinopolitana*'yı bizim için önemli bir kaynak kılan iki husus vardır. Birincisi, bizzat Haçlı seferine katılmamış ve Avrupa'daki manastırından yazan bir keşişin bakış açısını yansıtıyor olmasıdır. Öyle ki Gunther tüm bu yaşananları Hristiyan Tanrısı'nın inayeti ve Platoncu *nous*'la harmanlayarak sunar. Bunu yaparken Boethius'tan ne kadar etkilendiği *De Consolatione Philosophiae*'ıyla olan paralelliklerden kendini gösterir. Gunther'in dizelerinde Haçlılar kötüyü ve yozlaşmış olanı cezalandıran ilahi bir araçtır. İlâveten Başkeşiş Martin'i yüceltmek ve Haçlıları aklamak için çaba gösterir. İkincisiyse Konstantinopolis'te yağmalanan kutsal emanetlerin bir listesini veriyor olmasıdır. Metinde bahsi geçmese de Martin bu emanetlerin bir kısmını Kutsal Topraklar'a gittiğinde edinmiş olabilir ancak ezici çoğunluğunu Gunther'in

“İmparatoriçe Irene’nin kabrinin bulunduğu kilise” olarak tanımladığı yerden, yani Pantokrator Kilisesi’nden (günümüzde Zeyrek Camii) aldığını bilmekteyiz.

Historia Constantinopolitana üslup bakımından da ilginçtir. Gunther’in önceki eserlerinin aksine *Historia Constantinopolitana* hem düzyazı hem de nazımdır. Boethius’un *De Consolatione Philosophiae*’ından da aşına olduğumuz, Erken Orta Çağ’ın İrlandalı müelliflerinde de sık rastladığımız bu üsluba *prosimetrum* denir. Eser 25 bölümden oluşmaktadır. Her bölüm 17–34 dize arası bir şiirle biter. Gunther şiirlerini kafiyeli yazmakla birlikte iç kafiye de kullanmıştır. Hatta eserin nesir olan kısımlarında da yer yer kafiyeli bir anlatıma rastlamaktayız. Şiirler yeni bir anlatı sunmaktan ziyade ilgili bölümün lirik yahut didaktik bir özeti niteliğindedir. Şiirler tam bir bütünlük göstermemekle birlikte Gunther vezin olarak *hexameter* ya da *elegia* kullanmıştır. Bazı şiirlerinde *chiasmus* da görebilmekteyiz. Son bölüm üslup ve biçim bakımından öncekilerden farklılık gösterir. Bu da son bölümü Gunther’in yazmamış olabileceği ihtimalini doğurur. Eserdeki bölümler bir epik şiirden bekleneceği üzere bir döngü içindedir. Söz gelimi Haçlıların Akka’da yaşadığı zorlukların anlatıldığı 10. bölüm Haçlıların Konstantinopolis’te yaşadığı zorlukların anlatıldığı 14. bölümle paralellik gösterirken Zara’nın zaptını anlatan 7. bölüm, Konstantinopolis’in zaptını anlatan 17. bölümle benzerlik gösterir. Andrea’ya göre (1992: 26) bölümlerdeki döngü şu şekildedir:

12

11	13
10	14
9	15
8	16
7	17
6	18
5	19
4	20
3	21
2	22
1	23

24

Historia Constantinopolitana'nın günümüze ulaşan üç el yazması mevcut: Münih Üniversitesi'nde bulunan yaklaşık 1400'lere tarihlenen MS 321 no.lu el yazması (f. 1r-23r), Colmar Bibliotheque Municipale'de bulunan 1459-1462 tarihli MS 248 no.lu el yazması (f. 33v-47v) ve yine Münih, Bayerische Staatsbibliothek'te bulunan 1425'te Andreas von Regensburg'un yazdığı MS 903 no.lu el yazması (f. 115r-149r). *Historia Constantinopolitana*'ya ait ilk edisyon Henricus Canisius'un 1604'te hazırladığı meşhur *Antiquae Lectiones*'i içinde yer alır. Jacques Basnage'ın bunu esas alarak 1725'te hazırladığı *Thesaurus Monumentorum Ecclesiasticorum et Historicorum*'da Basnage'ın ön sözüyle bu edisyonu görürüz. Jacques-Paul Migne'nin 1855'te hazırladığı ve *Patrologiae Cursus Completus* 212. cildinde yer alan edisyon da bunun redakte edilmiş hâlidir. Tüm

bu edisyonların ortak özelliği saptayabildiğimiz kadarıyla sadece MS 903'ü temel almış olmalarıdır. Zira hem el yazmasında hem de edisyonlarda eserin sadece nesir kısmı bulunmaktadır. Bununla birlikte Canisius önsözünde kullandığı yazmanın “Incipit Hystoria Constantinopolitana” şeklinde başladığını belirtir. MS 903 de böyle başlar. Yukarıda bahsettiğimiz üç el yazmasını ihtiva eden ilk tam edisyonsa 1875'te Kont Paul Riant tarafından hazırlandı. En güncel edisyon Peter Orth'un doktora tezi kapsamında hazırladığı 1994 tarihli “Hystoria Constantinopolitana, Untersuchungen und kritische Ausgabe” dir. Fakat bu edisyona ulaşamadık. Öte yandan Kont Riant'ın hazırladığı edisyonda yer yer transkripsiyon hataları, farklı okumalar mevcuttur. Bu yüzden eseri, Riant'ın edisyonunu temel alıp ulaşabildiğimiz üç el yazmasıyla da mukayese ederek çevirdik. Okuyucuyu fazla dipnota boğmamak adına sadece aradaki mühim farklılıkları dipnotlarla vermeyi uygun gördük. Çeviri sırasında Alfred Andrea'nın yukarıda bahsettiğimiz üç el yazmasını esas alan 1997 tarihli İngilizce çevirisinden de istifade ettik.

Historia Constantinopolitana'nın çeviri serüvenine gelecek olursak karşılaştığımız ilk çeviri 1889'da Theodor Renaud'un kusurlu Almanca çevirisidir. Bunu izleyen ilk tam çeviri 1956'da Erwin Assmann tarafından yine Almancaya yapılmıştır. Yukarıda bahsettiğimiz Alfred Andrea'nın 1997 tarihli çevirisiyse İngilizceye yapılan ilk ve tek çeviridir. Gernot Krapinger'ın 2020'de yayınlanan Almanca çevirisi en güncel Almanca çeviridir. Böylelikle okuyacağınız bu çeviri *Historia Constantinopolitana*'nın ilk

Türkçe çevirisi olmakla birlikte Almanca ve İngilizceden sonra yapılan ilk modern çevirisidir de.

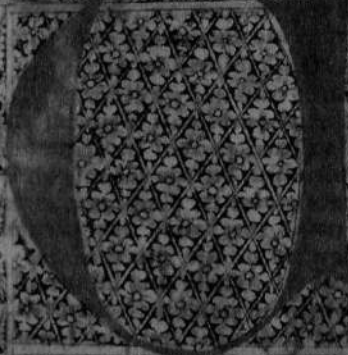
Çeviride olabildiğince Gunther'in zihnini ve dilini ortaya koymaya çalıştığımızdan unvan ve diğer ifadeleri buna göre çevirdik. Söz gelimi Yunanların Kralı (*Rex Graecorum*) ifadesini Doğu Roma İmparatoru ya da Yunanlar (*Graeci*) ifadesini Bizanslılar, Doğu Romalılar olarak çevirmeyi doğru bulmadık. Aksi takdirde Gunther'in ideolojisini yansıtmamış olacaktık. "Constantinopolis" ifadesini ise Latince aslıyla ya da Yunanca aslıyla (Κωνσταντινούπολις, translit. Kōnstantinoupolis) vermek yerine dilimize yerleştiği şekilde Konstantinopolis olarak vermeyi uygun gördük. Orijinal kaynaklarda Latince yazılan kişi isimlerini ilgili kişinin mensubu olduğu milletin diline göre vermeye çalıştık. Örneğin, eserde Aegidus olarak geçen Bohemyalı keşişi Jilji şeklinde Çekçe ismiyle verdik. Bazı aziz, azize, peygamber isimlerini Kitab-ı Mukaddes'e ve dilimize yerleştiği şekilde çevirdik. Böylece Kitab-ı Mukaddes yazarlarından Aziz Ioannes'i Yuhanna, Aziz Ioannes Prodomos'u ise Vaftizci Yahya olarak çevirdik. Hristiyanlıkla ilgili terimleri müellifin Roma Katolik Kilisesi mensubu olması hasebiyle Katolik teolojisine uygun şekilde vermeye özen gösterdik. Söz gelimi, dilimize Yunanca εὐχαριστία'dan (eukharistia) geçen efkaristiya yerine Latince *communio*'dan gelen komünyonu kullanmayı uygun gördük.

Çevirimizin ülkemizdeki akademik ilginin son yıllarda daha da arttığı Orta Çağ Avrupası ve Haçlı Seferleri çalışmaları için faydalı olmasını temenni ederiz. MS 248 no.lu el yazmasına ulaşmamda yardımlarını esirgemeyen *ma chère*

amie Manon Buret'ye, Colmar Bibliothèque Municipale çalışanlarına ve dijitalle aktarılmamış el yazmasını teker teker fotoğraflayarak gönderme nezaketini gösteren Sayın M. Cédric Grebenieff'e, son okumada yardımlarını esirgemeyen ve fikir teatisinde bulunduğum aziz dostum Ogün Baştürk'e, şiirlerin Türkçeye çevirisi hususunda yardımcı olan kıymetli dostum İbrahim Ethem Demirkol'a ve son olarak bütün çalışmalarımı ilk elden okuyup değerlendiren *mea dulcissima* Burçak Dursun'a teşekkür ederim.

Kutsi Aybars Çetinalp
İstanbul, 2021

Incipit hystoria Constantinopolitana

muersa diuine virtutis
opa plurimu habent
admiracionis eatenus.
ut si qua mira no sut
net diuina debeat ui
dicari. Specialit tamen
ea mirari consueuimus que
magna et ardua p hu
miles psonas illoz scz
homin qui p apud sepos

p humilitate in ymo sut. et apud alios tantis rebz miris
putat pdonei eade virtut diuina dignat ostendere.
Vnde et illud magis mirandū est qd p moyses hominē
pauatū et humilem qui oues pateri sui iheros pascere
solebat. plus filioz israhel detyrannide pbrauacionis et
deformare ferrea egyptie seruitutis eductus ē. quā
si p aliquē fortissimū regem in manu valida. et mili
bus armatorū. plus idem fuisset ereptus. Sic et illud
maiori stupore suscipis quod p homines brutos et pau
pes pstatotes et ydiotas. fidem xpi nouam prorsus
et incognitam mūdus accepit. quā si uel Augusti ce
saris auctoritate. ul' platonis stitencia. ul' dāmastris
aut acerōis eloquid eiusdem fidei cristiane religio
per suasa fuisset et tradita. Opera quippe dei quito
minime in se h. mane facultatis admittūt. tanto ma
ior in eis diuine potencie sublimitas elucescit. Hinc
est qd quedam magna ualde et ardua. sulo tamen lu
mī et plano et sermone palpabili. libuit expluare.
que dñs pūitū quendā modestum pūis et humile.
nostro temporibz operari dignatus est. ad laudem
utiqz et gloriā nomis sui. et pūā eiusdem iuri meo

arū grā longe aūo et gemmis p̄nosa. ibi diligētē re
 cōdita cōtinentem. Et uam tablam grecorū impator in
 solempnibus festis uelut qđd certū pignus imperii gesta
 re cōsueuērat de collo suo cathēna aurea dependentem
 Cui tabula le p̄p̄ aurū ul' alias gēmas quā plimas lapidis
 vnus inree magnitudinis infixus est. passionē dñi sibi
 in sculptam et b̄te p̄rginis et solis ew̄n^{te} ymagines. hinc
 inde assistentes. Est etiam saphireus ibidem qđ admirā
 de quātitatis. cui dñia maiestas que nlla p̄orū ymagi
 ne p̄p̄ue re p̄p̄itari ualeat acti fuisse tñ ita fieri potuit
 in sculpta est. Quod utaq; mirū inuictissimū rex philippo
 huiusmodi quidē etate sed in dei timore et om̄i morū hōesta
 te manserit. tanta mentis bēuolē et gr̄arū actione su
 steperit. ut ipam etiam p̄p̄iensē eccliam. cū om̄ibz possessio
 nibz suis in suam suscep̄et p̄tensionem. et alias omnes
 reliquias quas martino attulerat. ei p̄petuo possidēdas
 imperiali p̄uilegio cōfirmaret. Scripsit autē hanc hystoriā
 magister gūntherus quidam tūc mōchus. p̄us autē scola
 sticus vir admodū liberalit' eruditus. Cui etā rebz ip̄is
 quas scribebat uehementer applaudens id habebat inten
 tiōis ac fidei. ut ab illo qui hoc p̄ fideles suos opari dig
 natus fuerat. etā ip̄e dñorū relator opm uitam acciper
 sempiternam

De expugnatione Urbis Constantinopolitane Unde inter
illas reliquias magna pars scē Civitas in Almanniam
est allata.

Universa diuine virtutis opera plima habent admiranda
eatenus ut si qui mira non sūt nec diuina debent in
dicari. Exspectat tamen ei mirum consueuimus q̄ mag
na et ardua p̄ quiles p̄sonas illorū scilicet hominū qui et apud se
ipsos p̄ habilitatem in imo sūt et apud alios tantis rebus
minis putant p̄done. eadem virtus diuina dignat̄ ostendere.
Unde et illud magis mirandum est qd̄ p̄ moysen hominem p̄ua
tum et humilem qui oues tueri sūt. iussu pascere p̄lebit
ip̄so p̄lor. Israhel. de geram de p̄p̄tate et de fornace
foras egipti fuitur. ductus est quā si p̄ aliquē potassi
mum regem manu valida et milibus armatorū p̄p̄t
idem fuisset expeus. Sic et illud maiori stupore suscipimus
qd̄ p̄ lites brues et paupes. p̄scatores et p̄dotes p̄don
p̄pi nouam p̄coras et magnam mundus accepit. quā si
ut Augusti Cesaris auctoritate ut p̄lato sūt. ut domi
tius aut ciceronis eloquio. eiusdem fidei xp̄iane religio
p̄fusa fuisset et tradita. Opera quippe dei quicquid
ipse fuisse facultas admittit. tanto maius meris diuine
potestatis sublimitas elucet. ¶ Hinc est qd̄ quēdam magna
valde et ardua scilo tamen quili et plene et finem pul
ubili libuit applicare. que dno p̄ vni quēdam modestum
satis et humilem. mris ep̄ibus sperari dignatus est. ad
lunden utq; et gloriā nomis sui et piam suscipi vni me
moriam. et p̄ntis lra nosri felicitatē p̄petuam. ¶ Hinc accit

7

eius confortatio quicquid sumus dictum ut ex hoc eius dilige
ad q̄ firmitas et in alijs credentibus sic licet esomare

M ox ubi contic	uit	presso vir prudens	ore
condiq̄ tunc r		leu compuncta dol	
Tollere signa a	uas	ppiant divinaq̄ r	asun
casum subire d		qui nos tenet duat ad	
Pectora fel	ia	decorat cerniq̄ s	igno
Porro quide dupl		sed vitaliter ordine d	
Non sine mister	io	fuit hoc quicq̄ rep	erem
Certa fuit me		qd̄ iam facema ap	
Qui gerit in a	uat	reditu p̄ nolle fat	atur
Qui ret p̄ red		fieri sperare vid	
Hec vetus est me	io	pauas hoc tpe n	ota
Tempore et spac		multis a corde rem	
Hec masone qu	idem	titulo cruas ista not	ante
moris aut pr		signari rebo ul	
Tunc xpi sum	ulo	Dur hoc vendabile ni	unus
De ipso pop		Duo r̄ domes et pr	
Hinc in mad	uas	asulno p̄pale r	unum
Difficileq̄ s		Suscepit r̄ sibi d	
Quod de leg	uo	pauas in ille lib	ure
etia sibi del		cunctus gaudet h̄on	

Affensu deniq̄ vir de pabuo illor̄ et qui iam ut
dixim⁹ asulno pontifici cura anu accepit exhor
quoq̄ prudentie rogatus accepit officiu Tunc confortati
illos et confortans m̄rps aus militat p̄fessi erant certu
tempus consuevit quo rebus suis dispos̄it parat omnes
ad eundem locu si occurreret ibiq̄ secū iter sanct⁹

*Şahsen tanıyamadığım
Prof. Dr. Işın Demirkent'in anısına...*

HISTORIA CONSTANTINOPOLITANA¹ VEYA KONSTANTİNOPOLİS ŞEHRİNİN ZAPTINA DAİR, ORADAN ALSACE'A² GÖTÜRÜLEN, KUTSAL HAÇ'IN BÜYÜK BİR KISMININ DA ARALARINDA OLDUĞU DİĞER KUTSAL EMANETLER

Pairis Keşişi Gunther Scholasticus

Baudouin'ın hükümdarlığında, 1204 yılı dolaylarında³

İlahi kudretin tezahürleri öyle büyük bir hayranlık uyandırır ki sıra dışı olmayan alelade vakalar pek de ilahi karşılanmamalıdır. Buna rağmen, aynı ilahi kudretin mütevazı kimse-ler aracılığıyla göstermeye layık gördüğü büyük ve zorlu işlere hayranlık duymak eğilimindeyiz. Açıktır ki bu kimse-ler, kendileri nazarında tevazu bakımından en aşağıdayken, başkaları nazarında da böylesine işlere layık görülmezler. Bundan dolayıdır ki; İsrailoğulları halkının Firavun'un

1 MS 321'de başlık bulunmamakla birlikte eser doğrudan "Başlar Konstantinopolis Tarihi" (*Incipit Hystoria Constantinopolitana*) şeklinde başlar (MS 321 f. 1r.). MS 248'de de başlık yoktur, ancak daha sonra *Chronica Martini* ifadesi eklenmiştir (MS 248, f. 33v).

2 Latince metinde *Allemannia*.

3 Bu tarihlendirme yalnızca Migne'nin edisyonunda bulunur. Ayrıca Migne, müellifin adını mensubu olduğu tarikata atıf yaparak "Guntherus Cisterciensis" şeklinde verir (Migne, 1855: 221-222).

zorbalığından ve Mısır esaretinin demir zincirlerinden, askeri bakımdan güçlü ve binlerce askere sahip çok kudretli bir kral sayesinde kurtulmasından ziyade; kayınpederi Yitro'nun koyunlarını güden,⁴ makam mevki sahibi olmayan ve mütevazı biri olan Musa sayesinde kurtulması⁵ daha da hayranlık duyulması bir şeydir. Böylece, Hristiyan inanç öğretisinin Augustus Caesar'ın otoritesiyle, Platon'un bilgiyiyle, Demosthenes ve Cicero'nun belagatiyle anlatılıp tesis edilmesinden ziyade; dünyanın, Mesih'in yeni ve bilinmeyen inancını kaba saba adamlar, fakir ve cahil balıkçılar⁶ sayesinde kabul etmesini büyük bir şaşkınlıkla karşılıyoruz. Elbette Tanrı'nın işleri, insan kabiliyetine ne kadar az müdahil olursa, onlardaki ilahi kudretin görkemi de o derece parlak. Bu yüzden, Rabbimizin alçak gönüllü ve mütevazı bir adam aracılığıyla bizim zamanımızda gerçekleşmesini uygun gördüğü gerçekten büyük ve zorlu işleri, gösterişsiz yalın bir üslup ve anlaşılır bir dille anlatmayı istedim. Bunu, o zatın isminin şanı ve övgüsü, mütedeyyin anısı,⁷ mevcut konumumuzun ebedi mutluluğu, hiç şüphesiz tüm Alman ulusunun onuru ve memnuniyeti, daha doğrusu ve daha önemlisi bütün Batı Kilisesi'nin tesellisi ve muhafazası [için de anlatıyorum.] Bu hikâyemizin [yer aldığı] eser kesinlikle yanlış veya şüpheli hiçbir [bilgi] ihtiva etmeyecektir. Aksine birbirini izleyen sahih ve kesin olaylara bağlı kalacaktır. Tıpkı kendisinden sıklıkla bahsedeceğimiz aynı

4 Mısır'dan Çıkış III. 1.

5 Mısır'dan Çıkış XIV.

6 Havarilere gönderme yapıyor.

7 Lat. *piam memoriam*: Bu ifadeden anlaşıldığı kadarıyla Başkeşiş Martin eser yazılırken hayatta değildi.

zâtın, bizlere ziyadesiyle alçak gönüllü ve mütevazı bir şekilde aktardığı saf ve yalın hikâyeye gibi. Her şeyi Tanrı'ya atfeden ve kendisine hiçbir şey atfetmek istemeyen o zat övgülerden rahatsız olmasın diye, layık olduğu övgü ve tebriki yazmaya cüret edemiyoruz. Fakat yine de bu işlerin yazarı ve [kendine inanan] alçak gönüllü insanları yücelten Tanrı'ya alenen haksızlık yapmamak için, tamamen sessiz de kalamayacağız. Bu yüzden kalemi ikisi arasında dengeli tutmaya özen göstereceğiz ki Tanrı'nın o zat aracılığıyla gerçekleştirilen büyük işleri saklı kalmasın ve bu zat rahatsız edilmeden huşu içinde kalsın. O hâlde her kim bu naçiz eserimizi⁸ kopyalamak ya da okumak üzere almaya karar verirse, zihninin dikkatini ve hünerini gayretle, burada ele alınan ve titizlikle incelenmesi gereken bu şeylere versin. Zira burada, ilahi buyruk olmadan hiçbir şekilde olamayacak veya gerçekleşemeyecek büyük ve meşhur olayları bulacak. Bu yüzden de okuyucuyu uyarmak isteriz. Halkımız tarafından yapılanlar dindarlığa aykırı gibi gözükse dahi, yine de bunların her zaman her şekilde adil olan ilahi irade tarafından gerçekleştirildiğinden şüphe etmemeli.⁹

*Duysun herkes haykırdığım coşku yu, ne büyük
olduğunu;¹⁰
ve çabam Tanrı'ya olsun şan ve övgü!*

8 Lat. *paginulus*: Eserden *-ulus* küçültme ekiyle tevazu göstererek bahsetme Antik Roma'dan beri Latin yazınında yaygın olarak kullanılan bir ifade biçimiydi. Bkz. *libellus*.

9 Boe. Cons. 4.p5.

10 Şiirler sadece 1875 tarihli edisyonda, MS 248 ve MS 903 numaralı el yazmalarında mevcut.

*Toplandı tam burada, hakça coşkun dediklerim,
 Tanrı'nın büyük hediyeleri, zaferin göksel alameti.
 Bunu sen yaptın, sen mümkün kıldın bu olanı,
 Ey Mesih sen buyurdun yazılmasını, sana şan olsun!
 Sen çoğu kez haçın tapılası hatıralarını hatırlatırsın,
 Ve istediğin vakit karşılık verirsin yeniyle eskiye;
 vaktiyle senin rızanla olanlar, her daim yeni sayılırlar,
 buyurursun saklamasın onları diye parıldamasın
 bulutlar.*

*Başka hiçbir çağın sunmadığını sunar bizim çağ,
 bu denlisi ne olmuştu ne de olacak.*

Gerçekten mutludur görebilen,

*apaçık ve noksansız görebildiğimiz bu şeyleri!
 Vaziyet karşısında gülümser, titretse de yüreğimizi,
 korkuyla sinse de, sevinçle görür ışığı.
 İsterim büyük hadiseleri yazmak, fakat sadece hakikatin
 yolunda,*

*Katıyetle anımsadığımın, düşerim peşine ustaca.
 Majesteleri, Hakikatin Şahidi, bu eseri onaylasa,
 ve o işlerin yapılmasını lütfeden apaçık
 gerçekleşmesini de bahşetse!*

II

[IV. HAÇLI SEFERİ ÇAĞRISI]

Böylece o zaman Foulques¹¹ isimli ünlü Fransız vaiz Paris'te, kutsal toprakların ve nicedir barbarların elinde olan müstesna şehir Kudüs'ün kurtarılması için tüm Fransa halkını, tüm Flandre'yi, Normandiya'yı, Britanya'yı ve diğer bölgeleri vaazlarıyla yüreklendiriyordu. [O zaman] Kuzey Almanya'da¹² Martin denilen bir adam vardı. Martin, Basel Piskoposluğu'nda yer alan Cistercien Tarikatı'na ait bir manastırın başkeşişiydi. Buraya Pairis deniliyordu. Bu vaziyet her halükârda başlangıcı itibarıyla zaten belli bir mucizevi tarafa sahipti. Zira bu adamların her ikisi de –yani hem Haç'ın kelamını halkın önünde tebliğ eden bu adam ve hem de kısa süre sonra [kelamın] vaizi olacak olan diğer adam– kanımca vazife bakımından eşit oldukları¹³ gibi aynı zamanda da Parisli olarak aynı isme göre adlandırılıyorlardı.

11 Foulques de Neuilly. (ö. 1201)

12 Lat. *Germania Superior*. Günümüzde Batı İsviçre, Fransa'nın Alsace, Strassburg şehirlerini ve Güneybatı Almanya'yı kapsayan bölge. Yazar Roma eyaleti üzerinden bölgeyi tanımlamayı tercih etmiş.

13 Burada vazifede eşitlik Foulques'un da Martin'in de vaizlik yapmasıdır. Ancak vaizlikleri mukayese edildiğinde Foulques, daha çok I. Haçlı Seferi'nin ünlü vaizi Pierre l'Ermit ile mukayese edilebilecek bir vaizdir. O da tıpkı Pierre gibi kitleleri coşkuyla harekete geçirebilecek yetkinlikteydi. Bu yüzden yazarın Martin lehine abartılı yorumladığını söyleyebiliriz.

Fakat biri ismini bu fani hayata gözlerini açtığı şehirden almaktaydı.¹⁴ Diğeriyse bahsettiğimiz gibi ruhani babası olarak yönettiği manastırdan. Gerçekten de iki yer de (hem az evvel bahsi geçen mezkûr manastır hem de Fransızların ünlü şehri) Paris olarak adlandırılır. Bu ismin etimolojik [kökeni] Fransız dilindedir.¹⁵ Almancada ise anlamını ve kökenini şundan aldığı düşünülmektedir: [Vaktiyle] Lucelle Manastırı'ndan buraya yerleşmeleri için gönderilen ilk keşişler burada donmuş, çorak topraklardan ve saf buzdan¹⁶ başka hiçbir şey bulamamışlar. Ancak yoksul [çocuklarını] yücelten ve onları ayağa kaldıran Tanrı'nın lütfuyla kilise ünlenmiş, mülklerle ve ganimetlerle¹⁷ zenginleşmiş, binalarla donatılmış ve hepsinden daha önemlisi gece gündüz ibadete adanmış. Dolayısıyla bahsettiğimiz başkeşiş zihnen olgun fakat güler yüzlü, kararlarında sağduyulu, dostane, hitabette sevilen, biraderleri nazarında nazik ve mütevazı [sayılan biridir]. Öyle ki, ruhban olmayan herkesin gözünde dahi istisnai bir yetkisi vardır ve her iki taraf için de¹⁸

14 Foulques de Neuilly. Gunther, Foulques'tan Parisli olarak bahseder. Kesin doğum yeri bilinmemekle birlikte Foulques'un, Paris'in bir semti olan Neuilly de rahiplik yaptığını ve dini eğitimini de Paris'te aldığını bilmekteyiz.

15 Esasen Paris şehri ismini aynı bölgede yaşamış bir Kelt kavmi olan Parisii kavminden alır.

16 Gunther burada bir kelime oyunu yapıyor. Latince *pura glacies* (saf buz) olarak geçen ifade Orta Yüksek Almancada *bar is*'tir. Alsace bölgesinde konuşulan lehçeye göre "par is" şeklinde okunur. Eserin geri kalanında da göreceğimiz örnekler bize Gunther'in bu tür kelime oyunlarından hoşlandığını gösterir. (Andrea, 1997: 24)

17 Lat. *praeda* savaşta ele geçirilen ganimetler için kullanılır. Gunther burada muhtemelen IV. Haçlı Sefer'iinde yapılan talan sonucu elde edilen ganimetten bahsediyor.

18 Ruhbanları ve ruhban olmayanları (laik) kastediyor.

sevilen ve uysal olarak bilinen biridir. Bu adam, o zaman Kutsal Roma Kilisesi'ne isminin üçüncüsü olarak liderlik eden Papa Innocentius'tan gelen; haçı tereddütsüz kabul etmesine ve aynı haçı bu topraklarda başkalarına halka açık biçimde tebliğ etmesine yönelik buyruğu aldı. Ardından her iki papalık buyruğuna da itaat etti ve kendinden emin bir şekilde canla başla vaizliğe başladı. Bünyesi zayıf bir insan olduğundan ve herkes böyle bir göreve uygun olmadığını düşündüğünden etrafındakiler şaşırılmıştı. Böylece, Yunancada kraliyet¹⁹ anlamına gelen kendi şehri Basel'deki Kutlu Bakire Meryem'in meşhur kilisesinde ruhbanlara ve ruhban olmayanlara bir vaaz verdi. Orada yeni söylentilerle heyecanlanmış iki kesimden de büyük bir kalabalık toplandı. Aslında civardaki bölgelerin zaten bir süredir meşhur vaazlarla Mesih'in ordusuna çağrıldığını duymuşlardı. Ancak hiç kimse civar bölgelerde bu meselenin bahsini yapmamıştı. Dolayısıyla bu bölgelerde Mesih'in ordugâhına katılmak için yüreklerini hazırlayanların büyük bir kısmı büyük bir arzuyla bu tür bir yüreklendirme bekliyorlardı. Bu yüzden herkes kulaklarını dikmiş gözlerini ondan ayırmadan duruyordu. Büyük bir şevkle konuya dair ne öğreteceğini ne öğüt vereceğini ya da Tanrı'nın kullarına ne vaat edeceğini bekliyorlardı.

*Görüyor o toplanmış büyük avam kalabalığını,
toplanmış aynı şekilde mukaddes meydanda ruhban
kalabalığıyla.
Sanki hasat için çabalar gibi çoktandır coşkuyla bekler,*

19 βασιλεία (basileia).

*dualar dökülür yüreğinden ve dualarının gücünü tutan
harekete geçer,*

öyle ki Rab gerekli gördüğünü yapar.

*Gayet usulca ve münasipçe diler gözlerini,
görür canı gönülden dinlemeye hazır herkesi,
ve görür çok sayıda kudretli yeni destekçisini,
dikilmiş kulaklarıyla, aşırı coşkulu ve tutkulu,
yüzü ifadesiz ne var ki yüreği içten içe mutlu.*

*Ve şimdi ruhundan geleceğe dair kesin alametleri
çıkartıyor.*

*ve saf bir yüreğin mutluluğunu, büyük umutlarını
yeşertiyor,
ilahi bir tutkuyla tüm benliğinin yandığını hissediyor,
ve bu insanların ilahi bu yruğa boyun eğmesini arzuluyor.*

*Ruhunda onu çağırıyor liderleri olacak olan onu.
Ardından zarif bir sesle izliyor ünlü öğretmeni,
dilsizlerin dilini ustaca çözen o öğretmeni,
ilahi işlerle cahillere Tanrı'nın bu yruğunu öğreten o
öğretmeni,*

*Masih'in himayesinde güvende, sunuyor mutlulukla
şükranlarını,*

söylediği aktarılır vaazda ya bunu ya da benzerini:

III

[BAŞKEŞİŞ MARTIN'IN VAAZI]

“Sözüm size, lordlarım ve kardeşlerim, sözüm size! Aslında benim değil de Mesih’in [sözü]. Bu sözlerin sahibi Mesih’in ta kendisidir, bense aciz bir aracıyım. Bugün Mesih sizinle kendi sözleriyle benim ağzımdan konuşuyor. Sizinle birlikte kendi yaralarına ağlıyor. Mesih o mukaddes yerden, kendi makamından kovuldu! Bizzat kendi kanıyla kutsadığı o şehirden atıldı! Ah ne acı! Vaktiyle kutsal peygamberler tarafından Tanrı’nın oğlunun vücut bulacağı söylendiği o yerden; doğduğu ve çocukken tapınağa sunulmayı istediği o yerden! Bizzat orada vaazlar verdi ve erdemleri öğretti, sıklıkla mucizeler sergiledi, havarileriyle yemek yerken kutsallar kutsalı bedenini ve kanını komünyon olarak tesis etti. Orada acı çekti, öldü, gömüldü ve üç gün sonra dirildi! Havarilerinin gözleri önünde orada göğe yükseldi ve on gün sonra kutsal ruhu ateşten diller şeklinde üzerlerine indirdi ve orası artık kâfir bir kavmin barbarlığı tarafından yönetiliyor! Heyhat! Ey keder! Ah musibetler musibeti! Mesih’in ayak izlerini bıraktığı, kötürümleri iyileştirdiği, körlerin gözünü açtığı, cüzzamlıları temizlediği, ölüleri dirilttiği Kutsal Toprak; işte söylüyorum o toprak kâfirlerin

eline düştü! Kiliseleri tahrip edildi, kutsal yer²⁰ kirletildi, kraliyet tahtı ve şerefi putperestlere geçti. Çarmıh'ın, Mesih'in kanıyla ıslanmış o kutsallar kutsalı ve mübarek tahta [parçası], hiçbir Hristiyan onunla ne yapıldığını ya da nerede aranması gerektiğini bilemesin diye Çarmıh'ın kelimasını saçmalık görenler tarafından saklandı.²¹ O hudutları mesken edinmiş tüm halkımız ya kılıçla ya da hâlen süren uzun bir esaretle tamamen yok edildi. Bu felaketten kaçabilenlerin birkaçı Akka'ya²² ya da başka güvenli yerlere çekildiler. Buralarda barbarların bitmek bilmeyen akınları yüzünden acı çekiyorlar.

İşte Mesih'i bugün benim ağızımdan size bizzat yakarmaya iten sıkıntısı budur. O yüzden kudretli savaşçılar artık Mesih'in yardımına yetişin, onun adına olan Hristiyan orduya katılın, bu kutlu kuvvetlere katılmak için elinizi çabuk tutun! Bugün sizi Mesih'in amacına katıyorum, zalimce kovulduğu mirasını geri alabilmek için çabalayabilesiniz diye onu adeta sizin ellerinize bırakıyorum. řu an putperestlerin kardeşlerimize karşı çılgınca artan hiddetinden korkmaysınız diye atalarımızın yaptıklarını hatırlamanızı istiyorum. Soylu Dük Godefroy ve diğer Fransız ve Alman liderlerin

20 Gunther burada münferit bir kutsal yerden bahsediyor. Bahsettiği yer muhtemelen Kutsal Kabir Kilisesi'dir.

21 Bahsi geçen haç, Selâhaddin Eyyûbî'nin 1187 Hittin Muharebesi'nde ele geğirdiği Gerçek Haç'tır. İngiltere Kralı I. Richard (Aslan Yürekli) ve Doğu Roma İmparatoru II. Isaakios Angelos gibi Hristiyan liderler bu haçı müzakere yoluyla geri almayı denediyseler de başarılı olamadılar. Hristiyanlar bu haçı bir daha asla geri alamadılar. Gerçek Haç'ın akıbeti ise meçhuldür.

22 Gunther bu satırları yazdığı sırada Akka hâlihazırda İkinci Kudüs Krallığı'nın başkenti konumundaydı. 1291'e kadar bu konumunu sürdürdü.

komutasındaki o meşhur seferin gerçekleştiği zaman da²³ bugün olduğu gibi o kâfir halk, bütün Hristiyanları öldürmüş ya da esir etmiş ve o toprağı zapt etmişti. Kutsal şehir Kudüs'ü, Tyros'la Sidon'u, Antakya'yı ve diğer müstahkem şehirleri, daha doğrusu Konstantinopolis'e kadar tüm toprakları emin ve korkusuz şekilde kırk senedir ellerinde tutmaktaydılar. Fakat bunların hepsi Rabbin isteğiyle bu ordu aracılığıyla kısacık bir sürede sanki göz açıp kapayıncaya kadar ele geçirildi. İznik, Konya, Antakya, Trablus ve diğer şehirler zapt edildi. Ayrıca krallığın başkenti Kudüs halkımız tarafından geri alındı. Şu an bile o kâfir halkın bu müstesna şehri ve toprakların büyük bir kısmını gaddarca elinde tutmasına rağmen, Akka bizim, Antakya bizim, belli başlı müstahkem güçlü şehirler bizim. Bunların desteği, Tanrı'nın inayeti ve yiğitliğimizle şanlı savaşçılar, diğer bütün [şehirlerle] birlikte o görkemli şehri de tekrar hâkimiyetimiz altına alabileceğiz!

Şayet bu denli büyük bir işin altına girdiğiniz için Tanrı'dan nasıl kesin bir mükâfat beklemeniz gerektiğini soracak olursanız, size kesinlikle söz veriyorum; her kim hacı kabul ederse ve samimi bir tövbe ederse bütün günahlarından tamamen arınacak ve nerede, ne zaman, nasıl olursa olsun mevcut yaşantısını bırakırsa ebedi bir yaşama sahip olacak! Gideceğiniz toprağın bu topraktan daha zengin ve bereketli olduğuna değinmeyeceğim bile. Ayrıca aranızdan çoğunun dünyevi mallar bakımından orada daha müreffeh bir servete kavuşması kolay olacak. Bunlar, burada tatmaya alışık olduklarınızdan daha büyüktür. Şimdi kardeşlerim,

23 I. Haçlı Seferi (1096–1099).

bu hac yolculuğunda ne kadar büyük bir güvence var, anlayın. Cennet'in Krallığı açısından çok kesin bir vaat var, dünyevi refah bakımındansa umuttan daha fazlası var. Ben şahsen sefere katılacağıma da çabaya ortak olacağıma da yemin ediyorum. Tanrı'yı hoşnut ettiği müddetçe başarıları ve zorlukları sizlerle birlikte paylaşmayı istiyorum. O hâlde kardeşlerim artık mesut bir ruhla muzaffer haçı kabul edin ve böylece Çarmıhtaki'nin davasına sadakatle katılarak kısa ve mütevazı çaba karşılığında büyük ve ebedi bir mükâfat alabileceksiniz.”

Muhterem adam bunları söyledikten sonra etrafında bulunanlar dehşetle irkildiler. Onun ve etrafındakilerin yüzünden sel gibi akan gözyaşlarını görebilirdiniz. Feryatları, hıçkırıkları, iç çekmeleri ve samimi vicdan azabını gösteren tüm diğer belirtileri duyabiliyordunuz. Bu yüzden bahsi geçen başkeşişin bu vaazını özenle aktardık, çünkü her ne kadar daha sonra sıklıkla bu insanları ve başkalarını yiğitçe yüreklendirmiş olsa da onun hiçbir vaazından bahsetmedik. Dolayısıyla onun gayretine [dair bu örnekten yola çıkarak] diğer [vaazlarının] da ne kadar ateşli olduğuna inanılması gerektiği yargısına varmalı.

*O zaman bilge adam susunca mühürlediği ağzıyla,
Kalabalık kükredi dört bir yandan vurulmuşçasına tatlı
bir acıyla;
Hazırlandılar haçı almaya²⁴ ve kutsal gücü taşımaya,
Hizmet etmeye haçın [rehberliğinde] bizi yıldızlara*

24 Lat. *tollere signa*: Haçı almak, kaldırmak ya da yüceltmek anlamlarının yanı sıra bu ifade sefere çıkmak üzere ordugâhı kaldırmak anlamına da gelmektedir (bkz. Caes. B. C. 2, 20). Gunther burada bir kez daha kelime oyunu yapıyor.

götüren liderin ordusunda;
 Sırtlar ve göğüsler bezendi o kutlu işaretle,
 Sahiden de çifte talih lakin ikisi de hak ettiği yerde.
 Yoktu bunun nereye konulduğunun gizemli bir yanı;
 Vardı şimdi açıklayacağımız belli bir mantığı:
 Dönmeyi istemediğini gösterir haçı önde taşıyanın,
 Dönmeyi umduğu anlaşılır haçı arkada taşıyanın.
 Bu kadim bir anlayıştır, günümüzde pek azı tarafından
 bilinen,
 Zira zaman çekip almıştır pek çoğunun yüreğinden,
 Uzun zaman evvel adetti işaretlenmek arkadan ya da
 önden.
 O vakit bu mukaddes hizmet Mesih'in hizmetkârı
 tarafından verilmişti,
 Papanın buyruğunda aldı bu ziyadesiyle zorlu ve külfetli
 görevi.
 Halkı dük, kont, peder bir olarak yönetebilsin diye.
 Lakin yine de o bahşedilen payeden ziyade,
 sükut ederek sevindi verilen göreve.

[MARTIN HAC YOLCULUĞUNA HAZIRLANIYOR]

Tanrı'nın adamı sonunda onların yakarışlarından etkilendi. Söylediğimiz gibi hâlihazırda papadan ruhların sorumluluğunu²⁵ almıştı. Israr karşısında bedenlerinin sorumluluğu vazifesini de üstlendi.²⁶ Sonra onları, ordusuna katıldıkları Mesih'te yüreklendirdi ve güçlendirdi. Hepsi işlerini hallettikten sonra hazırlanıp onunla aynı yerde buluşmaları için belli bir zaman belirledi. Ardından oradan birlikte kutsal hac yolculuğuna çıkacaklardı. Ayrıca özellikle eve dönenleri bu süre zarfında iffetli, arı olmaları ve de tamamen saflığı seven Mesih'e yaraşır askerler olmaları için dikkatle uyardı. Kendisiyse namuslu maiyetiyle bütün bölgenin önde gelen ve en kalabalık yerlerini gezdi, vaaz vermek için pek çok yerde durdu ve birçoğunu Mesih'in aynı ordusuna kattı. Onları, diğerleriyle aynı anda yola çıkabilmeleri için önceden kararlaştırılmış zamanda ve bahsi geçen yerde buluşsunlar diye grupta toplamaya çalışıyordu. Vakit darlığı yüzünden işlerinden

25 Lat. *cura animarum*: Hristiyanlıkta ruhbanın cemaate dini hizmetler verebilmesi yetkisi. Diğer bir deyişle rahiplik yetkisi.

26 Gunther'in burada söylemek istediği Martin'in vaaz verdiği kalabalığın hem dini hem de askeri lideri olduğudur.

ayrılamayanlar ise mümkün olan en kısa sürede diğerlerini izleyecekti. Ayrılık vakti yaklaşınca Martin, papalık buyruğunun yetkisiyle desteklenmesine rağmen yine de kendi mukaddes mesleğine saygı göstermek istediğinden bütün tarikatının merkezi olan Cîteaux'ya²⁷ gitti. Buranın başkeşişinden ve belli başlı başka başkeşişlerden hac yolculuğu için müsaade ve dua aldı. Ardından kendisini biraderlerinin dualarına bıraktığı ve onları karşılıklı bir sevgiyle Tanrı'nın lütfuna emanet ettiği kendi manastırına döndü. [Sonra] Basel'e gitti. Orada haçı kabul edenlerden oluşan büyük bir kalabalık çoktan toplanmıştı. Büyük bir coşkuyla karşılandı. Cesaretlendirici bir vaaz verdikten sonra kendini ve yoldaşlarını Kutlu Bakire'nin ellerine emanet etti. Bu yeni orduyu Oğlu'yla bir araya getirmesi için O'na alçak gönüllülükle yalvardı. Aynı şehrin onu çok seven ruhbanlarına ve halkına veda ederek mutlu bir çehre ve korkusuz bir zihinle yoldaşlarıyla birlikte kutsal hac yolculuğuna başladı. Bundan yola çıkarak, Tanrı'nın adamının ruhunda nasıl bilinmez bir büyüklük tuttuğu ve Tanrı'nın onun aracılığıyla gerçekleştireceklerini zihninin öngörüsüyle gördüğü yargısına varabiliriz.

*Böylece toy kalabalığın²⁸ komutanı aynı anda ve eşit
biçimde,
süratle ve ciddiyetle uygun adım ve düzgün biçimde,*

27 Cistercien Tarikatı ismini merkezleri olan Cîteaux'nun Latince karşılığı olan Cistertium/Cistercium'dan alır. Keza tarikatın Latince ismi olan *Ordo Cisterciensis* aslında Cîteaux Tarikatı anlamına gelmektedir. Ancak bu bölgeye neden Cistertium dendiği tartışmalıdır. bkz. Tobin, 1995.

28 Lat. *plebs* ifadesinden dolayı anlaşılan bu kalabalıkla ruhban olmayanları kastediyordu.

*yolculuğa başladılar neredeyse iki yüz bin kişiyle,
saflar bozulmadan ne önden gidenler ne de geriden
gelenler,
ne kararsızlardı ne de kararsız davranıyorlardı
Heybetli bir at sırtında önde Martin gidiyor yüzünde
huzurla.*

*Peşi sıra bütün kıta, kimisi memnun dizginlerden,
Kimisiyse yayan ilerliyor böyle bineklerden mahrum diye;
Lakin kimse yakınmıyor değerinin talihinden mahrum
diye,
Saflardaki hiç kimsenin yüzünde ya da yüreğinde yok
keder;*

*Kim olursa olsun payı makul, hoş ve iyi düşünüyor;
Mutluluk şarkıları Mesih'in adı altında yankılanıyor.
Ey Mesih zira bu seferin nedeni, lideri ve yolu sensin;
Sen ki imanın ta kendisisin imanlı insanlara imanlı
sözler verirsin,*

*o sözleri bağlılıkla tutmaya bugün başlar onlar.
Yüreği ısıtan, uzuvlara kudret veren güzel umut,
aylaklığı vücuttan, kederi kalpten atan [güzel umut];
Kutsal savaş için yemin ettiklerinden bunlar savaş için
sevgi besler,*

*Korkuyu umuda, emeği kesin bir mükâfata çevirerek,
ilerleyen bu savaşçı ordu kederlenmeyi reddeder.*

[HAÇLI ORDUSU YOLA ÇIKIYOR]

Böylece Haçlı ordusu Basel şehrinden yola çıktı. Diğerlerinden ayrılarak daha az zahmetle daha kestirmeden, Trento Vadisi'nin dar kıvrımını geçip Verona'ya giden o yola koyuldular. Bu sırada kendilerinden önce giden ünleri ve yayılmış namı öyle büyüktü ki sadece topraklarından geçtikleri halk değil civardaki köy ve kasabalarda yaşayanlar da gruplar hâlinde gelmişti. Onları büyük bir iyi niyet ve minnetle destekleyerek adil fiyatlar karşılığında gerekli erzakı tedarik ettiler. Bilhassa Martin'i merak ediyorlardı. Çünkü bir din adamıydı, tamamen ruhani bir hayatı olup silahlı bir orduya komuta ediyordu ve kendini böyle bir vazifenin zahmetine büyük bir gayretle adıyordu. Bu yüzden defaatle onun ismini tekrar ediyorlardı ve onu benzer bir akıl yürütmeye Tourslu Martin'e atfen diğer Martin olarak çağırıyorlardı. Tourslu Martin aziz *confessorlar*²⁹ arasında ilk gelen ve müstesna olanlardan biriydi. Gerçekten de meseleye dikkatlice bakacak olursak –çok demek istemiyorum ama– ikisi arasında da benzerlikler mevcut. Birincisi [Tourslu Martin'in] hakkında yazıldığına göre vaktiyle askerlik yaparken kendisini

29 Erken Hristiyanlık tarihinde gördükleri zulme rağmen inancını açıkça dile getiren ve bu uğurda acı çeken şehitler.

öyle kutsal ve öyle saf tutarmış ki askerden çok keşiş olduğu düşünülürmüş. Silahlı bir orduya komuta eden bu dürüst keşiş ise, daha doğrusu keşişlerin babası ise savaşçı insanlar arasında öyle yaşadı ki, yolculuğun zahmeti ve vazifenin gerekleri müsaade ettiği ölçüde kendi mesleğinin zorluğundan bir an bile rahat yüzü görmedi. İkincisi, [Tourslu Martin] nasıl ki yoksullara karşı çok şefkatliyse –öyle ki iliklere işleyen soğukta sahip olduğu tek pelerini çıplak bir yoksulla paylaşmıştı– [Martin] de hem yanında getirdiklerini hem de daha sonra Tanrı'nın lütfuyla fazlasıyla edindiği çok sayıda malı ihtiyacı olan yoldaşlarına pay etti. Öyle ki iki günde böyle bir amaç için cömertçe 120 mark dağıttı. Üçüncü gün 70 mark gümüş dağıttı. Üçüncü benzerlik ise [Tourslu Martin] manastırdan çıkıp piskopos yapılmış olmasıdır. Buna rağmen yoksulluğun getirdiği tevazuuyla davranmayı hep sürdürdü. Çok kesin [bir kaynaktan] öğrendiğimize göre [Martin] de, piskoposluk veya kilisede istediği başka bir makamı alabilecek olmasına rağmen yahut çoğu insanın istediği muazzam miktarda altın ve gümüşü alabilecek olmasına rağmen, tarikatına ve manastırına duyduğu aşkla teklifleri geri çevirdi. (Tanrı onun aracılığıyla o ise Tanrı'nın inayeti sayesinde bu manastırı kutsal bir biçimde ödüllendirmeyi düşünüyordu.)³⁰ Hac yolculuğunu tamamladığında biraderlerine ruhen yoksul fakat ilahi hazinenin zenginlikleriyle dolmuş ve varlıklı olarak döndü. İki Martin'de de birini diğerine benzeten şeyleri bulmanın mümkün olduğu çok fazla örnek mevcut. Ancak meşgul okuyucumuz nazarında kutsallar kutsalı *confessoru* yerdiğimiz veya bahsettiğimiz dürüst adamı fazla

30 Gunther'in kastettiği Konstantinopolis'te yağmalanan kutsal emanetlerin manastıra getirilmesi.

övdüğümüz sanılmasın diye, ikisini de belli bir saygı çerçevesinde övmemiz gerekir. Elbette biri kutsallar kutsalı bir ruha sahip ve çoktandır meleklerin komşusu olan biri. Diğeriyse Tanrı ve insanlar nazarında büyük kıymet gören ve ileride iki taraf nazarında da Tanrı'nın inayetiyle daha büyük bir lütfa sahip olacak etten kemikten saf biri. Lakin şu hususta sessiz kalmamak gerektiğini düşünüyoruz: Martin ünlü Aziz Martin'in doğduğu kutsal günde dünyaya geldi. Bu yüzden Martin konuldu adı.

*İki Martin de hak etti anılmayı ve şanı,
Belki bu Martin'inki daha az ama olsun;
İkisi de ziyadesiyle ünlü başardıklarının hakkından,
İkisi de kıymetli kanımca Tanrı nazarında.
O Tanrı için yaşadı, Tanrı onu sevdi ve kutsadı;
Kabul etti Tanrı'nın onun aracılığıyla büyük işler yaptığını.
Bu daha önemsizi olsa da ki öyle kanımca,
bedenini terk ettiğinde büyük olacak.
Onurlu adamların şanı ölümden sonra yükselir,
Vakti gelen onur iyi insanlara nüfuz ettiğinde;
Bu adam da dünyevi yaşantısı sona erdiğinde,
bitmeyen kendi onuruyla dolup yükselecek.
Yüz katını alarak yükselecek,
Adı öncekinden daha büyük olacak.
Şimdi mütevazı, ölçülü, büyük bir övgüye dost değil,
ismini büyütmek istemediğinden tutar içinde.
Şimdi söylenen yoksul ve mütevazı bir namı hak ettiği,
sıkıntıları bitince yıldızlara yükselecek sevinçle.
Yalvarırız sana ey Mesih, huzur ver bu adama,
Çek onu mutluluğun meskeni İbrahim'in bağrına.*

[VENEDİKLİLER HAÇLILARI ANLAŞMAYA ZORLUYOR]

Ardından liderleriyle birlikte Verona'ya varan asker-hacılar hem şehir halkı hem de dünyanın dört bir yanından gelmiş ve Verona'ya onlardan önce varmış Haçlılar'dan oluşan koca bir kalabalık tarafından büyük bir mutlulukla karşılandılar. Bizzat şehrin piskoposu kendi evinde Martin'i özveriyle ve saygıyla ağırladı. Onu yaklaşık sekiz hafta boyunca ağırladı ve ona cömertçe hizmet etti. Ardından [buradan] ayrıldılar ve Venedik'e ilerlediler. Orada gemilere binip doğrudan tarruz için bir Mısır şehri olan İskenderiye'ye yelken açmaya karar verdiler. Deniz ötesindeki topraklarda barbarlar ve bizim aramızda barış olduğu için böyle yaptılar. Halkımız iyi niyetle yaptığı barışı bozamazdı. Öte yandan Haçlı ordusunda hem ruhban hem de ruhban olmayan çok sayıda ünlü ve kudretli kimseler vardı. Bunların arasında Flandre Kontu Baudouin ve Monferrato Markisi Bonifacio nüfuz, erdem ve bilgelik bakımından el üstünde tutuluyordu. Hepsi de İskenderiye'ye saldırmak ve zor kullanarak zapt etmek hususunda fikir birliğine varmışlardı. Bu yüzden savaşın talihinden ziyade ilahi gücün kudreti tecrübe edilmeliydi. Şayet muvaffak olurlarsa her hâlükârda hem bu muhteşem şehri hem de bütün Mısır'ın büyük bir kısmını

ufak bir çabayla ele geçirme umudu fazlasıyla hasıl olacaktı. Zira o toprakların halkının neredeyse tamamı ya kıtlığa yenik düşüp mahvolmuştu ya da sefaletle gömülmüştü. Görülen o ki bu, toprağın çoraklığı yüzündendi. Söylenene göre toprağı sulaması gereken Nil'in bereketli suları beş senedir çekilmişti. Ancak liderlerimizin bu övülesi planı Venediklilerin aldatmasıyla ve alçaklığıyla engelleniyordu.

Gemilerin efendisi ve Adriyatik Denizi'nin prensleri olan Venedikliler, esasen meşru hâkimi Macarlar olan ünlü Dalmaçya şehri Zara'ya birlikte saldırmadıkları müddetçe onları gemiyle taşımayı hiçbir şekilde kabul etmiyorlardı. [Zaralıların] daima kendi çıkarlarına karşı olduklarını hatta şehir halkının korsan saldırılarıyla mal yüklü [Venedik] gemilerini sık sık yağmaladıklarını söylediler. Her hâlükârda Tanrı korkusuna sahip liderlerimiz bunu zalim ve imansızca görüyorlardı. Zira şehir Hristiyan bir halkındı ve Macaristan Kralı'na aitti.³¹ Macaristan Kralı haçı bizzat kabul etmişti ve geleneğe göre kendisini ve tebaasını papalık himayesine vermişti. Bu yüzden ısrarcı baskılara rağmen bizimkiler şiddetle karşı çıktılar. Tartışmalarla ve anlaşmazlıklarla bir hayli zaman geçti. Mesih'in haçının askerlerinin Hristiyanları öldürecek, yağmalayacak, [mallarını] kundaklayacak kadar alçalmasını tamamen mekruh ve Hristiyanlar için günah olduğunu düşünüyorlardı. Zira bir şehrin zaptında çoğu zaman bunlar gerçekleşir. Bu yüzden yanında az sayıda [erzak] getirmiş, bunları tüketmiş ve daha fazla erzakı olmayan çoğu yoksul kimse ordudan ayrıldı, geldikleri yolu izleyerek memleketlerine döndüler. Güçlü ve varlıklı olanlar

31 Macaristan Kralı Imre (1174–1204).

ise, yoklukla boğuşmaktan ziyade günah işlemenin korkusunda dehşete düştüklerinden gönülsüzce ve neredeyse istemeyerek geri döndüler. Onlardan bazıları Roma'ya gidip, hac yeminlerini en azından birkaç sene sonra tutmaları koşuluyla papadan güç bela geri dönmek için müsaade alabildiler. Geri dönen bu hacılar yokluklarıyla sadece ordumuzu zayıflatmakla kalmadılar aynı zamanda da Almanya ve diğer bölgelerde süratle yola çıkmaya hazırlanan birçok kişinin de hevesini baltaladılar. Bu yüzden bunlar kımıldamadan memleketlerinde kaldılar. O esnada ordumuza Pietro Capuano adında bir kardinal gönderildi. Papa onu, bahsi geçen anlaşmazlığı çözmeye ve bu kutlu seferi yani Mesih'in ordusunu vakit kaybetmeden İskenderiye'ye taşımaları için Venediklilerle anlaşmaya göndermişti. Bizimkiler teklif edilen şartları kabul etmediği sürece [Pietro'nun] Venediklilerden bir şey koparması imkânsızdı. Bu yüzden onların nazarında, hac yeminlerini bozmaktansa ve evlerine utanç ve günah içinde geri dönmektense daha iyi olanı ehvenişerle elde etmek daha bağışlanabilir ve daha az sakıncalı görünüyordu. Böylece Venediklilerin ısrarla istediklerini yapacaklarına dair yemin ettiler. Ayrıca onlardan da bizimkileri silahaltında İskenderiye'ye kadar taşıyacaklarına ve eşlik edeceklerine dair çok açık bir yemin aldılar.

Bizim Martin, hem Haç'ın müzakerelerle geciktirildiğini hem de bütün ordumuzun Hristiyan kanı dökmek mecburiyetinde bırakıldığını gördüğünde nereye döneceğini ve ne yapacağını bilemedi. Tamamen dehşete düşmüştü ve onun canını sıkan seçeneklerin çoğu arasından özellikle o durumda en iyi görüneni seçti. Böylece bahsi geçen kardinale gitti

ve kendisini hac yemininden azat edip alışık olduğu sessiz manastır hayatına dönmesine izin vermesi için tüm duaların gücüyle ona alçak gönüllülükle yalvardı. Kardinal ise, hac vazifesini tamamlamadan dönmeyi Martin'e kesinlikle yasakladı. Dahası [omuzlarına] daha büyük bir yük koydu, Martin'in bizzat götürdüğü, orada bulduğu ve daha sonra orduya katılacak tüm Almanlar papanın buyruğuyla onun sorumluluğuna verildi.³² Ayrıca [papa] onu ve orada bulunan bazı ruhbanları, her koşulda yoldaşlarına eşlik etmeleri ve onları mümkün olduğunca Hristiyan kanı [akıtmaktan] alıkoymaları için vazifelendirdi.

*Nasıl feryat etti Martin geri dönmekten mahrum edildiğinde,
[Kim] kalır kim inanır denersem anlatmayı?*

*Şüphıyla duruyor mütedeyyin adam, kalbi kırılmış bekliyor,
Kalpten kederleniyor böylesini sanki mecbur kalmış gibi
istemiyor,*

*Kendisi ve yoldaşları için korkarken alçak kıyıma ortak olur
diye,*

Daha da çok korkuyor halkı ve kendisi için de,

Yine de itaat ediyor ve yeminini tutmak için acı çekiyor;

*Olsa da yüreği başka yerde, sefere ant içiyor ve kısmen daha
iyisini [yapıyor]*

*Yoldaşı oluyor hatta daha da iyisi önderi, prensi Alman
birliğinin,*

artık mütevazı değil lakin pek kudretli;

kuşkusuz buyurdu Capuano Alman olabilecek herkese,

Tanrı yarasınca girmelerini onun himayesine,

32 Bu ifade muhtemelen Gunther'in Martin'i olduğundan daha önemli biri olarak göstermek maksadıyla uydurduklarındandı.

*oracıkta bulduğu ve belki de adını bilmediklerine,
 ve vaktiyle Haç üzerine yemin edenlere.
 Ardından öncekinden çok daha büyük [bir kuvvetle],
 Hazırlandılar hep birlikte denize açılmaya ve atılmaya
 rüzgârın istikametine,
 Ardından sürdüler dingin denizi ve kabaran dalgalarını,
 Bıraktılar gemileri küreklere yelkenleri karinalara,
 Böylece istemediğini yapan, nafile saydığını yapan dindar
 halk,
 Mütedeyyin gönlünde hiç şüphesi olmasa da eğer boynunu
 gönülsüzce.*

VII

[ZARA'NIN ZAPTI, PAPA HAÇLILARI AFOROZ EDİYOR]

Böylece donanma, Dalmaçya olarak da bilinen Adriyatik Denizi'ni geçti. Adriyatik hikâyelere göre ismini Minos'un kızı Adriane'den alan Adria şehrinden gelir.³³ Dalmaçya'nın ise dalgaların vurduğu Dalmaçya'dan geldiği kabul edilir. Askerlerimiz hızlı bir yolculukla öte yandan ağır ve mahzun bir ruh hâliyle bölgenin karşı kıyısına çıktılar. Kendi nazarlarında bu iğrenç ve tiksiniç mesele çok sürmesin diye bahsi geçen şehri büyük bir hiddet ve hengâmeyle kuşattılar. Üç gün boyunca düşmanca değil de tehditkâr şekilde saldırarak kan ve kıyım olmaksızın şehri teslim olmaya zorladılar. Şehir fatihlerinin eline düştükten sonra Venedikliler bitmek bilmeyen bir nefretle şehri kısa sürede yerle bir ettiler. Bu gerçekleşikten sonra Macaristan Kralı'nın malına mülküne el sürdükleri için bizimkiler aforoz edildi. Oysa Macaristan Kralı haçı kabul ederek bu mal ve mülkleri Aziz Petrus'un ve papanın himayesine vermişti. Bu yüzden, zorla günah işlediklerine merhametle kanaat getirip aforoz kararını kaldırsın diye bizimkiler aynı papaya elçi göndermeye karar verdi. Bu

33 Gunther'in bahsettiği Adriane aslında Ariadne'dir. Gunther burada ya bir bilgi hatası yapmıştır ya da Adriyatik'in etimolojik açıklaması için Ariadne ismiyle oynamıştır.

heyete eşlik edecek faydalı ve becerikli kişiler aradıklarından; Başkeşiş Martin, onunla birlikte pek mübarek ve tatlı dilli biri olan Soissons Piskoposu³⁴ ve üçüncü olarak da dört dörtlük bir eğitime sahip ve hoşsohbet bir Fransız olan Efendi Jean de Paris³⁵ seçildi.³⁶ Bunların bizzat araya girmesiyle leh-te bir savunma papa nezaretinde daha iyi yapılabilirdi. Bu üç adam Roma'ya vardığında sadakatle taşıdıkları gerekçelerini sunmalarına izin verildi. Baskı altında günah işlendiğinden, askerlerimiz Mesih'in onuru uğruna Hristiyanlarla savaştığından papanın [bu durumu] merhametle bağışlaması ve savunmalarını dikkatlice inceleyip aforoz kararını kaldırması için papa cenaplarına büyük bir tevazuuyla yalvardılar. Papa ise hem mecburiyeti mazur görme eğiliminden hem ordumuzun alçak gönüllü yakarışından hem de elçilerin zara-fetinden ve yetkinliğinden etkilenip meseleyi kendi başına düşünüp endüljans isteğine kibarca razı oldu ve endüljansın yazılı biçimde ordumuza gönderilmesini buyurdu. Nitekim o gerçekten de oldukça sağduyulu ve nazik biri-ydi. Gençti lakin ileri görüşlülükte saçları ağarmıştı, olgun bir karakteri vardı, saygın meziyetlere sahipti, soylu bir aileden geliyordu, çarpıcı bir görüntüsü vardı, adaletin ve iyiliğin sevdalısı, kötülüğün ve fesatlığın-sa düşmanıydı. Öyle ki Innocentius³⁷ denmesinin sebebi tesadüften değil de hak ettiğindendi.

34 Nevelon de Chérisy (1176–1207).

35 Jean Faciete de Noyon (ö. 1204).

36 Villehardouin'ya göre Nevelon de Chérisy ve Jean de Noyon olmak üzere iki ruhban, Jean de Friaize ve Robert de Boves olmak üzere iki şövalye gönderilmişti (bkz. Villhardouin, XXII. 105). Robert de Clari ise sadece Nevelon de Chérisy ve Robert de Boves'dan bahseder (bkz. Clari, XV). Ernoul Kroniği ise sadece Robert de Boves'dan söz eder (s. 257).

37 "Innocentius" Latince masum anlamına gelir.

*O ki böylesine büyük bir lütufla doludur ismine layıktır,
 Talihin kendisine verdiği, ismine layıktır.
 Şerri bilmez, büyük ismiyle sevinir,
 Hayati makamında bilmez şerri.
 Papa ve babaların babası tatlı erdemin sahnesi,
 Biraderlerin yareni papa ve babaların babası.
 Kandırılmamış, saf biri, babalığında ruhbanlık
 seviniyordu,
 Dürüst bir çoban, kandırılmamış, saf biri.
 Her türlü iyiliğe meyilli, kendini adanmış her meyillin
 iyiliğine,
 Eli açık, her türlü iyiliğe meyilli.
 Sevilesi bir papa, muhterem ve cömert,
 Uysal bir papa, lekesiz ve şerden nefret eden.
 Suçsuz bir adam, parlak bir soydan, sakın mizaçlı,
 İmanla, Tanrı'nın aşkıyla, umutla dolu bir adam.
 Göksel liderin ve onun müstesna Haçı'nın sevdalısı,
 Elinden geldiğince Haç'ın ateşli yardımcısı.
 Kutsal babanın ta kendisi karar verdi bunun affedilebilir
 olduğuna,
 çünkü farkındaydı dindar ordunun yaptığıının dindar bir
 tutkuyla.
 Kabullendi ve onayladı yapılması gerekeni,
 bu kutsal dava zorla açtı bağışlanma yolunu, hak olan
 yapıldığında.*

VIII

[GENÇ ALEKSİOS HAÇLILARDAN YARDIM İSTİYOR]

Diğer yandan elçilerimiz görüşmedeyken şöyle oldu: Yunan soyundan Genç Aleksios'un ya da bir başka deyişle Konstantinopolis Kralı Isaakios'un³⁸ oğlunun ordugâha geldiğine dair bir dedikodu çıktı. Beraberindeki ulaklar ve buyruklarla Almanların Kralı Philipp tarafından gönderildiği söyleniyordu. Philipp kararlı biçimde bu ulak ve buyruklarla ordudan bahsi geçen gencin, krallığındaki haklarının iadesi için çabalamasını istiyordu. Bu olayın sırası –tabii karmaşık ve melunca gerçekleşmiş olayları düzgün bir sırayla anlatmak ne kadar mümkünse– şöyledir: Bahsettiğimiz bu Isaakios Yunanlar arasında hüküm sürüyorken kardeşi Aleksios, yani bahsettiğimiz Aleksios'un amcası, son derece melun kimselerin tavsiyesine bilhassa da akrabası olan soylu ancak hain biri olan Mourtzouphlos'a (halk dilinde “kalbin çiçeği” demektir) uydu³⁹ ve kardeşi

38 II. Isaakios Angelos (1122–1204).

39 Gunther'in Latince Murciphilus olarak bahsettiği kişi Μούρτζουφλος (Mourtzouphlos) mahlaslı Aleksios Doukas'tır. Murciphilus ismi Μούρτζουφλος'un Latinleştirilmiş hâli olmakla birlikte Gunther'in verdiği karşılık doğru değildir. Μούρτζουφλος Yunanca kaşları birleşik demektir. Bkz. Khon., VII. 561. 12-14: “...kaşları birleştiği ve gözlerinden sarktığı için yandaşları tarafından Mourtzouphlos denilen Aleksios

Isaakios'u tahttan indirerek krallığı ele geçirdi. Isaakios'un oğlunu yani kendi yeğeni Aleksios'u (şu an bahsettiğimiz) sıkı bir gözetim altında hapsedtirdi. Fakat [Genç Aleksios] fırsatını bulunca görülmeden kaçıp gizlice ve hızlıca Almanya'ya geldi. Ardından kız kardeşinin⁴⁰ eşi Kral Philipp'e gitti. Kendisinin ve babasının perişanlığından ve amcasının insafsızlığından ona kederli kederli dert yandı. Philipp bahsi geçen genci gayet saygıyla ağırladı ve ona her an büyük bir şefkat gösterdi. Onun masraflarını ve ihtiyaçlarını cömertçe ve nazikçe karşıladı.

Ordumuzun Zara'yı zapt ettiğini ve Yunanistan hudutlarında konakladığını duyan Philipp, mümkünse onu babasının krallığına tekrar götürmeyi denemeleri için bahsettiğimiz genci, ulakları ve mektuplarıyla ordunun liderlerine yönlendirdi. Dahası Almanlar Philipp'in meşru hâkimiyetinde kabul edildiğinden bu meseleyi oldukça öz güvenli ve emrivaki bir şekilde onlara dayattı. Akrabası olan markiye⁴¹ aralarındaki yakınlığı hatırlattı. Israrcı [Philipp] dualarının tüm gayretiyle Flandrelileri, Fransızları, Venediklileri ve diğer bölgelerden gelen insanlara yakardı ve şayet Aleksios onların yardımıyla tahtını geri alırsa hem Almanya hem de Yunanistan'dan geçen yolun sonsuza dek tüm hacılara açık ve güvenli olacağına dair çok kesin bir vaatte bulundu. Ayrıca bu aynı gencin ettiği vaadi de tasdikledi: Eğer [Aleksios] onların gücü sayesinde tekrar tahta geçerse onlara eşit şekilde

Doukas..." (...ὁ Δούκας Ἀλέξιος, ὃς ἐκ τοῦ συνεσπᾶσθαι τὰς ὀφρῦς καὶ οἶον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπικρέμασθαι πρὸς τῶν συνεφῆβων ἐπωνομάζετο Μούρτζουφλος...).

40 Irene (1181–1208).

41 Bonifacio del Monferrato (1150–1207).

300 bin mark gümüş verecekti.⁴² Tüm bu sebepler tek bir neticeye vardı: Ordumuzun büyük bir kısmı bu gencin lehine meyletmeye başlamıştı. Fakat daha ziyade Haç'ın başarısı için tasalanan pek azıysa şiddetle karşı çıktılar. Makul olduğunu düşündükleri şeyi söyleyenler, yani bahsi geçen gencin kansız yıkımsız tekrar tahta geçirilemeyeceğini söyleyenler, geri çekilecek yeri olmayan az sayıda hacının kararlaştırılmış kutsal hac vazifesini bırakıp bir yabancının menfaati uğruna apaçık tehlikesiyle bu kadar müstahkem ve kalabalık bir şehre savaş ilan etmeyi ahmakça ve hatalı buluyorlardı. Zira [bu savaşın], taraflardan biri hatta kuvvetle muhtemel iki taraf için de büyük bir kıyım olmadan bitmesi mümkün değildi. Ancak bu hususta, yani bu gencin tekrar tahta geçirilişi hususunda şimdilik susmak iktiza eder. Takip eden olayları vakti geldiğinde sırasıyla açıklayacağız.

Aktarmaya başladığım gibi böylece bu olaydan sonra bu dedikodu Roma'da duyuldu. Papa cenapları tüm ruhbanları, elçilerimiz ve çok sayıda başka kimseyle büyük bir korkuya kapıldı. Melun düşmanın⁴³ kıskançlığının bu vesileyle tüm ordumuzun yok oluşunu tertiplemesinden ve Haç'ın amacını aksatmasından korkuyordu. Esasen papa da tıpkı selefleri gibi o şehirden⁴⁴ nefret ediyordu, zira

42 Villehardouin (XIX. 93) de Clari de bu meblağın 200 bin mark olduğunu aktarır. (Clari, XXXII) GeH'ye göre (118: *ducente milia marcorum*) de vaat edilen meblağ 200 bin marktı. Ernoul Kroniği ise (s. 263) yapılan anlaşmaya göre Flandre Kontu Baudouin'a, Kont Louis'ye, Marki Bonifacio'ya, Venedik Dogesi Dandolo'ya 100'er bin mark, St. Paul Kontu'na ise 50 bin mark ödenecekti.

43 Şeytan.

44 Konstantinopolis.

[şehir] uzun bir süredir Roma Kilisesi'ne başkaldırmaktaydı ve Kutsal Ruh'un ortaya çıkışı (Yunanlar Oğul'dan [da] geldiğini kabul etmezler)⁴⁵ ya da komünyon (Yunanlar mayalı [ekmek] kullanmayı adet edinmişlerdir) gibi bazı inanç meseleleri bakımından Katolik İnancı'ndan ayrılmaktaydı. Vaktiyle papanın bu yüzden onlara nasihat vermesi ve öğretmesi için gönderdiği kardinali⁴⁶ de Aziz Petrus'a⁴⁷ katılmak üzere son nefesini verinceye dek baş aşağı asmışlardı. Söylediğimiz gibi papa bu yüzden o şehirden nefret ediyordu ve ordumuzun mahvolmasından korkması dışında bu şehrin Katolik bir halk tarafından kansız zaptını yeğliyordu. Buna rağmen bunun bizimkiler sayesinde gerçekleşebilmesini beklemiyordu. [Zira] bu şehrin sadece balıkçı filusunun tüm donanmamızdan daha büyük olduğunu söylüyordu. Nitekim 1600 adet balıkçı gemileri vardı. Bunların her birine bütün yıl boyunca her 14 günde bir kraliyet hazinesinden *perpera*⁴⁸ ya da *ferdoni* dedikleri altın sikkelerden ödüyorlardı. Bu bir markın dörtte birine

45 Latince "ve Oğul'dan da" anlamına gelen *filioque* Kutsal Ruh'un doğasıyla ilgili bir teolojik tartışmadır. Katolik teolojisine göre Kutsal Ruh hem Baba'dan hem de Oğul'dan geliyordu. Ortodoks teolojisine göreyse Kutsal Ruh yalnız Baba'dan geliyordu.

46 Bahsedilen kardinal muhtemelen Kardinal Giovanni'ydi. Yaşamına dair pek bir bilgimiz olmayan Kardinal Giovanni Papa III. Alexander tarafından Konstantinopolis'e gönderilmişti. Kardinal de 1182'deki Latin Pogromu'ndan nasibini alanlardandı. Ancak Gunther'in anlattığından farklı olarak kaynaklara göre Giovanni'nin başı kesildikten sonra bir köpeğin kuyruğuna bağlanmış ve şehirde teşhir edilmişti. (bkz. Carroll, 1993: 131, 157)

47 Hristiyan geleneğine göre Aziz Petrus da baş aşağı çarpmıha gerilmişti.

48 Yun. hyperperon (ὑπερπυρον). 1092 itibarıyla *solidus*un yerini alan Bizans para birimi.

tekabül eder. İlâveten sayısız savaş ve tüccar gemisine⁴⁹ ve son derece müstahkem bir limana sahiplerdi. Haç'ın amacına dair büyük endişeleri olan papanın tavsiyesi ve kararı, bizimkilerin doğrudan İskenderiye'ye yelken açması yönündeydi. Öte yandan Romania'nın,⁵⁰ dalgaların vurduğu kıyı bölgelerinden yılın yarısına yetebilecek satın alınmamış erzakları (yani ücretsiz) ölçülü bir şekilde almalarına müsaade etti. Çünkü planının bozulmasından ve Haç'ın ilerleyişinin dünyevi sebeplerden dolayı aksamasından korkuyordu. O da diğer herkes de yeni dedikodulardan haklı yere rahatsızdı.

*Sonra Martin mütedeyyin başkeşiş ve hacı,
dostane söylevinin ateşiyle,
epey ayak diredi papaya dualarının gayretiyle,
Geri dönmesi için onunla hemfikir olsun diye.
Zulüm etmeye başladı başkeşişe böylesine bir imansızlığı
görmesi,
Mesih'e inanan şanlı bir kentin onun huzurunda kederle
çöküp harap olması,
beyhude meselelerle aksayan Haç'ın kutsal gayesi,
hiçbir sonuca varmayabilir de bir müddet ertelenebilir de,*

49 Khoniates'e göre İmparator III. Aleksios Haçlıların yaklaştığını öğrenince çürümüş ve kurtlanmış en fazla yirmi ufak geminin onarılıp hazırlanmasını emreder. (Khon. VI 541-542: ἤρξατο τοίνυν ἐπισκευάζειν τὰ τῶν σκαφιδίων ὑπόσαθρά τε καὶ θρηπηδέστατα, μόλις ἐξ εἰκοσιν ἀριθμούμενα.) Khoniates'in verdiği sayılar abartılı olsa da o dönem Bizans donanmasının Venedik donanmasıyla başa çıkma ihtimali oldukça düşüktü.

50 Latin kaynaklarında Doğu Roma İmparatorluğu *Romania* olarak geçerdi. Keza 1204'te kurulan Latin İmparatorluğu'nun da ismi *Imperium Romaniae*'di.

Yunan şehrin kralları Mesih'in askerlerine,
 büyük bir yükü, sonuçlarına katlanması güç bir yük,
 Tüm halkın altında ezildiği bir yük,
 böyle pes ederse talih belki de yıkılır,
 yahut gösterirse adil olduğunu, o kepaze şehir büyük bir
 katliamla,
 intikamını gaddarca alır almaz zapt edilmeli erlerce ki,
 korkunç musibetler ve neredeyse iki misli felaket yoldaşı
 olsun zaferin.
 İşte sağduyulu adam zorla söyletti bunları sessizliğinde
 yüreğinin,
 yarının olası felaketlerinden korktu,
 ve görmedi bir kesinlik, dönmek istedi geriye haklı yere.

[MARTIN AKKA'DA]

Böylece başkeşiş bahsettiğimiz ve diğer nedenleri öne sürerek bütün duaların gücüyle ısrar etti. Eve dönüş izni için yalvardı. Papa ise ona, gitmeye yemin ettiği Kutsal Topraklar'a varmadan dönmeyi tamamen yasakladı. Böylece papanın takdisi ve ordumuza teslim edilecek endüljans mektubuyla Martin yoldaşlarıyla birlikte papanın huzurundan ayrıldı ve Benevento'ya doğru yola çıktı. Orada, yukarıda bahsettiğimiz Pietro Capuano'yu buldu. O doğrudan Akka'ya yelken açmayı istiyordu. Martin onunla buluştu ve 4 Nisan'ı müteakip papanın mektuplarını ordugâha gönderdi. Bu mektuplar aracılığıyla daha önce liderlik yaptığı Alman birliğine de açıklama yaparak veda etti. Ardından gemiyle Siponto'ya gitti ve uzun ve zahmetli bir [yolcuğun] ardından 25 Nisan'da Akka Limanı'na vardı. Orada herkes tarafından büyük bir şölen havasında karşılandı. Almanlardan oluşan büyük bir kalabalık da vardı. Aralarında, Martin'i daha önce Almanya'dan tanıyan ve hayranlık duyan bazı soylular ve nüfuzlu kimseler de vardı ve Martin'i büyük bir saygıyla ağırladılar. Nitekim Capiano, papanın buyruğunca hem hâlihazırda orada mevcut olanları hem de daha sonra gelmesi beklenen tüm Almanları onun himayesine vermişti.

O yaz, sıcaklığın şerrinden dolayı eyyam-ı bahur⁵¹ dediğimiz o günlerde orada çok vahim bir salgın baş gösterdi. İnsanları öldürme [ihtimali] öyle yüksekti ki, bir günde iki binden fazla cesedin toprağa verildiği söyleniyordu. Dahası salgın hastalık öyle ani ve sinsiydi ki, kim hastalanırsa üç güne kesinlikle ölmesi bekleniyordu. Bu yüzden bu sinsi hastalığa yakalananların çoğu işleri yoluna koyamadığından başkeşişi çağırıp sahip oldukları her şeyi ona veriyordu. Bunları kendine alabilir ya da istediği kadarını kendine alıp [kalanı] ihtiyaç sahibi yoldaşları arasında paylaştırabilirdi. Martin bu vazifeyi öyle büyük bir bağlılıkla yerine getirdi ki, kısa süre önce söylediğimiz gibi iki gün içinde 120 mark üçüncü günse 70 mark dağıttı. Ayrıca bazı yiğit kimselerin yokluktan rehin verdikleri silahları, karşılık beklemeden cömertçe kurtardı. Dahası hastalıktan güçsüz düşmüşlerin arasında sarsılmaz bir imanla koşuşturup onlara hem tavsiyeler verdi hem de cömertçe masraflarını karşıladı. Ayrıca ebediyete dair kesin bir umutla ve samimi bir tövbeyle onları, ardından hemen ebedi bir yaşama kavuşacakları kısa ve anlık ölümden korkmamaları yönünde telkin etti. Sağlıklıları ise, bu kısa ve gözü açıp kapayınca dek geçecek musibetin onları yıldırmaması, lakin kararlı ruhlarını ya bu hayatı uzun yıllar Tanrı'nın onuru için yaşamaya ya da yoldaşlarını takip ederek ebedi

51 Lat. *Dies Caniculares*: Köpek Günleri. Eski astronomide yazın en kavurucu günleri Canis Maior'un (Büyük Köpek Takımıyıldızı) en parlak yıldızı Sirius'un belirmesini izleyen döneme denk geldiği için bu isimle anılırdı. Keza Sirius'un Yunanca karşılığı olan Σείριος'un da (Seirios) kavurucu, yok edici gibi anlamları vardır. Aynı şekilde Yunancada da köpek günleri olarak bilinirdi (κυνάδες ἡμέραι). Batı dillerinde de durum farklı değil İngilizcede "Dog Days", Almandada "Hundstage" olarak bilinmektedir.

[yaşama] kestirmeden mutlu mesut kavuşmaya hazırlamaları için yiğitçe uyardı.

*Makûs talihin karşısında Martin öyle bir vesveseye düştü ki,
Kendini öyle bir yükün altına soktu ki,
Kim baktıysa yüzüne görmedi bir şey,
Ne içinde ne de dışında çektiği acının besbelli
 alametlerinden başka,
yoldaşlarının kötülüklerinden acı çektiğinden bir yoldaş gibi,
kendine ait olduğuna inanıyordu başkasının çektiği
 acının.*

*Kendini düşünmeden suçsuz, saf biri gibi,
selametini düşünür herkesin bir baba ve destekçi gibi,
Yanındadır herkesin sever hepsini kardeş gibi,
Bu yüzden dağıldı nice imanlı hareketiyle,
Koştı hastaya, bilinmeyene de, iyi bilinene de.
Öğütte hekim, işlerde dost olduğunu gösterdi,
Eğitti cahili sanki kardeşleri veya kıymetlileri gibi,
Kimse içindekini Rabden saklamasın, kalbini açsın,
Kimse altında kalmasın samimiyetle itinaf ettiği günahın.
Hastaya öğütler vakti geldiğinin her şeyi vermenin,
güçlüye, sağlıklıya, hâli vakti olmayana,
Rabbin uğruna harcanmadıkça olmayacak kıymeti
 ölümünden sonra,
Yüreklendiriyor kederliyi ki alçak hastalık onları
 yıldırma,
ve gönül rahatlığıyla hazır olsunlar son kez ölümü
 karşılamaya.*

[HAÇLILAR
KONSTANTİNOPOLİS'E AYAK BASIYOR]

Böylece salgın şehre ve civarına yayılınca hem şehir ahalsinin hem de orada konaklayan hacıların büyük bir kısmı salgın hastalıktan öldü. Misal, başkeşişin misafirhanesinde kalan on altı kişiden sadece dördü ölümden kıl payı kurtuldu. Geri kalan hepsi bu musibete yenik düştüler, ancak atlatanlar bile sanki ölümü cevap kabul etmişler gibi baygın ve cansız hâlde onu her an beklediler. Bunun dışında bir talihsizlik daha yaşandı, bizim ve barbarlar arasında ant içilen barış anlaşması onların düzenbazlıkları ve alçaklığı yüzünden bozuldu. Halkımıza ait iki gemiyi ele geçirip yağmaladılar, taşıdıkları her şeyi talan ettiler.⁵² Bizimkiler süratle ve cesurca bu haksızlığın öcünü aldı. Onların hububat, mal ve muhtelif şeyler taşıyan altı büyük gemisini denizde ele geçirip içindeki her şeyi ganimet olarak aldılar. Böylece Tanrı'nın ve kendilerinin kudretiyle ihanetlerinin öcünü mertçe aldılar. Savaş bu şekilde tekrar başlayınca düşmanın hiddeti bizimkileri alışılmıştan daha şiddetli biçimde ezmeye başladı. Bunun nedeni hem sayılarının az olmasından hem de geride kalanların sanki ölüm döşegindeymiş gibi güçsüz ve aciz sayılıyor olmasındandı. Bu yüzden

52 Ernoul Kroniği'ne göre bu kişi Sayda Emiri'ydi, s. 259.

aralarında nüfuz sahibi olanlar Yunanistan'da olduğunu öğrendikleri haçlı ordugâhına; Akka Şehri'ne, bizimkilerin şimdiye dek büyük bir çaba ve tehlikeyle ellerinde tuttuğu kutsal topraklardaki o ufak yere vaktinde yardım gönder-sinler ve burayı uzun süre savunmanın güçlkle mümkün olacağını bilsinler diye ulaklar göndermeye karar verdiler. Talepleri doğrultusunda Başkeşiş Martin, Schwarzenberg Vogt'u⁵³ Konrad diye bilinen başka bir adamla birlikte el-cilik vazifesini üstlendi. Başkeşişin tanıklığına göre Konrad öyle dürüsttü ki ister şaka yollu ister ciddi ister tesadüfi olsun her yalan söylediğini hatırladığında gizlice af dile-meyi adet edinmişti. Bundan dolayı şu fazlasıyla açıktır: Neredeyse diğer herkesin hiçe saydığı basit meselelerde bile böyle ihtiyatlı olan biri büyük meselelerde asla ihmalkâr ol-maz. Böylece Aziz Martin Yortusu'nun⁵⁴ üçüncü gününde bu iki adam gemiyle yola çıktılar ve Efendimiz'in Sünnet Yortusu'nda⁵⁵ Konstantinopolis'e ayak bastılar. Ordumuz burada pek memnun değildi, çünkü yabancı meselelere karışmış hâlde büyük bir dönüm noktasına gelmişti. Yine de hem büyüklüğü hem de kudreti bakımından Roma'ya çoktandır başkaldıran bu şehrin, bizimkilerin erdemi ve beklenmedik zaferi sayesinde tekrar kilisenin birliğine gir-mesini Tanrı'nın bu şekilde ayarladığına inanmak gerekir.

Mesih'in denizin ötesindeki ordusunun elçileri⁵⁶ bize geldiğinde herkes tarafından, bilhassa da başkeşişin liderlik

53 Lat. *advocatus*. Kutsal Roma İmparatorluğu özelinde derebeylerinin bazı vazifelerini vekili olarak yerine getiren mahalli idareciler.

54 8 Kasım 1203.

55 1 Ocak 1204.

56 Akka'dan gelen elçiler.

ettiği Almanlar tarafından saygı ve sevgiyle karşılandılar. Geliş nedenlerini açıkladıklarındaysa sadece büyük bir şefkat buldular. Ancak bizimkilerden gelecek tavsiye ya da yardıma dair hiçbir umutları yoktu. Zira kendilerine bile yeterli yardımı edemeyecek gibi gözüküyorlardı. O kadar aşırı sıkıntılı bir noktadaydılar ki, Yunan halkının sayısız düşman kitleleri yüzünden şehrin civarı bile yeterince güvenli değildi. Sayısız Yunan gemisi yüzünden büyük zahmet ve risk olmadan oradan ayrılamazlardı. Eğer kaçarlarsa Yunanların onları bu gemilerle kovalayacaklarını ve oldukça düşmanca saldıracaklarını düşünüyorlardı. Ardından nadiren gerçekleşecek bir şey oldu, bizimkiler kaçmaya cesaret edemedikleri şehri kuşatmaya karar verdiler. Bu meselenin daha net anlaşılması için yukarıda bir süreliğine ara verdiğimizizi anımsadığımız hikâyeyi anlatmaya devam etmek kayda değer olacaktır. Her kim buna dikkat kesilirse, Tanrı'nın örtülü yargılarını ve bu tesadüfi olayların saklı nedenlerini anlayabilecektir.

*Hadi soluklan okuyucu işit
meşum doğaları yüzünden yerinde bir öfkeyle anlattığımız
harikaları.*

*İşit, zihnine kazı yazdıklarımızı ki iyi belle,
Takvadan uzak o rezil ameli belle.
Sakın çılgın halktan, kirli halktan,
Şakıdığım şarkı doğru, kuşkulanman beyhude.
Fazlasıyla doğru, bu muhteşem olayların nedeni,
en alttaki ayaklar değil de en tepedeki başlar.*

*Pislikler pisliği Yunanistan, Yunan krallarına vefasız bir
halk,*

Krallarını kesip biçmeyi ya da kör etmeyi adet edinmiş bir halk.

*Entrikayla dolu, güneş ışığını hak etmeyen melun şehir
Konstantinopolis!*

Safî sahtekârlıkta hamarat bir halk,

*Kralından bihaber, hiçbir yasaya tabi olmamaktan
memnun bir halk,*

kendi krallarına bile vefasız, kafir bir halk,

Başiboş ödleğ bir ayaktakımı, krallarına vefasız bir yük!

Dalavere şerrinin mutlu yuvasını bulduğu bir halk,

*Olaylar silsilesinde muhakkak çekecek günahlarının
cezasını,*

Ödeyecek birkaç güne sapkın amellerinin kefarecini,

zapt edilince ufak ama yiğit bir topluluk tarafından,

*bu rezil halk boyun eğecek kaderine bir gencin sefil ölümü
yüzünden.*

[HAÇLILARIN KONSTANTİNOPOLİS ÜZERİNDEKİ EMELLERİ]

Şimdi bizimkileri bu kaçınılmaz derde sürükleyen olaylar silsilesi şu şekilde toparlanabilir: Yukarıda bahsettiğimiz soylu genç Aleksios, Kral Philipp'in mektupları ve elçileriyle ordugâha gelip yakarışları ve abartılı vaatleriyle ordumuzun liderlerini bir hayli etkilediğinde, söylediğimiz gibi herkes yavaş yavaş onun lehine ve davasını gözetmeye meyletmeye başladı. Bu meyil şüphesiz muhtelif sebeplerden kaynaklanıyordu: İlki, kendi adına bizlere ısrarla yalvaran Kral Philipp'e duyulan saygıdandı. İkincisi [bunun] yapılmasının gerektiğini düşünmelerindendi. Eğer yapabilirlerse krallığın acımasızca sürülmüş meşru varisini tekrar tahta geçireceklerdi. Son olarak gencin yakarışları ve vaatlerinden dolayıldı. Eğer tahta tekrar geçerse tüm Haçlılar'a hem o esnada hem de sonrasında büyük bir destek verebilecekti. Öte yandan [Konstantinopolis] Şehri'nin Kutsal Roma Kilisesi'ne karşı başkaldırdığı ve ondan nefret ettiğini bildiklerinden ötürü onu zapt etmelerinin papayı ve hatta Tanrı'yı çok da gücendireceğini düşünmüyorlardı. Fakat donanmasını kullandıkları Venedikliler bunun için özellikle sıkıştırıyorlardı. Hevesleri kısmen para vaadi beklentisinden (zira bu halk son derece açgözlü bir halktı)

kısmen de büyük donanmasına güvenen şehirlerinin bütün denizlerin mutlak hâkimi olma iddiası gütmesinden kaynaklanıyordu. Tüm bu sebeplerin ve belki başkalarının da bir araya gelmesi sonucu tek yürek gencin lehine karar verdiler ve ona desteklerini vaat ettiler. Lakin tüm bunlardan daha kadim ve daha geçerli bir sebep olduğuna inanıyoruz. Bir başka deyişle bu, olaylar silsilesiyle zenginliği yüzünden kibirlenen bu halktan kibrini almayı ve evrensel kutsal kiliseyle barışa ve uyuma çağırmayı planlamış Tanrı'nın takdiri. Başka türlü hizaya gelmesi mümkün olmayan bu halkın birkaçının öldürülmesi ve tıka basa şişirdikleri dünyevi mallarını kaybetmeleriyle cezalandırılması gayet yerinde geliyordu. Böylece hacı kafilesi kibirlilerden alınan ganimetle zenginleşecek, bütün topraklar bizim hâkimiyetimize geçecek ve Batı Kilisesi onları hak etmeyenlerden alınan kutsallar kutsalı emanetlerle aydınlanarak sonsuza dek bahtiyar olacaktı. Ayrıca Haçlılar'a karşı her zaman güvenilmez davranan ve sıklıkla bahsettiğimiz bu şehir nihayet Tanrı'nın inayetiyle ahalisi değişerek hem güvenilir ve uyumlu kalacak hem de [biz] barbarlarla savaşırken ve kutsal topraklara saldırıp oraları ele geçirirken dört dörtlük yakınlığı sayesinde bize yardım edecekti. Şayet bu halk, sapkın ya da kâfir başka inançtan insanlarca zapt edilmiş olsaydı ya da daha da kötüsü onların düştüğü hata düşülseydi aslında tüm bu nedenler suya düşerdi. Bu yüzden bizden kesinlikle gizlenen fakat her şeyi öngören Tanrı için apaçık olan bu sebepler kanımca O'nun için çok önemliydi. Anlatacağımız büyük ve mucizevi olaylar bunlar sayesinde neticelerine gizli fakat kesin bir yolda ulaşmıştır.

Hakikaten saklı nedenler vardır Tanrı'nın sinesinde,
 ebediyen kalır baba yüreğinde,
 Nous'un asude bir hizaya soktuğu,
 hiçbir şey olmasın, hiçbir şey zamanında gerçekleşmesin
 diye,
 her şeyin huzurunda mühründen çıkmayan,
 Sabit bir nizama tabi şeklen ve misalen,
 Ne veya nerede, ne zaman veya nasıl oyalanmalı
 yahut olmalı ve nihayet hangi maksatla hareket etmeli?
 Böylece diri, ebedi ve saf doğasında,
 başı ve sonu olmayan İlahi Aklın,
 Söylediğim gibi bütün değişimler sabit ve değişmeyen bir
 terazide,
 Tüm hareketler ve tüm silsileler,
 değişimi olayların, zamanın yahut günlerin;
 Muhtelif çağlarda vuku bulmuş tüm hadiseler,
 sürdü değişmeyen lakin kimseye de asla görünmeyen
 yasaya göre,
 Biri hariç, bilgeysen eğer istemezsin onun sırlarını
 sorgulamayı,
 zira değildir caiz, bilginler de gösterir [bunun] mekruh
 sayıldığını,
 Nasıl ki ılık sirayet edememişse asıl geceye,
 çıkaramazlar Göksel Aklın sırlarını açığa ne kadar
 isteseler de.

[HAÇLILAR VE BİZANS ARASINDAKİ İLK ÇARPIŞMALAR]

Binaenaleyh ne sayısız kum tanesi ne denizlerdeki damlalar ne de ağaç dallarında yapraklar gizlenemez; her şeyin biçimini kavrayan İlahi Akıl'ın örtülü ve akıl sır ermez ideasında olmuş ya da öldürülmüş her şey, sabit ve değişmeyen bir yönde ilerler.⁵⁷ Bu yüzden Yunanların filozofları buna arketip, yani ilk örnek derler. Yuhanna [buna] kendi İncil'inde yaşam der ve şöyle söyler: "Yaratılan şey yaşamın ta kendisiydi ve yaşam insanların ışığıydı."⁵⁸ Nasıl ki şimdi olan ya da gelecekte olması beklenen şeyler fani insanın zihninde bir şekilde yaşıyorsa hem daha sonra yaratılmış hem de kıyamete kadar yaratılacak her şey henüz gerçekleşmeden Yunanların *nous* dediği İlahi Akıl'da da yaşar. [Sırası gelmişken,] *nous* tamamen canlıdır daha doğrusu yaşamın ta kendisidir. Bir şeyi bilmemesi veya unutması mümkün değildir. İlahi Akıl'ın idraki her şeyin hatta en ufak şeylerin bile ideasını, yani biçimlerini ihtiva ettiğinden, anlatma niyetinde olduğumuz bu muazzam, yeni ve harika meseleyi de olacağı hâliyle ezelden anlamıştı. Bu nedenle, Zara'nın zaptından kısa süre sonra İskenderiye'ye yönelmiş ordumuzun

57 Boe. *Cons.* 4.p6.

58 Yuhanna 1:3-4.

bir plan değişikliğiyle bu büyük şehre savaş ilan etmesinin Tanrı'nın inkâr edilemez yönlendirmesinden kaynaklandığına inanmak zorundayız. Ordu doğrudan deniz yolculuğuyla [Konstantinopolis'in] hudutlarına hasmane bir tavırla girdi ve şehir surlarından çok da uzak olmayan bir yere⁵⁹ ordugâhı kurup yerleşti. Kardeşinin tahtını işgal eden gaspçı Aleksios çok sayıda askerle saldırdı. Şövalyelerimizin yiğitliğini ve hünerlerini kısa süren çarpışmada henüz tatmıştı ki hemen davasına ve kendi kepezelikleri yüzünden yeterince sadık saymadığı ödlele müttefiklerine güvenmeyip utanç içinde kaçtı.

*Ne yapıyorsun ödlele, krallığı en hak etmeyen kral?
Ne yapıyorsun yasaları çarpıtan, en rezil kral?
Hakların düşmanı, şimdi ve gelecekte
nefret uyandıran isim, kirlenmiş ismin timsali!
rezil insanlık düşmanı, Aleksios ismi,
eserimizde tınlayacak dilsiz diye⁶⁰
zira hakkıyla konuşamaz kimse,
senden daha uzun, dalaverelerle dolu düzenbaz adam!*

59 Villehardouin Haçlıların ilkin Kadıköy'de demirleyip Üsküdar'da ordugâh kurduğunu aktarır (XXVII-XXVIII). Clari sadece Haçlıların Kadıköy'e yaklaştıklarını söyler (XL). Khoniates de Villehardouin'yla aynı bilgileri verir (Khon. VI. 542). Ernoul Kroniği ise bu kısmı atlayarak Galata'ya yapılan çıkarmayı sanki Haçlıların ilk hamlesiymiş gibi aktarır (s. 265). Haçlı kaynakları karaya çıkış tarihleri hususunda da farklılık göstermektedir.

60 Lat. *sine sermone*. Gunther burada III. Aleksios'u güya isminin anlamı üzerinden yeriyo. Konuşma, belagat anlamlarındaki λέξις (leksis) ismine eklenen *alpha privativum*'la (Yunanca başına geldiği kelimeyi olumsuz yapan α-; theist, atheist örneğindeki gibi) Aleksios isminin belagat yoksunu, dilsiz anlamlarına gelen bir etimolojik kökeni olduğunu öne sürüyor. Oysa Aleksios ismi tıpkı Aleksandros gibi uzaklaştırmak, püskürtmek, savuşturmak, savunmak anlamlarına gelen ἀλεξω (aleksō) fiilinden gelir.

böyle rezil böyle korkunç, bahsetmesin kimse bu adamdan,
 Bundan böyle asla bahsi de geçmesin,
 Böyle büyük bir suç işleyen adamın,
 kör edip, krallığını gasbeden kardeşinin.
 O hâlde ne uğruna ardını dönüp utanmadan kaçırıyorsun?
 Sadece ilk çarpışmanın dehşetine yenik düşmüş,
 darbe bile denemeyecek ilk çarpışmada dehşete düşmüş,
 Utanç içinde yenildin ve utanmadan kaçtın merdut
 tahttan,
 büyük bir alçaklık karşılığında aldığın tahttan.

XIII

[BAŞA GEÇİRİLEN GENÇ ALEKSİOS TAHTTAN İNDİRİLİP ÖLDÜRÜLÜYOR]

Böylece bu muhteşem şehrin sakinleri krallarının kaçmasıyla dehşete düştüler. Daha evvel çoğu, işlediği suçlar yüzünden ondan pek hazzetmiyordu. Bu esnada da Genç Aleksios elçiler aracılığıyla [iletmişti] ısrarcı vaatleri ve yaklaşımlarıyla onları etkilemeye çalışıyordu. Ayrıca bizimkiler de onların talihsizliğine, krallığın meşru varisini kral olarak kabul etmezlerse şehri yok etmekle tehdit ediyorlardı. Bu yüzden kapıları açarak onu ve tüm orduyu barış içinde sur içine aldılar. Dahası –usul olduğu üzere– hükümdarlık alametleriyle bezenmiş bu genç, vakit kaybedilmeden tahta geçirildi. Cömertçe ve soyluca, vaat edilmiş paranın yarısının liderlerimize ödenmesini emretti. Kalanını da en kısa sürede geri ödemeyi umuyordu. Bu yüzden bizimkiler birkaç gün boyunca şehirde kaldı. Hem yeni kralın hem de yurttaşlarının desteklerinden itidali biçimde faydalandılar, ona külfetli konuklar gibi görünmemeye son derece dikkat ettiler. Ancak şehir ne kadar büyük ve görkemli olursa olsun, hem karşılıklı olarak birbirlerinden pek hazzetmeyen ve dil, adet bakımından farklı iki halk olduklarından hem de şehir bu denli büyük insan ve at kalabalığının ihtiyaçlarını karşılayamadığından şehirden ayrılıp geniş bir düzlüğe

yerleşmekle yetindiler.⁶¹ Ordugâhlarını buraya kurdular ve kralın vaatlerini yerine getirmesini beklediler.

Şehirden ayrıldıklarında, krala karşı gizli bir halk isyanı ortaya çıkmaya başladı. Birçoğu, kralın kendi adetlerine yabancı olan Haçlılar'a aşırı yakınlık göstermesinden, amaçsız şekilde neredeyse tüm Yunanistan'ın zenginliğini onlara vermesinden ve krallığı yağmalanmış olmasına rağmen⁶² bir o kadarını daha hatta daha fazlasını onlara dağıtmayı düşünmesinden rahatsızdı. Hemen hemen herkes bu durumdan yakındığı için bizzat kralı alenen eleştirmeye cüret edebildiler. Ondan, kendi krallığını yabancıların menfaati için yağmalamamasını ve kendi halkının sefaletini yabancıların ganimeti yapmamasını, bunun yerine onlara başkasının malına göz dikmiş istilacılarımı gibi birlikte saldırmayı ve yok etmeyi açıkça istediler. Halkın isyanı yeni kralı büyük bir dehşete düşürdü. Bu, kısmen kendisini baskı altında kabul etmiş halkın sadakatsizliğinden, kısmen bizimkilere duyduğu yakınlıktan, kısmen de borç ödemeye dair hüsnüniyetle verdiği sözünden dolayıydı. Onu kendi halkının alçaklığı, bizimkilerin sevgisi ve Kral Philipp'in lütfu arasında kalmış hâlde ağır ağır kaygılanırken görebilirdiniz. Eğer bizimkileri aldattırsa ya da onlara ihanet ederse Kral Philipp'i haşince gücendirmekten korkuyordu. [Aleksios'un] böyle ciddi bir işe kolay kolay zorlanması mümkün olmadığından ötürü yukarıda

61 Diğer kaynaklar ışığında Gunther'in isim vermediği yer Galata ve ekseriyetle Karayim Yahudilerinin yaşadığı Estanor (muhtemelen Karaköy). Bkz. Villehardouin, s. 45, Ernoul Kroniği, s. 267.

62 Kastedilen II. Isaakios ve IV. Aleksios'un anlaşılan meblağı Haçlılara verilebilmek için kendi tebaasının malına, mülküne el koymak zorunda kalmasıdır. Bkz. Khoniates, VII., 551-560.

söz ettiğimiz Mourtzouphlos'un tertibiyle Aleksios'un babasının gözlerine mil çekildi. Kendisiye zindana atıldı ve bizzat Mourtzouphlos'un elleriyle boğularak öldürüldü. Ardından şöyle söyledi: "Bütün Yunanistan'ın zenginliğinin bu adamın ahmaklığı yüzünden ayaktakımına verilmesindense, sadece bu adamın canının alınması ehvenişerdir." [Aleksios] ortadan kaldırılınca Mourtzouphlos kendisi sanki kraliyet soyundanmış ya da kan bağı⁶³ varmış gibi tacını giydi. Ardından saygısızca ve küstahça kraliyet tahtına oturup krallığın meseleleri ve bizimkilerin zararına dair gaddarca plan yapmaya başladı. Biz onun bu yapılandaki hainliğinden fazlasıyla tiksindiğimiz için böyle haykırmak mecburiyetinde kaldık:

*Ey suç! Ey hiddet! Ey zorbalığın korkması gereken cürüm!
 Ey önceki çağların görmediği yeni barbarlık!
 Hangi halk, hangi krallık, hangi çağ tanıdı böylesini?
 Hangi Tanrı hangi mantık bu kadar uzaklaştı takvadan?
 Hangi azgın hayvanın diğer hayvanlara karşı böyle cüret
 edebileceğine inanılabilir,
 sebepsiz yere kendi soyundan birini öldürecek kadar?
 Hiçbir vahşi yapmaz Akhalının yaptığını kendinden
 olana,
 Acımasız ve tehlikeli bir adam masum krallar için,
 Hüneri sayesinde haksızca çalındı babanın gözleri,
 oğul ise öldürüldü, üstelik ikisini de iyi bilirdi;*

63 Gunther yukarıdaki iddiasına rağmen VIII. Aleksios "Mourtzouphlos" Doukas ve Aleksios Angelos arasında akrabalık bağı olduğunu söyler. Öte yandan Doukas ismi her ne kadar Doukas Hanedanlığı'na dair bir mensubiyeti akla getirirse de Mourtzouphlos'un Komnenos Hanedanlığı'yla kan bağı vardır.

*Lakin ödeyecek ve az sonra çekecek yaptıklarının bedelini,
 Yaptıklarını tadacak vahşi ve gaddar [adam].
 Utanç içinde kovulunca krallıktan terk edecek şerle
 kazandığını,
 Herkesin nefret ettiği, mizacına yok yakın biri;
 Sürgün, aciz, kaçacak az sonra iki [gözünün de] ferî
 sönmüş,
 Olacak hem bizim hem de kendi halkının maskarası.
 Kederli ve dışlanmış yoldaşları için suçlu bizim içinse
 zavallı,
 Burada darbelere, oradaysa tacizlere, hakaretlere ve
 alaylara katlanacak;
 böylece dört yandan saldırılırken yükseğe çıkartılacak,
 oradan baş aşağı bırakılacak ve havada sıçrayacak,
 Cesedi kuşları besleyecek, leşi toprağı kirletecek,
 Ve böyle büyük bir suç için ağır cezalar ödeyecek.*

[HAÇLILAR TEKRAR
KONSTANTİNOPOLİS'E SALDIRIYOR]

[Mourtzouphlos] Genç Aleksios'u boğarak öldürüp, krallığı gaddarca işlenmiş kral katli ile gasp etmesinin ardından, bir süreliğine bu suçunun dedikodusunun saklanması ve önünün alınmasını emretti. Zira kendi sinsi tertibine girişmeden evvel dedikodunun hemen [Haçlı] ordugâhına ulaşmasını ve bizimkilerin kulaklarına gitmesini istemiyordu. Ardından sanki vaat edilmiş parayı ve üstüne kralın cömertliğinin daha büyük nişanelerini takdim edilecekmiş gibi Genç Aleksios adına ulaklar yollayıp ordumuzun liderlerini ordugâhtan huzuruna çağırdı.⁶⁴ Mesaj onlara ulaştığında Hristiyan saflığına sahip insanlar olduklarından hiçbir şeyden şüphelenmediler ve hızla şehre gittiler.⁶⁵ Takdir edersiniz ki kendi yarattıkları yeni kralın bu kadar kısa sürede ortadan kaldırılabilceğinden hiç endişe

64 Diğer kaynaklar böyle bir olayı kaydetmezler. Bunun Gunther tarafından eklendiği ve sahil olmadığı kuvvetle muhtemeldir.

65 Gunther'in Haçlılar'ı aklamak için kullandığı ifadelerden biri daha. Bilhassa söz konusu Venedikliler olduğunda herhangi bir "safıktan" söz edemeyiz. İlaveten seferin görgü tanıklarından olan Clari, şehir halkına güvenmedikleri için şehrin dışında kaldıklarını ve olası bir ayaklanmada kolay müdahale edebilmek için surların bazı noktalarını yıktıklarını kaydeder. Bkz. Clari, LV.

duymuyorlardı. Lakin orada Venediklilerin lideri olan son derece ihtiyatlı biri vardı.⁶⁶ Gözleri kör fakat zihni son derece açık biriydi. Fiziksel körlüğünü güçlü zihni ve daha da önemlisi öngörüsü telafi ediyordu. Diğerleri muğlak meselelerde daima büyük bir içtenlikle ona danışırdı. Kamusal meselelerde onun rızasını almak adettendi. Bu yüzden diğerleri adet olduğu üzere ona bu mesele hakkında ne düşündüğünü sorduklarında onlara, para aşkıyla Yunan entrikasına düşmemelerini söyledi. Gerçekleşen olaydan, yani ya Genç Aleksios'un kendi halkı tarafından öldürüldüğünden ya da Yunan soyundan geldiği için kendi insanları tarafından yoldan çıkarıldığından ve bizim yok olmamızı planladığından korktuğunu söyledi. Liderlerimiz bu meseleyi uzun uzadıya tartışırken aniden bir ulak çıkageldi ve şehrin orta yerinde bir dedikodu patladı. Bütün ordumuz büyük bir dehşete düştü. Zira düşman toprağında, en aşağılık halkın ortasında kapana kısıldıklarını düşünüyorlardı. Zorla ve yıldırma ile Yunanlara kral yaptıkları adam öldürülmüştü. Şayet yaşasaydı onların budalalığını törpüleyebilir, bizimkilere büyük bir rahatlık sağlayabilir ve onları krallığından hac yolculuğuna hem güvende hem de iyi tedarikli bir halde gönderebilirdi. Şimdiyse içten içe bu şeylerle kandırıldıklarının farkına varmışlardı.

Kesin suretle, yeni kraldan ve şehir ahalisinden ölümden başka bekleyebilecekleri hiçbir şey yoktu. Haçlılar böyle kapana kısılmışlarken ne yapabilirlerdi, düşman saldırısından [kaçıp] bir saatliğine bile soluklanabilecekleri hiçbir sığınak yokken ne umabilirlerdi? Önceden gizlice [şimdiyse alenen]

66 Enrico Dandolo (1107–1205).

düşmanları olanları açıkça saldırmaya itme pahasına savaş mı ilan etmelilerdi? Lakin Yunanların sayısı sonsuzdu ve her gün gelen takviyelerle artıyordu. [Dahası] Yunanların kendi topraklarındaydılar ve her şey misliyle ellerinin altındaydı. Bizimkilerse sayıca azdı ve düşmanın arasında yokluk içindeydiler. Derler ya, kılıçlarıyla doğranmaktan başka hiçbir şey beklemeyin, işte o misal. Uğruna seferlerini erteledikleri, hac yolluklarını başkalarının meselelerinde harcadıkları vatan edilen para hususunda büyük ölçüde kandırılmış olmak onları fazlasıyla üzdü. Böyle bir durumda en iyisi olduğunu düşündükleri planı seçtiler: Doğal olarak korkusuz olamayacakları bir durumda korkularını gizlemeye, kuşatan düşmana tehditkâr biçimde gözdağı vermeye, kendilerinin başa geçirdiği boğularak öldürülen kralın ve melun kral katlinin öcünü almak için sakinleriyle birlikte tüm şehri yıkıma, Yunanları ise kesin bir ölüme mahkûm etmeye karar verdiler.

Yunanlara saldırarak onları öyle korkuttular ki surların dışına çıkmaya pek cüret edemediler. Başat etken ise Yunanların nadiren kullandığı, oldukça korkunç ve tehlikeli saydığı kundaklı yaylarımızdı. Bu esnada yüreklenen bizimkiler iki ihtimale de hazırlandılar: Şayet onurlu ve elverişli bir fırsat çıkarsa ricat etmek yahut Yunanlar mevzilerinden çıkıp saldırmaya cüret ederlerse düşmana saldırmaya ve onlarla birlikte ölüme gitmek. Nitekim böyle büyük bir kalabalığa karşı zafer kazanmak ya da şehri zapt etmek hususunda talih asla yüzümüze gülemezdi. Zira şehir son derece müstahkemdi, Yunanların bitmek bilmeyen sayıları ise gün geçtikçe artıyordu. Buna rağmen ordumuz düşmana saldırıp onlarla birlikte ölmeyi ne kadar arzuladıysa

Yunanlar da kendi ölümleriyle bize karşı zafer kazanmaktan o kadar kaçtılar. Zira bizimkilerin düşman toprağında yoklukla boğuştuğunu kendilerinin ise şehirlerinde bütün güzelliklerle bolluk içinde olduğunu görüyorlardı.

*İşit şimdi yeni hadiseleri ve muhteşem olayları,
Kadim günlerden kalmamış anılar gibi.*

*Kim hatırlıyor birkaç kişi yüzünden surlarının ardına
saklanmış çoğunluğu
utanç içinde saklanan ama güvende olan iyi destekli
çoğunluğu?*

*Burada saldırdı birkaç yiğit binlerce birliğe,
Ölümden kavuşmayı istedikleri kıyımın yoldaşlarına.*

*Yeğlerler karışmasını kanlarının kanlarıyla, ölümle
ölmeyi,
sırtlarını korkuya vermektense bağırklarını muzaffere
vermeyi.*

*Yunan kanı kendi kanlarıyla bir akınca,
daha yaraşır sayarlar amansız meydana.*

*Duruyorlar iyice toplanmış hâlde, tehdit ediyorlar aylak
halkı
surlarını alaşağı etmekle, zira eminler artık ölümden.*

*Duruyorlar hevesli bir çehreyle sertçe kulak çınlatan
kargaşada,
çarpan yürekler ve sessiz hıçkırıklarla.*

*Cesura ve sakine yaraşır korkusunu gizlemek,
mutlu bir çehre takınmak, sır saklamak.*

*Sıklıkla olduğu üzere umut tamamen akıldan
uzaklaşınca,
akla gelmeli neşeli dualar, belirgin değilken kader
yeterince.*

*Öyle ki içten içe umutsuzluğa kapılıp ölüme
hazırlananlar için,
kaderin değişmesi bütün talihleri oldu.*

[GUNTHER'İN
KONSTANTİNOPOLİS TASVİRİ]

Böylece söylendiği gibi ordumuz kraliyet şehrinin önünde mevzilendi, ancak ele geçirme umutları yoktu. Zira şehir sadece sayıları bitmek bilmeyen ahalisiyle değil aynı zamanda bütün zenginliklerle de dolup taşıyordu. Ayrıca az sayıda birlikle sayısız düşmana karşı savunulabilsin diye özenle tahkim edilmişti. Görenlerin söylediğine göre şehir üçgen biçimindeydi.⁶⁷ Her yanı rahatlıkla bir mil belki daha fazla uzunlukta idi. Karaya bakan kısmı devasa bir hendek ve inanılmaz güçlü bir duvarla üç katlandı. Çevresi boyunca yüksek ve güçlü kuleleri vardı. Birbirlerine öyle yakındı ki yedi yaşında bir çocuk bir kuleden diğerine elmasını fırlatabilirdi.⁶⁸ Kiliseler, kuleler, [şehrin] önde gelenlerinin evlerini, şehrin bünyesinde yer alan binaların yapısını tasvir edebilmek hem çok güç hem de gözüyle görmedikçe anlatılana kimse inanamaz. Şehrin bir kısmının, Asya ve Avrupa'yı ayıran Hellespontos Denizi'ne⁶⁹ kıyısı vardır. Bazı noktalarda öyle dardır ki bir kıtadan diğer kıta görülebilir. Yineliyorum, oldukça emin ve çok kalabalık

67 Bu, şehrin tasvirinde çok sık rastlanan bir kullanımdır.

68 Kuleler arası yaklaşık 55 metredir.

69 Çanakkale Boğazı. Gunther Marmara Denizi'ni (Propontis) kastediyor.

limanın yoğunluğundan dolayı o tarafa bir hendek kazmak mümkün değildi. Bundan dolayı orada hayran olunası kalınlıkta yüksek surlar ve birbirine yakın kuleler vardı. Bu kuleler öyle yüksek yapılmıştı ki zirvesine bir bakan korkudan titrerdi.⁷⁰ Buna rağmen şu an sahip olduğu asıl güç ve ihtişam kuruluşunda yatıyordu.

Bir zamanlar yalnızca diğer [şehirlerden] biriydi. Yunanca adı *Byzantion*'du. Bu yüzden şehrin mevcut⁷¹ sakinleri, şehirde darp edilen altın sikkelere şehrin adından yola çıkarak *bezant* diyorlardı. Hakkında biraz bahsedeceğimiz bir kralın⁷² rüyasından sonra şimdiki ihtişamına ve görkemine kavuştu. Bu rüya kısa ve basit olsa da ardında bıraktığı etki çok daha büyük bir şeyin habercisi olduğunu gösterdi. Tıpkı bazen daha küçük olayların daha büyük olaylara dair rüyalarla gösterilmesi gibi (örneğin Yusuf'un rüyasında babası, annesi ve on bir kardeşinin Güneş, Ay ve on bir yıldız tarafından simgelenmesi gibi) büyük ve kutlu olaylar da önemsiz alametlerle gösterilir. (Tıpkı Daniel'in, en güçlü krallıkların bazı hayvanlarla sembolize edildiği rüyası gibi) Bu yüzden uyurken gördüklerini ayırt etmenin hiçbir yolu olmadığını, lakin bütün [rüyaların] anlamsız

70 Haliç'teki limanın abartılı bir tasviri. Bu sur ve kuleler Gunther'in iddia ettiği kadar yüksek değildi. Nitekim 1204'teki kuşatmada Haçlı kuşatma aletleri yüksek gelince Doğu Roma ordusu çareyi sur ve kuleleri ahşapla tahkim ederek yükseltmekte bulmuştu.

71 *Modernus* sıfatı Gunther'in çağdaşı olan Konstantinopolis halkını ifade edebileceği gibi şehrin eski sakinlerini ifade etmek için de kullanılmış olabilir. Şayet bahsi geçen eski Byzantion Şehri'nin ahalisiyse Gunther'in burada verdiği bilgi de hatalıdır. Zira *bizantius/bezant* sikkeleri 11. yüzyıl itibarıyla kullanıma girmişti ve yukarıda bahsettiğimiz *hyperperon* ile aynı para birimiydi.

72 İmparator I. Constantinus (306-337).

olduğunu ve içinde hiçbir gizem barındırmadığını düşünenler yanılıyorlar.

*Hiçbir insan, bedenen uyurken gördüğü şekillerden
Hakikatin asla çıkmayacağını düşünmesin.
Hakikat uykuda gelir, lakin aldatılmayız,
Uykuya teslimken gördüğümüz hiçbir şeyle,
İşte Yusuf kanıtı, kana bulanmış giysisiyle,
ve kardeşlerinin aldatıcı kelimeleriyle,
Az kalsın buluyordu vahşi hayvanın dişlerinde ölmeyi,
lakin gerçekte rüyaları.*

*Tanık olarak sunuyorum onu yedi imgesiyle gördü,
bolluk vaktini ve kıtlık musibetini.*

*O küstah adam,⁷³ hor gördüğü göklerin Tanrı'sına çoktan
iman etmiş kulu Daniel'e,
anlatırdı rüyalarını açıklansın diye,
İnandığından helakının alametleri olduğuna,
İşte bu adam da olacaktır gerçek bir tanık.
Birçoğuna göre gece gelir bu imgeler bize,
Tüm yoğunluğuyla rüyaları gördüğümüz zaman.
Bazıları hülyadır, Yunan'ın phantasmata dediği,
Eğer işaret ederse gerçeğe ya da belli olaylara,
iki şekilde adlandırmak adettir rüyet ya da görüşü.
İnanıyorum ki kralın sıklıkla anımsadığım bu görüşü,
şehrin vaat edilmiş ihtişamının büyük bir benzeriydi.*

73 Babil Kralı II. Nebukadnezar (İÖ yak. 642-562).

[KONSTANTİNOPOLİS'İN BAŞKENT OLUŞU VE CONSTANTINUS'UN RÜYASI]

Şehrin güzelliğini ve ihtişamını [göstermeye] vesile olan bahsettiğimiz rüyet de işte bu denli bir rüyaydı. Rüya böyle anlatılır ve okunurdu: Yunanların ve Romalıların İmparatoru Constantinus ünlü hediyesini⁷⁴ müteakip ilahi bir mucizeyle tekrar sağlığına kavuştu ve cüzzamından arındı. Aynı Constantinus Roma'daki yüce tahtı kutlu Petrus'a vererek onun kurtuluşunun mimari Mesih'e, Mesih'in elçiliğini yapan kutlu havariler Petrus'la Paulus'a ve vekili Papa Sylvester'a ve hatta Mesih'in kilisesinin tamamına hükümdarlara yaraşır bir saygı gösterdi. Ardından Yunanistan'a gitti ve orada tüm diğer şehirlerin arasında Byzantion denen şehirde yaşamaya karar verdi. Derken bir gece kraliyet yatağına uzandı ve istirahat ederken uykuya daldı. Rüyasında oldukça yaşlı ölü bir kadınla orada şahsen bulunan Papa Sylvester'i gördü. Kadın ona muhakkak ayağa kaldırılması gerektiğini söyledi. Aynı imparator dua ederek onu güzelleri güzeli genç bir kız olarak uyandırdı. Kız gözlerinde iffetli bir aşk uyandırıyordu. Kraliyet pelerini⁷⁵ sırtına geçirip başına tacı takınca annesi Helene'nin

74 Donatio Constantini.

75 Lat. *chlamys* (<Yun. χλαμύς).

ona şunu söylediği görüldü: “Ey oğul kıyamete kadar hep bu güzellikle kalacak bu kadın senin eşin olacak.” Bu düşünüyü birçok kişiyle paylaştığında ve herkes farklı farklı yorumladığında imparator,⁷⁶ Mesih hizmetkârı Sylvester aracılığıyla imparatorun düşünüyü yorumlayınca dek aralıksız oruç tutmaya karar verdi. Böylece yedi gün boyunca oruç tutarken yedinci gece kutlu Sylvester ona rüyasında göründü ve şöyle söyledi: “Gördüğün o yaşlı kadın ihmalkârlıktan ve köhnelikten harap olmuş şehrin ta kendisidir. Senin aracılığıyla bu şehir öyle ihtişamlı yenilenecek ki [ona] tüm Yunan şehirlerinin kraliçesi denilecek.”⁷⁷ Bu rüya imparatoru korkutmadı aksine onu mutlu etti.

Tüm bölgedeki marangozlar ve taş ustaları bir araya getirildikten sonra şehrin büyütülmesini, kule ve surlarla tahkim edilmesini ve mevcut zarif güzelliğine ulaşana ve söyledikleri gibi Roma’ya benzeyinceye dek kiliselerle ve başka binalarlasüslenmesini emretti. Bu yüzden şehre bazen Öteki Roma⁷⁸ da denir, civar topraklara da günümüzde *Romania*⁷⁹ denir. Ayrıca eskinin yadigârı kalmasın diye insanlara şehrin eski bayağı hâlini anımsatabilen ilk ismini reddedip Konstantinopolis denmesini buyurdu. Konstantinopolis kendi isminden ve Yunanca şehir anlamına gelen *polis* kelimesinden meydana geliyordu.

76 Gunther nedense imparator olarak bahsettiği Constantinus’tan burada *rex* (kral) olarak bahseder. Gunther *imperator* ve *rex* unvanlarını bilinçli ve kasıtlı kullandığından burada bizce bir hata yapmış olabilir. Bu yüzden imparator olarak çevirmeyi uygun gördük.

77 βασιλεύουσα (Basileuoussa).

78 Lat. *Altera Roma* İkinci Roma şeklinde de okunabilir.

79 Imperium Romaniae.

Böylece söylenildiği üzere bizimkiler, zafer kazanma umudundan –şehir ele geçirilemez görünüyordu– ziyade kendi vaziyetlerine duydukları öfkeden –çünkü daha önce bahsedilen sebeplerden ötürü bir şey yapmaya cesaret edemiyorlardı– şehri kara kısmından kuşattılar.⁸⁰ Fakat bu tarafta hiç ya da az bir ilerleme kaydettikten sonra büyük bir tehlikeye göğüs gererek denizle çevrili diğer taraftan kaderlerini değil de ilahi gücün kudretini sınamaya karar verdiler. Zira ilahi kudret olmadan bunun hiçbir şekilde gerçekleşmeyeceğini biliyorlardı. Böylece âdeta gözü dönmüş bir hiddetle gemilerine atlayıp düşmana dehşet saçmak için orada daracık olan denizi geçtiler ve şehrin karşısındaki kıyıya yiğitçe ordugâhlarını kurdular. Plan değiştirip bu meseleyi ölüm ya da zaferle nasıl bitireceklerini kurnazca düşünmeye başladılar.

Lakin ne yapmalılar? Nasıl bir plan ya da nihai eylem bulabilirler?

Hangi güç, hangi talih yahut şansla [muzaffer olabilirler?]

Bir avuç asker, savunmasız Haçlı şövalyeleri,

Büyük kısmı yaya, zırhtan, miğferden, kalkandan mahrum bir birlik.

Bu teçhizatlar şehir kuşatanlar için gerekli ki dayansınlar yukarıdan atılan taşların darbesine,

ve güçlü kolların kuvvetle attığı oklara mızraklara,

Savuşturdukları ok kadar ölüm de savuşturdular;

Gördüler korunaklı karşı kıyıdaki sayısız gemiyi,

ve güçlü silahlarıyla onları dolduran Yunan askerini,

80 Gunther burada hata yapmaktadır. Zira Mourtzouphlos'un darbesinden sonra başlayan kuşatma kara surlarında değil Haliç'e bakan deniz surlarında cereyan etmiştir.

*Kendilerine deniz harbiyle gözdağı veren Yunan askerini.
 Ulu kulelerde ve yüce surların tepesinde,
 Duruyordu safları sık şehir ahalisi ruhen ve bedenen
 hazır,
 fırlatmaya taşları, mızrakları, kargıları, ciritleri ve okları,
 ve yok etmeye düşmanı gemileriyle birlikte.
 Lakin ölümün her türlüsüne karşı bile
 duramadılar sabit bir noktada, bastırmadılar toprağa.
 Savrulan [gemileri] yalpaladı kabaran dalgalarla,
 Ne de kurabildiler taş fırlatan kuşatma aletlerini,
 sağlam bir zemine.*

[HAÇLILAR KONSTANTİNOPOLİS SURLARINI AŞIYOR]

Sayırsız Yunan gemisinden daha hızlı ve daha hafif olanları, bizimkileri taciz etmek ve cesaretlerini kırmak için ikide bir aniden saldırıyorlardı. Bizimkiler Yunanları mızraklarla, oklarla ve bilhassa kundaklı yayların yağdırdığı dehşetle karşılayıp kolaylıkla püskürttü. Ardından Venediklilerin kısa süre evvel bahsettiğimiz gözleri kör ancak zehir gibi zeki meşhur liderine danıştılar. Gemilerinin her birine, kendi direğiyle de birleşecek epey uzun ve güçlü direkler dikmeye karar verdiler. Bunlar sağlam biçimde karinaya sabitlendiğinde hem kendi direğiyle hem de diğeriyle birleşerek öyle devasa bir hat oluşturunuyordu ki burçları andıran ahşap kuleler gibi bir savunma sağlıyordu. Bu direkler birbirlerinden belli bir mesafede durduğundan bunlara merdivene benzer basamaklar konulabiliyordu. Bunlar sayesinde tek seferde dört ya da altı cesur genç, düşman gemilerini gözleyebilmek ve onlara yukarıdan saldırabilmek için hızla inip çıkabiliyordu. Bu yapıldıktan sonra kuleler—siz deyin merdivenler— öyle yükseğe ulaşmıştı ki tepeleri Yunanların bütün kule ve surlarını büyük bir farkla aşıyordu. [Bizimkiler] gemilerle birlikte onları da öyle ustaca tahkim ettiler ki ne

oktan ne taştan ne de ister normal olsun ister Yunan ateşi dediklerinden olsun ateşten korkmadılar.

Böylece donanma toparlanıp şehre yöneldikten sonra [bizimkiler] Tanrı'nın lütfunu önce liman ve donanmanın zaptında sınamayı uygun gördüler. O bölgenin emniyete alınmasıyla surlardaki ve kulelerdeki düşmanlara daha emniyetli ve rahat saldırabileceklerdi. Ancak liman son derece korunaklı bir haliçe ve devasa boyutta zincirlerle kapalıydı. Zincir bir limandan diğerine uzanıyor ve tüm gemileri sanki münferit kapalı alandaymış gibi çevreliyordu. Zincir bizimkilerin büyük gayretiyle kırıldıktan sonra⁸¹ Yunanlar, kundaklı yaylarımızın saçtığı dehşete karşı koyamayarak kaçtılar ve gemilerini muzaffer gelenlerin eline geçecek şekilde terk ettiler. Bizimkiler de hevesle gemileri ele geçirip işlerine yarayacak şekilde kullandılar. Zira savaş ganimetinden son derece memnunnardı.

Ardından kulelerin inşa edildiği gemilerle surlara mümkün olduğunca yaklaştılar ve en cesurları merdivenler yardımıyla tırmandılar. Tellalın sesi düşmanın suruna ilk adım atan 100 mark ödül alacak diye çınliyordu.⁸² Herkesin,

81 Zincir 1203'te III. Aleksios'a karşı sürdürülen kuşatmada zaten kırılmıştı. Mourtzouphlos'a karşı sürdürülen 1204'teki kuşatmada Haçlılar hâlihazırda Haliç'te demirlemiş donanmalarını ve Galata'yı karargâhları yapmıştı. Dolayısıyla Gunther burada bir kez daha hataya düşmektedir.

82 Ernoul Kroniği de şehre ilk girene 100, ikinci girene 50 mark ödül verileceğini aktarır. Şehre ilk giren bir Venediklidir ve öldürülür, ardından giren Fransız şövalye Andriu Dureboise ödülü kazanır. Hemen ardından giren Pierre de Braicuel girer ve 50 marklık ödülü kazanır (bkz. s. 270). Villehardouin, Clari ve Soissonslu anonim müellif şehre ilk giren şövalyeyi André d'Urboise (Villehardouin, s. 71; Clari, s. 35; Anon. Suessionis, s. 341) olarak aktarırlar, ancak Gunther ve Ernoul'da geçen ödülден bahsetmezler. SAM'ye göre André, Soissons Piskoposu'nun şövalyelerinden biriydi.

sadece tek bir kişiyi bekleyen paranın vaadine duyulan sevgi için değil de Tanrı'nın şerefi, ortak davalarının çıkarı ve başlanan işin nihayete erdirilmesi için canla başla uğraştığını görebiliyordunuz. Merdivenlerin tepesine ulaşır ulaşmaz diğerleri de sanki tepedekileri düşmanın ortasına itecekmiş gibi hızla onları izledi. Hemen ardından [bizimkilerin] aşağıdaki düşmana yukarıdan kargı, mızrak, ok yağdıran bir nefret fırtınasına tutulduğunu görebiliyordunuz. Paniklemiş ve korkmuş Yunanlar balık istifi gibi olduklarından karşılık veremediler. Bunun yanı sıra bilhassa kundaklı yaylarımızın korkusundan ve etkisinden dehşete düştüler. Zira Yunanlar doğası gereği korkak bir halktır. Sura atlayan ilk kişi görüldükten sonra diğerleri de hızla onu izledi. Şehrin zayıf ve korkmuş halkı, düşmanı kendi saflarına karışmış hâlde görünce kargaşa içinde surlarda saklanabilecekleri deliklere kaçtılar. Kendi hatlarını bile savunamayan Yunanlar sanki surları terk ettiklerinde kendi şehirlerinde güvende kalabileceklermiş gibi hemen kaçmaya koyuldular. Yine de bizimkiler sur boyunca ilerleyerek süratle düşman kulelerini ele geçirdiler. Onlardan on beş ya da daha fazla kuleyi aldılar.

Düşman kısmen utançtan kısmen bastıran tehlikeden dolayı tekrar soluklanınca cesaretini toplamaya başladı, karşılıklı birbirlerini yüreklendirip aynı anda nara atarak her cins menzilli silahla büyük bir şiddetle bizimkilere karşı koydular. Vaziyeti gören Alman bir kont⁸³ şehrin bir kısmının yakılmasını emretti. Böylece savaş ve yangın olmak üzere aleyhlerine olan iki durumla boğuşan Yunanlar

83 Riant'a göre (1875: 84) Haçlı ordusundaki tek Alman kont Berthold von Katzenelnbogen idi. Dolayısıyla bu stratejinin sahibi de o olmalı ancak Haçlı kaynaklarında yangını kimin başlattığı meçhuldür.

kolaylıkla yenileceklerdi. Plan gerçekleştirildi, [Yunanlar] bu planla alt edildiler ve tamamen⁸⁴ geri püskürtüldüler. Dahası bizimkilerden surların dibine sığınanlar, Yunanların ahşaptan ve taştan birçok barikatla özenle kapattıkları kapıları aşarak ya da yıkarak tüm engelleri kaldırıp gemilerde bekleyenler için istenen girişi açtılar. Şayet yanılmıyorsak bu olay Palmiye Pazarı⁸⁵ zamanı gerçekleşti. Tanrı bunu öyle ayarladı ki Mesih'in ordusu muzaffer bir edayla bu inançsız şehre bizzat Mesih'in çilesinin zaferi için kutsal şehre⁸⁶ girdiği gün girdi.

*Bastır Mesih'in kutlu askeri şimdi bastır!
 Mesih'in fatihine verdiği şehre bastır!
 Hayal et olgun bir eşeğin sırtındaki Mesih'i,
 Neşeli bir çehreyle öncülük eden Barışın Kralını.
 Verdiğin Mesih'in savaşı, Mesih'in yargısıyla aldığın
 Mesih'in öcü,
 senin kılıcından önce gelir Mesih'in isteği.
 Bastır! Dağıt tehlikeleri, ez korkakları, bastır mertçe!
 Haykır gök gürültüsü gibi bir sesle, salla kılıcını lakin
 sakın kan dökmekten!
 Dehşet saç lakin hatırla alt ettiklerinin kardeşin
 olduğunu,
 Onlar ki az evvel suçlarıyla hak ettiler bunu.
 Mesih'in isteği zengin etmek seni suçluların ganimetiyle,
 başka bir muzaffer halk talan etmesin onları diye.
 İşte duruyor evler açık kapı dolu düşman ganimetiyle,
 Kadim servetin yeni efendileri olacak.*

84 Lat. *penitus* ile kastedilen şehrin içlerine doğru çekilmek de olabilir.

85 İsa Mesih'in çilesinin (*Passio Christi*) başlangıcını belirtir.

86 Kudüs.

*Derken elini ve nefsi tuta sen,
Sonraya bırak ve hor gör talan vaktini;
Atıl korkakların üstüne, bastır hiddetle mağlup
edilmişlere,
İzin verme yılmış düşmanın soluklanmasına, yeniden güç
kazanmasına,
Düşman bütün şehirden kovulur kovulmaz,
Vakti gelecek talanın, zamanı gelecek mağlubu
yağmalamanın.*

[KONSTANTİNOPOLİS'İN DÜŞÜŞÜ VE HAÇLI TALANI]

Böylece kapılar açıldığında gemidekiler sevinç çığlıklarıyla korkmuş düşmana akın ederek kargılarla, kılıçlarla, kundaklı yaylarla, oklarla ve her çeşit menzilli silahla düşmanı ölümle tehdit ederek ilerledi. Lakin [bizimkiler] hiçbir suretle kan dökmeyi istemediklerinden onları şehrin tüm sokaklarında dağılmış koyunlar gibi kovaladılar. [Yunanlar] öyle büyük kalabalıklar hâlinde kaçıyorlardı ki [şehrin] sokakları geniş olmasına rağmen güç bela kaçacak delik bulabildiler. Hatta [bizimkiler] onları öyle korkuttu ve onlara öyle saldırdı ki [Yunan'ın] soluklanacak ya da ardına bakacak fırsatı bile olmadı. Bizimkiler hiç ummadıkları büyüklükte bir katliam yapabilirlerdi, lakin Yunanlardan çok azını öldürdüler.⁸⁷ Bizimkiler öldürmekten can u gönülünden geri durdular. Zira onlarla birlikte ordugâhta bulunan Martin ve öteki ruhbanlar, mümkün olduğunca ellerini kana bulamamaları yönünde onları uyarmıştı. Buna rağmen o gün şehir ahalisinin iki bin kadarı öldürüldü. Kuşkusuz bu, bizimkilerden ziyade vaktiyle

87 Gunther'in Haçlıları aklamak ve iyi göstermek için ne kadar ileri gidebileceğinin bir göstergesi. Diğer Haçlı ve Bizans kaynakları şehirdeki katliamın ne kadar büyük ve korkunç olduğu konusunda mutabıktır.

şehirde yaşayan Fransızların, İtalyanların, Venediklilerin, Almanların ve diğer halklara mensup kimselerin işiydi. Bunlar, Konstantinopolis sakinlerine ihanet etmelerinden şüphelenilince kuşatma vakti şehirden sürülmüş ve bizimkilere katılmışlardı. Uğradıkları haksızlığı hatırladıklarından Yunanlardan korkunç intikamlarını gaddarca aldılar. Soylu ve meşhur bir şövalye dışında bizden kimse orada ölmedi.⁸⁸ Bu şövalye düşmanı hiddetle kovalarken pervasızlığından bindiği atıyla birlikte aniden bir çukura düştü. Sevindirici olayların arasında [yaşanan bu olay] bütün yoldaşlarına büyük bir üzüntü verdi.

Şehrin fatihlerine ancak düşmanların tamamı mağlup edilip püskürtülüp tüm şehirden sefilce sürülünce ve [şehrin] kapıları dikkatle kapatılınca ganimet telaşına düşme izni verildi. Bundan evvel değil. Mutlak zaferden önce kimsenin talana yeltenmemesi için [bu] idam cezasıyla yasaklanmıştı. Sağa sola saçılmış o kadar çok altın ve gümüş sikke buldular ki, öyle ihtişamlı mücevherler ve giysiler, öyle bol emtialar, öyle bereketli erzaklar ve her türlü güzellikle ağzına kadar dolmuş öyle sıra dışı evler buldular ki hepsi bir anda sığınmacı ve fakir kimselerden varlıklı vatandaşlara dönüştüler. Bu esnada yukarıda bahsettiğimiz yangın şehrin hemen hemen üçte birini kasıp kavuruyordu. Şehrin tüm sakinleri gibi Haçlılar da daha büyük bir tehlikeyle boğuştuklarından serbestçe sağa sola sıçrayan yangını kimse söndüremedi. Kaçamamış kadınlar, çocuklar ve kocamış yaşlılar şehirde kaldılar. Bizimkilerden birine rastladıklarında

88 Şövalyenin kimliği meçhul olmakla birlikte çağdaşı diğer kaynaklarda da böyle bir şövalyenin bahsi geçmemektedir.

parmaklarını parmakları üzerine haç biçiminde koyup kederli kederli şöyle bağıryorlardı “Aaios phasileos marchio!”⁸⁹ Bu Latinceye “Kutsal kral marki!” diye çevrilir. Böyle yapıyorlardı çünkü Yunanların gayet iyi tanıdığı ve bu yüzden de bizimkilerin en iyisi saydıkları markinin⁹⁰ kuşkusuz zapt edilmiş şehrin gelecek kralı olacağını düşünüyorlardı. Lakin Tanrı başka türlüsüne karar verdi.

*Artık ortadadır açık bir oyundan hangi makûs servetin
çıktığı,
etkiler insani meseleleri, sanki kötü ve beyhudeymiş gibi.
Kalmaz hiçbir şey ve kalmamıştır da, çabucak edinildiği
gibi çabucak geçer gider de
Kâfi gelen dünyevi refahın beyhude şanı.
Tepetaklak eder talih çarkını
Ay salonlarına indireni, bazen alır bazen verir;⁹¹
Önce fakir olanı zirveye çıkartır dipten,
[Sonra] bollukla tıka basa dolmuşu sefaletе düşürür
servetinden;
Korku korkutmaz onu, nitekim özgürce dolaşır her daim,
Şefkat de yumuşatmaz onu, nitekim sana verir benden
aldığını.
Galyalıların böyle talan ettiği altın metal yığınları,
ve Troialı kanına bulanmış kadim gümüşler,*

89 Gunther burada oldukça bozuk bir Yunancayla ἅγιος βασιλεὺς μαρκήσιος (*hagios basileus markēsios*) demek istiyor. Latince tercümesinde βασιλεὺς'i *imperator* yerine *rex* olarak çevirmiştir. Esasen Bizans özelinde imparator olarak vermesi gerekirdi ancak bu bir çeviri hatasından ziyade Doğu Roma İmparatoru'nu Yunanların Kralı olarak tanımasının bir sonucudur. Zira Gunther nazarından tek imparator Kutsal Roma İmparatoru olabilir.

90 Monferrato Markisi Bonifacio.

91 Boe. Cons. 2. p2.

*Büyük zenginliklerle parlayan Troia'nındı⁹²
vaktiyle düşen muzaffer Akhalılara, hiç saklamamalıyım
geçmişte olanı,
Hakeza aldı evvelki şehir⁹³ eskisinden⁹⁴ yeni ganimetleri,
daha iyi bir kader ismi değiştirilince⁹⁵ verildi,
Zengin Yunanistan ona bahşetti ayrıcalıklı ve zengin
ahalisini,
ve verdi hanımına⁹⁶ kadim talanın ganimetiyle,
hâlâ Phrygia⁹⁷ kanıyla lekeli ganimeti.
getirdi Pergamos'un⁹⁸ verdiği muazzam haracı,
Kadim insanların altından ve mücevherden aletlerini,
ve ağırlığınca kadim gümüş külçeleri.*

92 Gunther'in Yunanlıları Troia üzerinden eleştirmesinin –hatta rencide etmesinin– çok daha derin bir yüzü var. Mérovingien Dönemi'nde (5. yy–751) ortaya çıkan ve ilk örneklerini Gregoire de Tours ve Fredegar Kroniği'nin anonim müellifinde gördüğümüz bir anlatıya göre Franklar Troia'dan kaçan Troialıların soyundan geliyordu. (Bkz. Fredegar Kroniği; BnF 10910, f. 32r-32v: "Exinde origo Francorum fuit. Priamo primo regi habuerunt;...Francione nomen, per quem Franci vocantur.") Daha da özelinde Frankların atası, Hektor'un soyundan gelen Francus ya da Francio'ydu. Fredegar Kroniği'nin anonim müellifi Frankların ve Türklerin ortak atadan geldiğini de belirtir. (BnF 10910, f. 33r: "Tercia ex eadem origine gentem Torcorum fuisse fama confirmat.") Birçok Orta Çağ eserinde yinelenen bu anlatı elbette hayal ürünüdür. Gunther'in buradaki maksadı hem bu anlatıyı tekrarlamak hem de bundan hareketle Doğu Roma İmparatorluğu'na karşı Haçlıları meşru göstermektir. Benzer anlatı Britanya için de söz konusudur. *Historia Brittonum*'a ve Monmouthlu Geoffrey'in *Historia Regum Britanniae* eserine göre Troialı Brutus Britanyalıların atası ve ilk kralıdır (Summerfield, 2011: 85-86).

93 Byzantion.

94 Troia.

95 Konstantinopolis.

96 İmparator I. Constantinus'un rüyasındaki kadın.

97 Phrygia zenginliğine atıf yaparak hâlen Troialıları kastediyor.

98 Burada kastedilen Pergamos Troia Şehri'nin hisarıdır. Bkz. Hom. Il. IV. 508; Vergil. Aen. III. 350.

*Böylece kanımca Tanrı bilinmeyen nedenlerden dolayı,
Vaktiyle zenginleştirdi çok sayıda ganimetle*

*Konstantinopolisi,
Öyle ki surların ardında emniyette olur olmaz,
Bahtiyar fatihler götürsün tek seferde öncekilerin
yağmaladığı her şeyi.*

*İşte böyle ayarlar gizlenmiş olayları kudret-i ilahi,
Tanrı'nın istediği ve mukadder ne varsa vuku bulur.*

[MARTIN DE YAĞMADAN
PAYINI ALIYOR]

Galip gelenler kılıç hakkıyla ele geçirdikleri şehri süratle yağmalarlarken Başkeşiş Martin de kendi payına düşen ganimeti düşünmeye başladı ve diğerleri zenginleşirken eli boş kalmasın diye kendi kutsal ellerini yağmada kullanmaya karar verdi. Ancak elleriyle dünyevi ganimetlere dokunmanın yakışıksız olacağını düşündüğünden azizlere ait orada fazla fazla bulunduğunu bildiği kutsal emanetlerden nasıl kendi payına bir şeyler düşüreceğine dair plan yapmaya başladı. Bununla birlikte [Martin] bilmeden büyük bir şeyi öngörerek iki vaiziyle birlikte büyük saygı gören bir kiliseye gitti.⁹⁹ Kilise, meşhur İmparator Emmanuel'in¹⁰⁰ soylu annesinin¹⁰¹ mezarı orada olduğu için büyük bir saygı görüyordu. Yunanlar bunu büyük bir şey olarak görse de bizimkiler için bir anlamı yoktu. Orada tüm civar bölgeden [toplanmış] muazzam miktarda para muhafaza edilmiş saklanıyordu. Yalnız bununla da kalmayıp, beyhude bir

99 Pantokrator Kilisesi, bugünkü Zeyrek Camii.

100 İmparator I. Manuel Komnenos (1118–1180). Gunther, önceki örneklerin aksine burada Manuel'den imparator unvanıyla bahsediyor.

101 İmparatoriçe Irene ya da Ortodoks olmadan evvelki Macar ismiyle Piroška (1088–1134).

muhafazaya alma ümidiyle civar kilise ve manastırlardan aynı yere getirilmiş kıymetli kutsal emanetler de vardı. Bu bilgiyi, şehrin zaptından önce Yunanlar tarafından şehirden sürülenler bizimkilere açık etmişti. Çok sayıda haclı bu kiliseye aynı anda hücum ettiğinden ve öteki Haçlılar da gözü dönmüş biçimde altın, gümüş ve diğer kıymetli şeyleri yağmalamak gibi uğraşlar içinde olduğundan; kutsal bir gayesi olmadığı sürece kutsiyete hürmetsizliğin ahlaksızlık olduğunu düşünen Martin daha gizli saklı bir yere yöneldi. Bu yerin kutsiyetinin o çok istediği kutsal emanetleri orada bulabileceğini vaat ettiğini düşünüyordu. Orada güzel yüzlü, uzun ak sakallı bir ihtiyarla karşılaştı. Rahip olduğu aşikârdı, ancak şeklen bizim rahiplerimizden bir hayli farklıydı.¹⁰² Bu yüzden Başkeşiş [Martin] onun ruhban olmadığını sandı. [Martin] sakın bir mizaçla lakin korkunç bir sesle hiddetli hiddetli şöyle çıkıştı: “Hadi kâfir ihtiyar göster bana sakladığın daha kudretli kutsal emanetleri! Aksi takdirde bilesin hemen ölümle cezalandırılacağını!” İhtiyar sözlerden ziyade bağırıştan korkmuştu, zira bağıışı duymuş fakat sözleri anlayamamıştı. Martin’in Yunanca iletişim kuramadığını anlayan ihtiyar Martin’i sakinleştirmek, aslında var olmayan öfkesini yatıştırmak ve onu pohpohlamak için kısmen bildiği Roma dilinde¹⁰³ konuşmaya başladı. Başkeşiş cevaben, ihtiyara ondan istediğini açıklamak için o dilde zar zor birkaç kelime konuşabildi. Ardından

102 Orta Çağ’da Roma Katolik Kilisesi mensubu rahiplerin sakal bırakmaması bir normdu.

103 *Lingua Romana* ifadesi bu dilin Latince olduğunu düşündürse de Başkeşiş Martin’in ihtiyara güç bela yanıt verebilmesi bu dilin Latince değil de Fransızca ya da İtalyanca olabileceğini göstermektedir.

Martin'in yüzünü ve kılığını inceleyen ihtiyar adam, büyük olasılıkla eli kana bulanmış dünyevi adamların kutsal emanetleri kirletmesindense bunlara dindar bir adamın huşu ve saygı içinde el sürmesinin daha katlanılabilir olduğuna karar verdi. Böylece ihtiyar Martin'e demir sandığı açtı ve ona istenen hazineyi gösterdi. Başkeşiş Martin hazinenin tüm Yunanistan'ın zenginliklerinden daha güzel ve makbul olduğuna kanaat getirdi. Hazineyi gören başkeşiş iki eliyle birlikte hızla ve aç gözlülükle atladı. Bunu yapmaya çoktan hazırды bile. O ve vaizi cüppelerinin kıvrımlarını kutsallığı kalmamış kutsallarla doldurdular. En kudretli olduğunu düşündüğü kutsal emanetleri akıllıca sakladı ve hemen oradan ayrıldı. Kutsal hırsızımızın yanına aldığı bu kutsal emanetlerin ne olduğu ve bunların nasıl bir saygıya layık olduğu bu naçiz eserimizin sonunda daha uygun bir biçimde açıklanacak.

Böylece söylediğim gibi [Martin] tıka basa dolmuş hâlde hızla gemilere yönelirken, onu tanıyıp sevenler onu gemilerden gördüler. Onlar da hızla yağmaya gidiyorlardı. Martin'e herhangi bir ganimet alıp almadığını yahut neleri yüklenmiş geldiğini neşeyle sordular. Martin de her zaman ki gibi neşeli bir mizaçla ve hoş sözlerle şöyle söyledi: "İyi iş çıkardık." Onlar da "Tanrı'ya şükür" diye cevap verdiler. [Başkeşiş] hızla geçerek ve onu oyalayan her gerekçeye usana usana katlanarak gemiye döndü. Gemide kendi askeri başarısının adanmış ganimetlerini şehirdeki kargaşa dininceye dek tertipli ve temiz tuttuğu yatağında sakladı. Orada tutkuyla dua ederek üç gün boyunca kaldı.¹⁰⁴ İki vaizinden

104 Zira şehir adet olduğu gibi üç gün boyunca yağmalandı.

biri ve Martin'e kutsal emanetleri veren ihtiyar adam dışında kimse ne yaptığını bilmiyordu. İhtiyar, Martin'in şefkatli ve nazik biri olduğunu düşünmüştü ve artık ona dostane davranıyordu. Bu esnada ihtiyar kendi çabasıyla, Martin için şehirdeki bir kilisenin civarında onun konumuna yarasır oldukça düzgün ve ferah bir kalacak yer hazırladı.

Söz konusu kargaşa dindikten sonra başkeşiş yukarıda bahsettiğimiz vaiziyle birlikte sırrını da yüklenerek hazırlanmış misafirhaneye gitti. Durmaksızın kutsal emanetlerin üzerine titreyerek orada bütün yaz boyunca kaldı. Kutsal emanetlere gizlice fakat büyük bir teslimiyetle tapındı. Gösterdiği saygıyla haricen eksik olanı da telafi etti. Bununla birlikte o yerde daha da istekli kaldı, zira putpe-restlerin bozduğu barış anlaşmasının yeniden tesis edildiğini öğrendi.¹⁰⁵ Ancak olayların mühim ve yeni seyri yüzünden denize açılmak yeterince güvenli değildi. İlaveten [Martin] yoldaşlarına duyduğu sevgiden dolayı da kalıyordu. Öte yandan onu gönderenlere bu olayların net bir tablosunu çizebilmek adına şehrin ve krallığın vaziyetinin netleşmesini de bekliyordu.

Söylediğimiz gibi bu kraliyet şehri, Yunan şehirlerinin en meşhuru, çok kısa bir sürede zapt edilip yağmalandı ve fatihlerinin eline geçti. O hâlde diğerleri bu olayın değerlendirilmesini diledikleri gibi görsünler. Ben tarihçilerin ve şairlerin yazdığı hiçbir şeyde bu denli önemli ve muhteşem bir olay okumadığımı itiraf ediyorum. Üstelik ilahi lütfun kati mucizesi olmaksızın, tüm Yunan diyarının tabi olduğu bu en müstahkem şehrin bu kadar çabuk, bu kadar aleni

105 10. bölümde Müslümanların bozduğundan bahsedilen anlaşma.

ve kolayca bir avuç insanın eline düşebileceğine inanmıyorum. Ayrıca görüldüğü üzere, bu münferit olayda bir avuç cesur adamın, kadim şairlerin yalan yanlış aktardığı Troia'da on yılda sonu gelmez binlerce adamla becerdiklerinden çok daha fazlasını başardığı aşikardır.

*Artık şairane yalanlar gafilin huzurunu kaçırmasin!
Bitsin kadim [şairlerin] yalanları ve kesilsin!
Ne Maro¹⁰⁶ Romalıyı ne de Homeros Yunanı kandırsın,
İkisi de fazlasıyla mahir hakikati şiire katmada.
Biz yalın doğruyu söylüyoruz ve sahih bir hikâyeyle,
aktarıyoruz çağımızda gerçekleşeni.
Zarif değilse şüphesiz onlardan daha dürüst
yazdığımızdan,
ve asla süslemiyoruz ucuz yalanlarla,
ve daha büyüğünü ortaya koyuyoruz tartışmasız gerçek bir
anlatıyla,
büyük ozanların uydurduğundan.
Sorarım kim? Atreusoğlu mu? [Yoksa] Grek ulusunun
binlercesi mi?
[Yoksa] Troia mı denk tutulabilir zaferimizle?
Neredeyse on iki bin gemisi vardı [Atreusoğlu'nun],
ve on yılda zor bela alt edebildi Troia'yı.
Bizse bir avuç gemiyle dikilmiş ulu kuleler karşısında,
aldık bu kalabalık şehri ilk taarruzda.
Şehir ki, ne Asya kıtası ne yuvamız Avrupa,
Ne de Afrika tanıdığıdır böyle pek azını.
Savaşlarının sebebi ahlaksız bir kadındı,¹⁰⁷
bizimkiyse vazife şuuruydu kral katlinin öcünü almaya.*

106 Publius Vergilius Maro (MÖ 70-MS 19).

107 Helene ve Troia Savaşı'ndan bahsediyor.

*O vakit Sinon'un ihanetiyle at tuzaga düşürdü o surlu şehri,
 Gençlerimizse kendi yiğitlikleriyle zapt ettiler [şehri].
 [Yunanlardan] çoğu yitip gitti uzayan savaşta,
 Bizimkilerdense yalnızca biri öldü düşünce çukura.
 Sakin deniz yuttu çoğu Yunanı eve dönüşte,
 Bizimkilerse mutlu mesut hükmettiler fethedilmiş şehre.
 O yüzden bitsin artık Troia Savaşı'nın kadim masalı,
 ve anlatılsın parlak zaferin yeni öyküleri!*

[BAUDOUIN DE FLANDRE
İMPARATOR SEÇİLİYOR,
DEVRİK İMPARATOR MOURTZOUPHLOS
İDAM EDİLİYOR]

Böylece şehrin zapt edilip yağmalanmasının ve binaların yeni sakinleri arasında paylaştırılmasının akabinde, *akephalos*¹⁰⁸ gibi lidersiz kalmamak için kral seçme meselesini aralarında tartışmaya başladılar. Ordumuzda iyi bilinen ve seçkin iki kişi vardı: Monferrato Markisi Bonifacio ve Flandre Kontu Baudouin. Anlaşılan vaziyet bunlardan birinin kral seçilmesini gerektiriyordu. Ordunun tamamı feryat figandı. Zira her iki [aday da] çok sayıda kişinin desteğine ve onayına sahipti. İlaveten iki adam da fazlasıyla kıymetli olduğu için birinin diğerine yeğ tutulması kolay değildi. Herkes, seçme sorumluluğu ve yetkisinin on iki kişiye verilmesini uygun gördü. Bu on ikili herkes nazarında bilhassa doğrulukları ve karar verme yetileriyle tanınırdı.¹⁰⁹ Birçok tartışmanın

108 Yun. ἀκέφαλος: Başsız. *Akephalos*, Erken Hristiyanlık tarihinde lidersiz kalan, lideri olmayan gruplar için kullanılırdı. 482’de Doğu Roma İmparatoru Zenon’un yayınladığı *Henotikon*’u imzalayan İskenderiye Patriği Aziz Petros Mongos’tan desteklerini çekip lidersiz kalan İskenderiyeli bir grup monofizit bu grupların en bilinenlerindenidir.

109 Villehardouin (LI. 232) on iki kişi olduğu hususunda mutabıktır. 6 Fransız 6 Venedikli şeklinde bahseder. Clari ise (XCIII) seçme yetkisinin on ruhban on Venedikli olmak üzere yirmi kişide olduğunu ve Baudouin’i

ardından Flandre Kontu'nda karar kılındı. Kraliyet tahtına oturtuldu ve başına tacı kondu. Ardından bu krallığın toprakları üçe bölündü: Biri yalnızca kralın mülküydü, ikinci kısmı Venedikliler aldı, Selanik ve onun ücra hudutları da Marki'ye verildi.

Bize apaçık aktarıldığı kadarıyla Marki bizim Martin'i beraberinde götürmeyi ve onu piskopos yapmayı teklif etmiş. Ancak bizimki yeminlerini hatırlayarak [bu teklifi] şükranla geri çevirmiş. Şayet Tanrı izin verirse makam mevki sahibi olmayan ve mütevazı biri olarak biraderlerinin yanına dönmek istiyordu.¹¹⁰ Ardından kaleler, köyler, kasabalar ve bunlar gibi daha ufak mülkler, daha çok yaptıklarıyla hak ettiği düşünülen kişiler arasında paylaştırıldı. İlaveten eski çağlardan beri hem şehirde hem de kırsalda sayılan yasaların, hakların ve belli başlı bazı gelenek göreneklerin önceden olduğu gibi bırakılmasına karar verildi. Kabul edilemeyecek olarak görülenlerin ise ya daha iyi olacak şekilde düzeltilmesinde ya da tamamen değiştirilmesinde karar kılındı.

Bu [saydıklarımız] şehirde vuku bulurken o melun suçun tertipçisi ve çok kısa süreliğine imparator¹¹¹ olan

oy birliğiyle seçtiklerini kaydeder. *Devastatio Constantinopolitana*'nın anonim yazarı da "6 Venedikli 6 da bizden (Fransız)..." şeklinde aktarır (DC, 337: "Constitti sunt sex ex parte nostra, et sex ex parte Venetorum...").

110 Lat. *Privatus et humilis*. Gunther birinci bölümde Musa'dan bahsederken de aynı ifadeleri kullanmaktadır. Gunther büyük bir olasılıkla –üslubu olduğu üzere– kelime tercihi üzerinden böyle bir mukayeseye giriyor (... quod per Moysen, hominem privatum & humilem...).

111 Gunther'in normalde Doğu Roma imparatorlarından bahsederken kral anlamına gelen *rex* ifadesini tercih ederken Mourtzouphlos'tan *imperator* şeklinde bahsetmesi dikkate değerdir. Diğer yandan Konstantinopolis'in küllerinde imparator ilan edilen Baudoin'dan yukarıda *rex* olarak bahsetmiştir.

Mourtzouphlos, suçlarının farkında olduğu ve cezalandırılmaktan korktuğu için şehrin zaptından evvel kaçmıştı. Nereye gideceğini, kime ya da nereye güveneceğini bilemeyen Mourtzouphlos Büyük Aleksios'a¹¹² gitti. Büyük Aleksios her ne kadar kötü biri olsa da kraliyet kanı taşıması nedeniyle liderlerimiz tarafından krallığın paylaşılmasında ona da ufak bir toprak parçası verildi.¹¹³ Bu iğrenç adamın kendi yanına geldiğini görünce –her ne kadar kendisi çok farklı olmasa da– ona nihai ölüm cezası vermesine kendi adamları güçlkle mâni oldu. Kardeşini kör ettiren, yeğenini hapseden, her ikisinden de krallığı çalan ve son olarak suçlarına yenisini eklemek için aynı yeğenini elleriyle boğan bu adamın bu korkunç musibetin sorumlusu olduğunu anımsadığında onun kör edilmesini emretti ve sürgün etti. Böylece Mourtzouphlos utanç içinde sürgün edildi. Zihnen kör olan adamın artık gözlerinin ferri de alınmıştı. Sersefil, zavallı ve herkesin nefretini kazanmış hâlde o taraflarda aylak aylak dolaştığı müddetçe sefil bir hayat sürdü. Bizimkiler bunu duyunca Mourtzouphlos'u yakalaması ve bizimkilere teşhir etmesi için [birilerini] gönderdi. Bu gerçekleşince hem bizimkilerin hepsi hem de şehirde kalan Yunanlar sefil adamı hakaretler, tacizler ve küfürlerle aşağılamaya; kral katiline ve vatan hainine yaraşır bir ceza için hep bir ağızdan haykırmaya başladılar. Her ne kadar herkes ölüm cezası hususunda hemfikir olsa da idamın şekli konusunda aralarında büyük bir anlaşmazlık vardı. Kimisi tıpkı efendisini öldürdüğü gibi

112 III. Aleksios.

113 Gunther'in aktardığı bu bilgi tamamen hayal ürünüdür. III. Aleksios Konstantinopolis'ten kaçtıktan sonra Hadrianopolis ve Mosynopolis'te Haçlılara karşı direnişi örgütlemiştir.

ilmikle boğularak öldürülmesi kanaatindeydi. Kimilerine göreyse diri diri ateşe atılmalı, [ayağına] taş bağlayıp denize atılmalı, [diri diri] toprağa gömülmeli, iç organları gözükecek şekilde tüm vücudunun derisi yüzülmeli, bütün uzuvları kesilmeli ya da mümkünse birileri bu iğrenç adam için daha korkunç bir ceza bulmalıydı. Bu sefil adamın hâlet-i ruhiyesi kendi ölümünü etrafıca tartışanları duyarken nasıldı sanıyorsun –tabii gözlerini kaybetmenin acısı yaklaşan ölümün dehşetini hafifletmediyse?

Sonunda liderlerimiz, [Mourtzouphlos] her ne kadar alçak biri olsa da yüce bir kandan geldiğinden dolayı en yüksek dikili taşın¹¹⁴ tepesine çıkarılıp uzun bir sırığa bağlanmış vaziyette baş aşağı atılmasına karar verdi. Bunun nedeni, yüksek krallık makamından aniden düşen birinin, –her ne kadar zirveden sersefil bir ölüme düşecek olsa da– en azından utançlar içinde bir ölüm tatmayacağı kanaatine varılmasıydı. [İnfaz] gerçekleştirildiğinde bütün bedeni paramparça oldu ve acıyla ve acınası hâlde iğrenç son nefesini verdi.

114 Lat. *pyramidum*: Bahsi geçen yapı bugün Beyazıt Meydanı'nda kalan Theodosius Sütunu'ydu. 21. bölümde Gunther bu yapıdan bahsederken “paulatim se acuens in immensam celsitudinis quantitatem” ifadesini kullanır. Bu ifadeden hareketle Gunther'in bu yapıyı gerçekten de piramit olarak tasavvur ettiğini düşünebiliriz. Lakin bizce “gitgide sivrilerek muazzam bir yüksekliğe çıkar” ifadesiyle kastettiği bir obeliskti. Belki de Theodosius Obeliski'yle Theodosius Sütunu'nu birbirine karıştırmıştı. Öte yandan *pyramidum* ifadesi Orta Çağ Latincesi özelinde anıt mezarları ifade etmekte kullanılsa da 21. bölümdeki anlatımda bu yapının anıt mezar oluşuna hiç değinmemiş olması bu ihtimali bizce geçersiz kılmaktadır. Diğer taraftan *pyramidum* betimi Gunther'den ziyade Martin'e ait olabilir ve Gunther'e bu şekilde aktarılmış olabilir. Fakat 22. bölümde aktarılandan yola çıkarak Martin'in Eylül 1204'te şehirden ayrıldığını göz önünde bulunduracak olursak Martin'in Mourtzouphlos'un aralık ayında gerçekleşen idamını görmüş olması mümkün değildi.

Hadi bakalım kör adam uç şimdi! Tek bir ölüm hak etmiyorsun,

[Ölmen lazım] çarmıhta da, darağacında da, değirmen taşında da,¹¹⁵ hadi bakalım kör adam uç şimdi!

Ateşte ölmek hakkın, harlı ateşin yakıtı olmak,

Mahkemenin tartışmasız yasasına göre ateşte ölmek hakkın.

Çarkı bıçakta¹¹⁶ parçalara ayrılmak, yüzülmesi derinin tüm vücudundan, çarkı bıçak hakkın.

Belki de uzuvlarını vahşi hayvanlara vermeli, yahut baş aşağı atılmalısın denize,

Belki de testereyle kesilmelisin, yahut uzuvlarını vahşi hayvanlara vermeli.

Ölmek hakkın ve görmek uzuvlarının kesildiğini,

Utanç ve sefalet içinde ölmek hakkın.

Vahşi adam! İnsanların en pisliği! Yüreğin taşlaşmış, bir vahşi hayvanın gibi,

efendini öldürdüğünde! Vahşi adam! İnsanların en pisliği!

Sen ve senin gibi herkesin, tiksindiğim ve nefret ettiğim,

Toprağa gömülmek hakkı, sen ve senin gibi herkesin!

Kâfir diyorum sana ey rezil kral katili!

Ey yasaları hiçe sayan, kâfir diyorum sana!

Layıncınca aniden düştün, dalavereyle sarp yollardan geçerken,

yıkımının benzeri, layıncınca aniden düştün!

Ey namert, korkunç haydut! Sonsuza dek hakkın olacak, o karanlık ve pis cehennem çukuru, ey namert, korkunç haydut!

115 Matta 18:6: "Ama kim bana iman eden bu küçüklerden birini günaha düşürürse, boynuna kocaman bir değirmen taşı asılıp denizin dibine atılması kendisi için daha iyi olur."

116 Orta Çağ'da çok yaygın bir işkence ve idam şeklidir. Mahkûm tekere bağlanır ve uzuvları teker teker kesilerek ya da kırılarak öldürüldü. Bazense yavaş bir ölümüne terk edilirdi. Ardından cesedi teşhir edilmek üzere bırakılırdı.

[THEODOSIOS SÜTUNU'NUN KEHANETİ]

Şu adamın aşağıya atıldığı ve birçok kişinin sütun¹¹⁷ dediği dikili taş¹¹⁸ dair kayda değer bir şeyler söylenebilir. [Yapı] devasa taşlardan inşa edilmiştir ve birbirine demirlerle sıkı sıkıya kenetlenmiştir. Epey kalınca [bir kaideden] başlar ve gitgide sivrilerek muazzam bir yüksekliğe çıkar.¹¹⁹ Tepesinde bir münzevinin meskeni olduğu söylenir.¹²⁰ Bu münzevi, dünyevi âlemi reddettiğinden, fakat uhrevi âleme de ulaşamadığından, bu ünlü şehrin göbeğinde sanki ikisinin arasındaymış gibi kendine bir zaviye yapmış. Ayrıca söylenene göre bu dikili taşın üstünde eski çağdan bu yana [gerçekleşmiş] çeşitli olayların da tasvirleri kazanmıştır. Bunların çeşitli betimlerle bilhassa [onların] krallığını ilgilendiren Sibylla kehanetlerini tasvir ettiği söylenir.

117 Lat. *columna*.

118 *Pyramidum*. Bkz. 116. dipnot.

119 "Paulatim se acuens in immensam celsitudinis quantitatem" ifadesinden hareketle Gunther'in gerçekten de yapıyı bir piramit sandığını söyleyebiliriz. Öte yandan bizce Gunther'in *pyramidum*'dan kastı bir obeliskti.

120 Gunther buradan *stylites*'lerden bahsetmektedir. *Stylites*çilik denen asketik akımda kabaca sütuncu diyebileceğimiz münzevi kimseler sütunların tepesinde durur ve diğer asketik akımlarda olduğu gibi kendilerini dünyevi zevklerden soyutlardı. Bu sayede de ruhlarının kurtulacağını inanırlardı.

Bu tasvirlerin arasında, zırhlı silahlı adamların tırmandığı merdivene benzer şeylerin dikildiği gemi tasvirleri de vardı. Yine orada betimlenmiş bir şehri kuşatmış ve ele geçirmiş görünüyorlardı. Yunanlar, böyle bir olayın şehirlerinin başına gelmesi kadar imkânsız başka bir şeyin olamayacağını düşündüğünden bu tasvirleri şimdiye dek kaale almamışlar. Lakin gemilerimize dikilmiş merdivenleri gördüklerinde nihayet bu tasviri hatırlayıp uzun süredir hor gördükleri şeyden ciddi ciddi korkmaya başladılar.¹²¹ Bu yüzden bazıları taştan ve demirden çekiçlerle bu tasvirleri kırdılar ve büyük bir kısmını tahrip ettiler.¹²² Bu sayede bu makûs kehaneti bizim aleyhimize döndüreceklerini düşünüyorlardı. Her hâlükârda bu beyhude bir ümitti, zira mukadder olayların gidişatı bahsettiğimiz tasvirlerin bir hakikat alameti olduğunu gösterdi.

İşte tüm bu olaylar vuku bulurken ve arada geçen zamanın büyük kısmı akıp giderken Martin, ordumuz büyük bir gayretle krallığın işleriyle meşgul olduğu için başlanan

121 Clari (XCII) sütunda batıdan gemilerle gelen uzun saçlı istilacıların gelip şehri alacağını tasvir edildiğini aktarır. Villehardouin (LXVIII. 308) ise Mourtoughlos'un atıldığı sütunda baş aşağı atılan bir imparator betimi bulunduğunu kaydeder. Aslında günümüze ulaşmamış sütunda İmparator I. Theodosius'un Gothlara karşı kazandığı zaferin tasvirleri yer almaktaydı. Sütunlarla alakalı olmasa da Nikolaos Mesarites kardeşinin gördüğü benzer bir düşü aktarır. Düşe göre Konstantinopolis batıdan gelen gemiler tarafından kundaklanır. (Nik. Mes. Böl. 28)

122 Niketas benzer iki olayı daha kaydeder. Biri İmparator II. Isaakios'un şehir sakinlerini dizginleyeceği inancıyla Hippodromos'taki Kalydonia Boğası heykelinin yerini değiştirmesidir. Diğeri ise Forum Constantini'de duran, muhtemelen Pheidias'ın eseri olan Athena heykelinin eliyle Haçlıları çağırır gibi gözüktüğü için sarhoş bir grup tarafından tahrip edilmesidir. Bkz. Khon. VII. 558-559.

hac yolculuğuna uzun bir süre daha devam edemeyeceğini ve Haç'ın asıl amacının muhtelif olaylar yüzünden engellendiğini düşündüğünden, zihninin bütün gücünü biraderlerine ve bütün bu kargaşa içinde gerekliliklerini yerine getiremediğini düşündüğü manastır hayatına kavuşmaya verdi. Bulunduğu yerden Venedik'e kestirmeden kolaylıkla yelken açabilecekken önce Tanrı'nın ona bahsettikleriyle birlikte onu gönderenlere gitmeyi yeğledi. Böylelikle krallığın vaziyetini ve bizzat duyup gördüklerini onlara gerçekten sapmadan anlatacaktı. Ancak o zaman herkesle veda-laştıktan sonra yemini uğruna gittiği kutsal topraklardan dönüş yolculuğuna neşeyle başlayabilirdi.

Ey okuyucu, başından geçen her şeyde sebatlı ve güçlü şu adama bir bak,

Her şeyi kendi ağırlığınca tartan şu adama bir bak.

Bak reddediyor kısa bir yolculuğun hazır nimetlerini, tamamlamadıkça kendisine verilen vazifeleri.

Yeğliyor gemiyle dönmeyi ve tekrar görmeyi yoldaşlarını, daima lekelenmemiş tutmak isterken imanını.

Korkmuyor denizin güçlükleriyle tekrar yüzleşmekten, Kendini pekâlâ bilen bir zihnin rahatlıkla katlanacağı.

Tek korkusu kazayla kaybetmesi,

Bizzat Tanrı'nın bahsettiği kutsal emanetleri.

Yine de bu mukaddes korku karşısında umut zayıf değil,

Hiçbir suretle alınamaz bu emanetler ondan.

Şayet isterse Tanrı bahsettiklerini almayı, sorarım ne diye?

Başta niye verdi? Amacı neydi diye?

Neden verdi kutsal ganimetleri bu kadar mert adamın arasında,

*savaştan anlamayan bir adama, şayet hemen
yağmalanacaksa?*

*İyi niyet ve emin bir iman güç verir yüreğine,
inanılır yükünden dolayı geminin olduğuna güvende.
Kim düşünür geminin yok olacağını ya da korkar
bundan,
böyle kutsal emanetlerle doluyken denizde batıp yok
olabileceğinden?*

[MARTIN AKKA'YA YELKEN AÇIYOR]

Küçük Meryem Ana Yortusu dolaylarında¹²³ Martin, gönüllü gönülsüz, kaygılı kaygısız bir şekilde denize açıldı. Korkusuz değildi, oldukça endişeliydi. 1 Ekim'de Akka'ya vardı. Orada yoldaşları tarafından, özellikle de onu çok seven Almanlar tarafından sevinçle karşılandı. Krallığın vaziyeti, bizzat tanık olduğu ve su götürmez başka kaynaklardan duyduğu her şeyi doğrudan sapmadan anlattı. Ancak sırrını, Werner adında Alman halkına mensup son derece dürüst ve mert bir kişi dışında kimseyle paylaşmak istemedi. Werner'in de memleketi Alsace'stı, asil bir kandan geliyordu.¹²⁴ Daha da önemlisi erdemli olduğu aşikârdı. O diyarda¹²⁵ öyle büyük isim yapmıştı ki kralın¹²⁶ aldığı kararlar

123 Azize Meryem'in Doğum Yortusu, 8 Eylül 1204 tarihi. Gunther burada bir hataya düşüyor. Zira Martin bu tarihlerde yola çıktıysa yukarıda Mourtzouphlos'un yakalanması ve idamına dair yazdıklarına görgü tanıklığı etmiş olamaz. Bu durumda Martin ya bu olaylara tanık olmadan Konstantinopolis'ten ayrıldı ya da Akka'ya çok daha ileri bir tarihte yelken açtı.

124 Fransız Haçlılar arasında Garnier l'Aleman olarak bilinen Werner von Egisheim (12. yy-1231 sonrası), Martin'in mensubu olduğu manastırın hamisi olan Kont Ulrich von Egisheim'in (1060-1118) soyundan geliyordu.

125 Kudüs Krallığı ya da ondan geriye kalanlar.

126 II. Amaury (1155-1205).

büyük ölçüde bizzat ona bağlıydı. Bizim başkeşiş de her zaman yakınlık göstermiştir. [Martin] onu memleketinde tanıyıp sevmiştir. Buradaysa onu daha büyük bir sevgiyle kucakladı ve neredeyse diğer herkesten üstün tuttu. Böylece başkeşiş beraberinde getirdiği Tanrı vergisi emanetleri ona gösterdiğinde Werner bir anda tatlı bir korkuyla donakalıp dehşete düştü ve Tanrı'nın kuluna bahsettiği bu lütfâ büyük bir şevkle hayranlık duymaya başladı. Ardından başkeşişin geri dönüş planını duyduğunda şöyle söyleyerek onu ısrarla vazgeçirmeye çalıştı: “Bu kadar kıymetli nesnelerin; kara ve denizdeki tüm tehlikelerin, korsanların, haydutların, sık sık eksik olmayan bütün aksiliklerin içinde talan edilmeden Almanya'ya varması pek mümkün değil. Bu yüzden onu bu emanetlerle kutsal toprakları tevazu ve imanla onurlandırması hususunda telkin etti. Dahası Martin'e burada kalmasını ve kral yahut diğer liderlerden [gelebilecek] piskoposluk veya başka kilise makamlarını geri çevirmemesini öğütledi. Şayet [Martin] daha gizli saklı ve manastır yeminine uygun bir yaşam sürmek isterse de, [Werner] başkeşişin isteği uyarınca epey yakın olduğu kraldan bunu fazlasıyla gerçekleştirmesini isteyebilirdi. Zira o taraflarda hem hâlihazırda yerleşim barındıran hem de kadim yazılı kaynaklarda Karmel Dağı diye bahsedilen her çeşit güzellikle dolu, meyvelerle bereketli, üzüm bağlarıyla harika biçimde sarılmış,¹²⁷ zeytin ve diğer ağaç türlerinin zarafetle ekili olduğu, bereketli otlaklarla dolup taşan bir yer vardı. Dağda üç manastır cemaati vardı. Bunların her biri birbirinden uzak ve geniş topraklara sahipti. [Martin] bu cemaatlere, birinin ya da

127 İbranicede Karmel (הַר הַכַּרְמֶל, translit. Har Ha-Karmel) Tanrı'nın üzüm bağı anlamına gelir.

hepsinin başkeşişi ve efendisi olarak liderlik edebilirdi. Şayet diğerlerinden ziyade kendi tarikatının biraderlerine liderlik etmek isterse de diğer cemaatler gayet rahatlıkla başka bir yere taşınabilirdi. Başkeşiş kendi tarikatından istediği kişiyi ve istediği kadarını kabul ettiği takdirde o ve halefleri, bahsi geçen dağ bölgesinin tamamına sonsuza dek serbest mülkiyet hakkı¹²⁸ çerçevesinde sahip olabileceklerdi. Son olarak şayet bunların hiçbirini kabul etmezse kral ve önde gelenlerden öyle yüklü miktarda altın ve gümüş sikke alabilirdi ki bir daha hiçbir şeyi istemeyecek ve aramayacaktı. Üstelik sikkeleri beraberinde daha rahat götürülebilir, daha iyi saklayabilir ve [böylece] kilisesini kısa ve kolay yoldan zengin edebilirdi. Başkeşiş tüm bunları reddedip Tanrı'nın bahsettiği kutsal emanetleri kendi cemaatinin manastırına sadakatle götürmekten başka hiçbir şey istemediğini söyledi. Son derece dürüst biri olduğundan bahsettiğimiz Werner ise sırrını sakladı. Bizzat Werner ve diğer niceleri, hak ettiği saygıyı göstererek [Martin'e] limanda hazırlanmış gemiye kadar eşlik ettiler. Martin [gemiye] varınca müteakıl bir sevgiyle vedalar edildi. Palmiye Pazarı'ndan üç gün evvel¹²⁹ [Werner ve beraberindekiler] döndüler. Martin ise açılan yelkenlerle çok istediği deniz yolculuğuna başladı.

Bu noktadan sonra anlatımıza birkaç husus eklemek yerinde olacaktır. Devamı eksik kalsa da yalnızca bu kadarı bile Başkeşiş Martin aracılığıyla gerçekleşen –anlattığımız

128 Gunther'in bahsettiği kabaca ruhani mülkiyet diyebileceğimiz *eleemosyna* (Yunanca ἐλεημοσύνη, translit. eleēmosynē) olsa gerek. Bu kapsamda toprağın yeni sahipleri verilen toprak karşılığında toprağı bahşeden hami efendilerinin, varislerinin ve ailelerinin ruhları için dua etmekle mükellefti.

129 31 Mart 1205.

ve anlatmayı beklediğimiz– olayların İlahi Plan’ın kaynağı tarafından düzenlendiğini tasdikler. Şu olay bile [kâfidir]: [Martin] her ne kadar ağzından Latince dışında çıkan hiçbir sözü anlamasa da Bohemya doğumlu Jilji adında bir ruhban ile dostane ilişkiler içerisindeydi. Jilji Martin’e dönüş yolculuğunda eşlik etmek niyetindeydi. Yola çıkılmadan üç gece evvel işte bu ruhban, uyumadığı hatta pür dikkat kesildiği bir anda kutsal emanetlerin saklandığı yerde iki melek gördüğüne şahitlik eder. Burası kendisinin ve başkeşişin yattığı, aynı zamanda da başkeşişin bu kutsal emanetleri gayretle koruduğu yermiş. Jilji orada ne saklandığından tamamen bihabermiş. Meleklerin, Tanrı’nın kutsal emanetlerinin konulduğu sandığın etrafında muhteşem bir kutsiyete giriştikleri ve bu [emanetleri] kuluna bahşeden Tanrı’yı büyük bir huşuyla yücelttikleri görülmüş. İlahi yüceltme vazifeleri tamamlandıktan sonra birbirlerini cesaretlendirerek Tanrı’ya, bu güzellikler bahsettiği adamı ve onunla dostane ilişkiler içinde olan herkesi himayesi altına alması için ısrarla yalvarmışlar. Sabah olduğunda Jilji bu şüphesiz görüyü başkeşişe anlatırken lafının arasında bir anda kalbinden gelen büyük bir coşkuyla gözyaşlarına boğularak şöyle demiş: “Kim olabileceğini, nereden gelmiş olabileceğini ya da o sandığında ne saklayabileceğini bilmiyorum, ancak kesinlikle bildiğim bir şey var o da Rabbin elinin seninle olduğudur. Bu yüzden bu deniz yolculuğunda senin kutsiyetinden uzak kalmamaya karar verdim. Zira bindiğin gemiye herhangi bir zarar gelebileceğine asla inanmıyorum.” Başkeşiş, Jilji’nin mucizevi kutsal görüşü karşısında özellikle kutsal ve samimi bildiği bu adamın imanından

dolayı donakalmış.ve aynı gece uyurken gördüğü bir başka görüyü anlatmış. Sanki o zaman olduğu o yerden yani Akka'dan, manastırının yakınındaki Sigolsheim denen köye kadar denizden başka hiçbir şey yokmuş gibi gözükmüş ona. Ancak [deniz] o kadar güvenli o kadar dinginmiş ki ne kadar ufak olursa olsun bir kayık bile batmaktan korkmamış. Ardından [Akka'dan] doğrudan bahsi geçen o köye tepeden yapılmış üstü örtülü gölgeliklere benzeyen yapılar görmüş. Bunlar ne rüzgâr ne yağmur ne de herhangi bir deniz ya da hava muhalefeti denizde giden başkeşişe zarar verecek kudreti bulamasın diyeymiş.

Başkeşişin görüşünü şöyle yorumlayabiliriz: [Martin,] o yerden manastırına kadar karada ve denizde etrafı birçok tehlikeyle sarılı olsa da ilahi muhafazada geri dönüş yolculuğunu sağ salim tamamlayacaktı. Bahsi geçen köyün halkı da kadınlı erkekli beraber Pairis Manastırı'ndaki kutsal emanetleri görenlerin ilki olacaklardı. Tıpkı sonraki hadisenin apaçık doğruluğunun gösterdiği gibi.

*Şimdi duadır işin, kullan tüm güçlerini Martin,
Şimdi yakar, şimdi dua et, şimdi çabala tutkulu bir
imanla,*

hak etmek için onu Rabbin cennetinden.¹³⁰

*[Böyle yap ki] sürsün neşen rızasınca
en yüce iyiliğin göksel armağanıyla ve istesin seni sağ salim
getirmeyi!*

*Nice denizi nice diyarı arşınladın ona olan aşkından,
Nice talihsiz olay, bu yolculuğu birer birer vuran
nice talihsiz olay, duruyor daha nice tehlike,*

130 Gökteki Rabden şeklinde de okunabilir.

karada ve denizde, kim bahsedebilir ki hepsinden?
 Var gerçekten de rüzgârlar aşırı güçlü ve şiddetli,
 Var okyanusun güçlü dalgaları ve rüzgâr düşmanca bir
 gelgit yaratırken,
 denizin çekilen şiddetli dalgası;
 Var kayalıklar, görüneni de görünmeyeni de,
 dosdoğru karşılaşmaktan korkması gerekir çaylak
 denizcilerin.
 İnançsızlık dolu bir güruh olan korsanlar denizi,
 haydutlar ve öteki eşkıyalarsa kasıp kavurur karayı.
 Yapıyorsun içinden geleni, sıkıca tutmuşsun kutsal
 emanetleri,
 sanki selametinin sarsılmaz vaadiymiş gibi.
 Bu rehberinken emin ellerde olacaksın, yeminini
 tutacaksın,
 ve Rabbe şükranlarını sunacaksın.
 İşte böyle yemin ediyorum ozan olan ben.

[MARTIN VE KUTSAL EMANETLER
AVRUPA'YA DÖNÜYOR]

Başkeşişin ve onunla aynı gemide gidenlerin başından eksik olmayan karşılaştığı her aksiliği ve tehlikeyi hatırlamak kolay değil. Ancak o çok sevdiği emanetlerin yok olmasından korktuğundan onun korkusu daha büyüktü. Fakat böylesine büyük bir korku ve tehlike karşısında Rab [Martin'e] umup umabileceğinden daha büyük bir koruma lütfetti. Başka [gemileri] yağmalamış olmasına rağmen [hâlâ] başka gemileri yağmalama isteğindeki korsan gemileri¹³¹ sıklıkla karşısına çıktı. [Gemisi] görüldüğünde [korsanlar] hemen nezaketle uysallaşıyorlar ve onu saygıda kusur etmeden barış içinde selamlıyorlardı. Bu, zarar görmeden geçip gitmelerine müsaade etmelerinden ziyade, müsaade etmek zorunda kaldıklarındandı. İşte Tanrı'nın kudreti böyledir, [korsanların] elini kolunu bağlayabilir, [Martin'i] de güvenli bir güzergâh üzerinde limana ulaştırabilirdi.

Nice güçlüğü ve azımsanmayacak tehlikenin ardından Martin'in gemisi, daha doğrusu Tanrı'nın ve kutsal emanetlerinin gemisi Pentekost arifesinde¹³² Venedik'e vardı.

131 Başka gemileri ya yağmalamış ya da yağmalamak üzere şeklinde de okunabilir.

132 28 Mayıs 1205 gecesi.

Başkeşiş orada karaya çıkıp karada olup bitenleri gizlice soruşturunca karadaki tehlike ve korkunun denizdekinden daha az olmadığını öğrendi. Hatta güzergâhının geçtiği tüm İtalya savaşın şiddeti ve kargaşasının pençesindeydi. Ancak Martin, onu denizde koruyan Tanrı'nın hem karada hem de denizde muktedir olduğun için onu karada da koruyacağını biliyordu. Kendini ve yükünü taşıyacak atlar hazırlayıp emin fakat korku ve endişeden de sıyrılmamış bir şekilde Alpler'e doğru yolculuğa başladı. Sık sık talan ve yağmadan başka bir şey için kılını kıpırdatmayacak silahlı birliklerle karşılaşmasına rağmen aniden gelen bir korkuyla donakaldılar. Layık değillermiş gibi kendini sunan bu paha biçilemez ganimetten korkuyla uzaklaştılar. Yoldan çekilerek kutsal emanetlerin olduğu sandığı taşıyan yük beygirinin aralarından sağ salım geçmesine izin verdiler. Böylece bizim Martin bütün İtalya'yı, [dağların] en tehlikeli Alpler'i ve ötesindeki nice tehlikeyle, haydutla dolu diyarları geçip büyük bir mutlulukla hac yolculuğunun ilk başladığı yere Basil Şehri'ne vardı.

Evvela, yabancı topraklara doğru yola çıkarken kendini teslimiyetle adadığı Kutlu Bakire Meryem Kilisesi'ne gitti ve ona elinden geldiğince şükranlarını sundu. Zira onu, sevgili Oğlu'nun huzurunda Oğlu'nun kutsal emanetleriyle onurlandırmış ve nice büyük tehlikelerden kurtararak mutlu mesut, tek parça hâlde geri getirmişti. Bu yüzden o kilisedeki pek meşhur sunağın şaşaalı örtüsünü süsledi. [Ayrıca] şehrin piskoposu Herr Lüthold'a,¹³³ belli başlı bazı kimselere ve bölgedeki kiliselere gönlünden koptuğunca

133 Lüthold von Rötteln.

bağışta bulundu. Orada birkaç gün daha kaldı, ta ki dönüşünü öğrenen biraderleri gelip onu hak ettiği saygıyla karşılayana dek. Biraderleri ve şehirden gelen ve onu büyük memnuniyetle izleyen daha fazla insanla şaşaa fakat imandan gelen büyük bir tevazu içinde Pairis Manastırı'na gitti. Burada Aziz Vaftizci Yahya'nın Doğum Yortusu'nda¹³⁴ sabah 9'dan önce¹³⁵ manastırdaki biraderlerinin hepsi onu ve getirdiği kutsal emanetleri karşılamak için alçak gönüllülükle kapıya koştuğu esnada kutsal talanın zafer yadigarlarını getirdi. Herkes neşeyle Tanrı'yı kalben ve şifahen yüceltirken [Martin] onları kiliseye getirdi ve mümkün olduğunca saygı göstererek sunağa yerleştirdi.

*Hadi bakalım Martin, görüyorsun ya nihayet vardın sona,
büyük emeğinin hedefine ulaştın sonunda.
Artık güvende usulca soluklanabilirsin,
ve tasasını salmış bir yürekle korkularını bırakabilirsin.
Nihayet açıkça tasdiklendi bu mucizevi ve muhteşem olay,
Tanrı'nın senin aracılığıyla müdahil olduğu olay.
Ey nice hadisede, nice günde sıkışmış [adam],
Tedirgin zihninin dalmış zorlu uğraşlara!*

134 24 Haziran 1205.

135 Lat. *ante horam tertiarum*, Hristiyanlıkta günlük dua için belirlenmiş saatlerden üçüncüsü. Bu zaman tasnifi Roma Kilisesi'nde *officium* ya da *officium divinum* olarak biliniyordu. Aziz Benedictus'un *Regula Benedicti*'sinde *Opus Dei* (Tanrı'nın İşi) olarak geçer (RB, XLIII). Roma Kilisesi özelinde saatlerin bu şekilde tasnifi de büyük oranda ona atfedilir. Saatler sekize ayrılmaktaydı ve şöyle biliniyordu: *Matutina* ya da *vigilia* (Gece, saat 2 suları), *laus* (şafak, sabah 5 suları), *prima* (sabah 6 suları), *tertia* (kuşluk vakti, sabah 9) *sexta* (öğlen 12), *nona* (öğlen 3), *vesper* (gün batımı, akşam 6 suları) ve *completorium* (gece için istirahat çekilmeden önceki son dua). Bu durumda bahsi geçen zaman *tertia* ile *prima* arası olmalıdır. Bu bilgiler ışığında ilgili ifadeyi Türk okuyucuya "sabah 9'dan önce şeklinde" vermeyi uygun gördük.

*Hâlen korkuyorsun denizden, rüzgârdan, savaştan,
 dört bir yandaki kanlı korsanlardan,
 ve her an suça, cinayete ve talana hazır bölüklerden!
 İşte buldun bir mesken¹³⁶ talihli talanın kutsal
 ganimetlerine,
 lekesiz kalbinin olağanüstü imanıyla.
 İşte kardeşler takımı, Mesih'in en gözde seyircisini,
 Duyabiliyorsun söylerken ilahi methiyeleri.
 İşte görüyorsun gerçekten asla göremeyeceğini
 düşündüklerini,
 Umutsuzluğu kapıldığında dönerken geri.
 Onlar da seni gördüler, ölümün gölgesinin eline
 düştüğünü duydukları seni,¹³⁷
 Artık yansıyan ışığı göremeyeceğini duydukları seni,
 Lakin güvendesin bundan böyle, her şey yemin edildiği
 gibi oldu.
 İyi adam, yalvarılmaya layık, alışık olduğun huzura dön,
 Biraderlerine yoldaş ol, iyiliğin timsali gibi,
 aralarındaki huzurun kıvılcımı gibi, ışık ve fenerin ışıltısı
 gibi.
 Dök yakarışlarını, dua et, neşeyle onurlandır
 emanetlerini,
 ve Mesih'in Çarmıhını, kuşkusuz dönüşün O'nun
 rehberliğinde,
 sağ salım, sevgili kurtarıcı ve faydalı bir misafir.*

136 Riant (1875: 70) edisyonunda *rede* ifadesinin MS 903 numaralı el yazmasında açıkça *sede* olarak yazıldığı görülüyor. MS 248 no.lu el yazmasındaki ifadenin de *sede* olması çok daha olası. Dizenin bağlamı göz önüne alındığında el yazmasındaki *sede* ifadesini esas almayı uygun gördük (MS 903, f. 145v.; MS 248, f. 46v).

137 Pairis'teki keşişler Martin'in öldüğünü sanmıştı. Riant'a göre (1875: 89) 1205 yılına tarihlenen bir belgede geçen Başkeşiş Werner ifadesinin nedeni Martin'in öldü sanılıp yerine yeni bir başkeşiş seçilmesindendi.

[KONSTANTİNOPOLİS'TEN ALINAN KUTSAL EMANETLERİN LİSTESİ]

Tanrı'ya hamd olsun! Büyük mucizeler yalnızca O'nun eseridir. Eşsiz kudreti ve merhametiyle Pairis Kilisesi'ne baktı ve lütfunun timsali olan o armağanlarla onu yüceltti. Bunları sıklıkla bahsettiğimiz o muhterem adamın yani Başkeşiş Martin'in aracılığıyla bize getirmeye tenezzül etti. Bu emanetlerin varlığı sayesinde kilise hâlen iftihar ediyor. Tanrı'ya sadık her ruh bunların himayesinde cesaretlenir ve himayesinden istifade eder. Okuyucularımızın imanı daha güçlensin diye bazılarından isim isim vermeye karar verdik.

İlki ve en özeli, en büyük saygıyı hak eden, Rabbimiz İsa Mesih'in bütün insan ırkının kurtuluşu için dökülen kanının izi.

İkincisi Baba [Tanrı'nın] oğlunun bizim için kurban edildiği, Yeni Adem'in Eski Adem'in kefareti ödediği Rabbin Çarmıhı'nın bir tahta parçası.¹³⁸

Üçüncüsü Rabbin yolunu hazırlayan Aziz Yahya'nın¹³⁹ kayda değer bir parçası.

Dördüncüsü, anısı tüm kilise tarafından saygıyla anılan Havari Aziz Yakup'un kolu.

138 Kutsal Haç'a ait parçalar kıymıktan ibaretti.

139 Vaftizci Yahya.

Başka azizlerin kutsal emanetleri de var. İsimleri aşağıdaki gibidir:

Şehit Khristophoros.

Şehit Georgios.

Şehit Theodoros.

İlaveten¹⁴⁰ Şehit Aziz Kosmos'un ayağı.

İlaveten Şehit Aziz Kyprianos'un başından [bir parça].

İlaveten Şehit Panteleemon'un [bir parçası].

İlaveten Aziz Laurentius'un dişi.

İlaveten Şehit Demetrios'un [bir parçası].

İlaveten İlk Şehit Stephanos'un [bir parçası].

İlaveten Vincentius, Adiutus, Mauritius ve yoldaşlarının [parçaları].

İlaveten Şehit Crisantius ve Şehit Darius'un [parçaları].

İlaveten Şehit Gervasius ve Şehit Protasius'un [parçaları].

İlaveten Şehit Primus'un [parçası].

İlaveten Şehit Sergius ve Şehit Bacchus'un [parçaları].

İlaveten Şehit Protus'un [parçası].

İlaveten Şehit Ioannes ve Şehit Paulus'un [parçaları].

İlaveten Mesih'in doğduğu yerden [bir kalıntı].

İlaveten Golgota'dan [bir kalıntı].

İlaveten Mesih'in kabrinden [bir kalıntı].

İlaveten yuvarlanan taştan [bir parça].¹⁴¹

140 Lat. *Item* ifadesi mükerrer olmasına karşın Riant'ın edisyonunda, MS Clm 903 (f. 145v) ve kısmen de MS 248 no.lu el yazmalarında olduğu için çeviride de belirtmeyi uygun gördük.

141 İsa çarmıhtan indirildikten sonra gömüldüğü yerin girişini kapatılmasında kullanılan taş.

İlaveten Rabbin Göğe çıktığı yerden [bir kalıntı].

İlaveten Yahya'nın Rabbi vaftiz ettiği sırada üzerinde durduğu taştan [bir parça].

İlaveten Mesih'in Lazarus'u dirilttiği yerden [bir kalıntı].

İlaveten Mesih tapınağa sunulurken üzerinde durduğu taştan [bir parça].

İlaveten Yakup'un üzerinde uyuyakaldığı taştan [bir parça].

İlaveten Mesih'in oruç tuttuğu yere ait taştan [bir parça].

İlaveten Mesih'in dua ettiği yere ait taştan [bir parça].

İlaveten Mesih'in yemek yediği masadan [bir parça].

İlaveten [Mesih'in] yakalandığı yerden [bir kalıntı].

İlaveten Rabbin annesinin göçtüğü kabrinden [bir kalıntı].¹⁴²

İlaveten Havari Aziz Petrus'un kabrinden [bir kalıntı].

142 Riant (1875: 72) bu ifadeyi "Item de loco ubi mater Domini migravit. Item de sepulcro eius" şeklinde iki ayrı kutsal emanetten bahsediliyor gibi vermektedir. MS 903 no.lu el yazmasında "Item de loco ubi mater Domini de sepulcro eius" şeklinde aynı kutsal emanetten bahsediliyor gibi vermektedir (MS. 903, f. 146r). MS 248 de "De loco ubi mater Domini migravit. De sepulcro eius" şeklinde aynı emanetten bahsedilir gibi vermektedir (MS 248, f. 46v). MS. 321 no.lu el yazmasında ise "De loco ubi mater Domini migravit. De sepulcro eius" (bu el yazmasında mükerrer *item* ifadesi yer almamaktadır.) şeklinde Riant'ın okumasını doğrular gibi geçmektedir (MS. 321, f. 22r). Katolik teolojisine göre Meryem'in öldükten sonra göğe alındığı ve mezarının boş kaldığına inanılır. Dolayısıyla bu iki ifade farklı kutsal emanetleri gösterse de esasen aynı yerden bahsetmektedir. "De sepulcro eius" (onun mezarından) ifadesi İsa'nın kabri gibi okunabilir ancak hâlihazırda yukarıda İsa'nın kabrinden alınan kutsal emanetten bahsedilmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında MS 248 ve MS 903 no.lu el yazmasındaki okumayı esas alarak böyle çevirmeyi uygun gördük.

İlaveten Havariler Aziz Andreas ve Aziz Philippos'un kabirlerinden [kalıntılar].

İlaveten Rabbin Musa'ya yasayı verdiği yerden [bir kalıntı].

İlaveten kutsal atalar İbrahim, İshak ve Yakup'un [parçaları].

İlaveten Piskopos Aziz Nikolaos'un [bir parçası].

İlaveten Piskopos Adelalius'un [bir parçası].

İlaveten Piskopos Agricius'un [bir parçası].

İlaveten Ioannes Khrysostomos'un [bir parçası].

İlaveten Hayırsever¹⁴³ Ioannes'in [bir parçası].

İlaveten Rabbin annesinin sütünden [bir kalıntı].

İlaveten Bakire Marina'nın [bir parçası].

İlaveten Bakire Perpatua'nın [bir parçası].

İlaveten Bakire Agatha'nın [bir parçası].

İlaveten Bakire Agnes'in [bir parçası].

İlaveten Bakire Lucia'nın [bir parçası].

İlaveten Bakire Cecilia'nın [bir parçası].

İlaveten Bakire Aldegonde ve Bakire Euphemia'nın [parçaları].

Bu, Rabbimizin tecessümünün 1205. yılında, Romalıların Kralı Philipp'in hükümdarlığında, Papa Innocentius Kutsal Roma Kilisesi'ni gözetirken, Basel Piskoposu Lüthold ve Strassburg Piskoposu Heinrich'in zamanında gerçekleşti ve kaydedildi.

143 Lat. *eleemosynarius* (<Yun. ἐλεημοσύνη, translit. eleēmosynē) sadaka dağıtan.

İmanlı hiç kimse bunun ilahi lütfun muhafazası dışında bir şey sayesinde gerçekleştiğine inanmaması ya da düşünmemesi gerekir. Zira bu, böyle büyük ve şanlı kutsal emanetler, karşılaştığı nice engele rağmen mahviyetini koruyan o adam aracılığıyla kilisemize ulaşsın diye oldu. Kanımızca bu emanetlerin ulaşmasıyla bütün Almanya kendi nazarında daha bahtiyar, insanlar nazarında daha ünlü ve Tanrı nazarındaysa daha mukaddes sayılmaya başladı. Dolayısıyla hiç kimse bunun, diğer pek çok olay gibi tesadüf eseri olduğunu düşünmemeli. Aksi takdirde bu, Tanrı'nın büyük işlerine hak ettiği ihtişamı tahrif ederek vermemekten başka bir şey olmayacaktır. Şayet bütün bu [kutsal emanetlerin] alındığı o yüce şehrin inanılmaz ve beklenmedik zaptını, gerçekleşen olayların sırasını, Başkeşiş Martin'in karada ve denizdeki tehlikeli fakat Tanrı'nın muhafazasıyla hiçbir yerde engellenmemiş yolculuğunu dikkatle göz önünde bulundurursak gerçekten de tüm bunların tesadüf eseri olmadığı ancak ilahi lütuflar olduğu gün gibi açıktır. Bu yüzden bu olayı görmüş yahut duymuş herkes, gerçekleşen [bu] olayların mimarı olan Tanrı'nın işine büyük bir saygı göstermesi, iman ve teslimiyetleri için O'ndan mükâfat beklemeleri gerekir.

*Benim yazdığım, bizzat bizim de öğrendiğimiz,
doğru ve kesin kabul ettiğimiz,
bu şeyler tesadüfen gerçekleşmedi alışageldiği gibi,
zamanın boşa gittiği beyhude şeyler gibi;
rastlantı da değildir, yazdım gerçekleşenleri,
yüce babanın, başlatanın bu yruğuyla gerçekleşenleri.
Zira kimin tüm yüreği hasetle doludur,*

Kim mantıktan yoksundur,
 bunların tesadüf eseri olduğunu söyleyebilecek kadar?
 Tesadüfi olduğunu mu düşünmeli, olayların seyrini mi
 değiştirmeli,
 açıkça uhrevi olanı dünyeviye atfedip de?
 Düşüncesi buna kayan her kimsen doğru düşünmüyorsun,
 ve sana katılmıyorum; hangi dünyevi yasa yahut hangi
 düzen sağlar,
 böyle büyük olayların ortaya çıkmasını, böyle olayların
 gerçekleşmesini?
 nice büyük olayla birlikte aktaranın akli her türlü şaşar
 bunlara,
 vatan toprağından uzak, bir avuç ve bihaber
 silahlı binlerce asker kuşatmış,
 düşman taburlarını ve sıra dışı surları, kim böylesine
 inanır?
 Doğrusunu söylemeli, büyük bir kalabalığı mağlup etti,
 ve şehirli güruhu emniyetli şehirde hapsetti,
 şüphesiz rahat yüz katı büyüklüklerinde olabilirlerdi,¹⁴⁴
 ve mağlup olanları kovdu, surları kendinin kıldı.
 Neşelendi düşman ganimeti ve yığılmış servetlerle,
 Bizzat Tanrı'nın bahşettiği, oturuyor artık fatih şehirde,
 O şehrin gayretli ve zahmetli fethinde,
 Zenginleşti o din adamı büyük bir hazineyle,
 ne bakır ne altın, lakin kutsal emanetlerle,
 ve Martin hak etti hatırlanma payesini azimli mizacıyla.
 Getirdi bize ilahi nimetleri, imanın kutlu ganimetini,
 Güvende ilahi rızanın hizmetinde nice musibetin içinden
 geçerken,

144 *Expresse* (açıkça, şüphesiz, kesinlikle) ve *posse* (-bilmek) ifadelerinin yer aldığı cümlelerin kendisi devrik olduğu için bu şekilde vermeyi uygun gördük.

Tanrı ona iyi yol gösterdiğinden.

*Muhakkak çok çile çekti, ancak bedenlen tükendiye de,
dinç, çevik, zinde ve kıvrak bir zihinle.*

*Başarıyla tamamladı görevini, [yoksa] durmak bilmezdi
bu erdemli adam,
kutsal emanetleri getirene dek Mesih'in kutsal evine.*

[KRAL PHILIPP DE KUTSAL
EMANETLERDEN PAYINI ALIYOR]

Pairis Kilisesi Rabbin, sık sık bahsettiğimiz kulu Başkeşiş Martin'e ve onun aracılığıyla aynı kiliseye bahsettiği göksel lütfun hediyelerinden övgüye layık bir parçayı Tanrı'nın ve tüm Roma İmparatorluğu'nun¹⁴⁵ şanı için yüceler yücresi İmparator Philipp'e verdi.¹⁴⁶ [Bu parça] çok ince bir işçilikle altın ve kıymetli mücevherlerle bezenmiş, altın ve kıymetli mücevherlerden daha kıymetli türlü türlü kutsal emanetin özenle içine konulduğu neredeyse paha biçilemez bir kutucuktu. Yunanların İmparatoru bu kutucuğu önemli yortu günlerinde iktidarının sarsılmaz nişanesi olarak boynundan sallanan altın bir zincire asarmış. Altın ve birçok çeşitli mücevher dışında muhteşem ebatta bir yeşim taşı da bu kutucuğa yerleştirilmişti. Üzerinde Rabbin çilesi, Kutlu Bakire [Meryem'in] ve Yuhanna'nın ayakta duran betimleri işlenmişti. Ayrıca üzerine ilahi görkemin işlendiği hayranı olunası büyüklükte bir safir vardı.¹⁴⁷ Elbette

145 Kutsal Roma -Germen- İmparatorluğu.

146 Brand'e göre (1968: 263) Martin'in bu armağanı aslında Philipp'in diğer kutsal emanetlere el koymasını engellemek için bir "rüşvetti."

147 Brand'e göre (1968: 263) bu ikonografideki Pantokrator İsa betimidir. İlgili mücevher günümüze ulaşmamıştır.

ilahi görkemi herhangi bir tasvirin göstermesi mümkün değildir, fakat buna rağmen olabildiğince ustaca yapılmıştı. Kuşkusuz yaşça küçük, fakat Tanrı korkusu ve tüm erdemlerinin soyluluğu bakımından olgun yenilmez Kral Philipp bu armağanı öyle büyük bir ihsanla ve minnet göstergesiyle kabul etti ki Pairis Kilisesi'ni tüm mülkleriyle birlikte kendi himayesine aldı. İlaveten bir imparatorluk imtiyazıyla, getirdiği tüm diğer kutsal emanetler için Martin'e ebedi sahiplik bahşetti.

Bu tarih eserini, önceleri *scholasticus* sonraları keşiş olan gayet iyi eğitilmiş Magister Gunther yazdı. Yazdıklarını şevkle takdir eden Gunther, Tanrısal hadiseleri aktaran kişinin, bu hadiseleri imanlı kulları aracılığıyla gerçekleştirmeye tenezzül eden O'ndan ebedi yaşamı alacağı gayesine ve itikadına sahipti.

*Böylece bütün erdemleri için sevilesi muzaffer adam,
getirdi bu kutsal ganimeti Akha halkından.
Mesut zafer çelenginin şüphesiz iyi bir kısmını,
mesut ve bereketli [bir parçayı], nice övgüyle
zenginleştiren krallığın tacını,
yüreğinde zerre uyuşukluk olmayan bir adam,
sana armağan etti ey Roma [halkının] Kralı Philipp!
Yunan krallarının alameti ve ihtişamlı bir yük,
şehirde katıyen bulunmaz benzeri kolye,
Tek bir taşın takıldığı olağanüstü bir hediye,
muazzam bir bedelin ve yöntemin [ürünü],
zar zor alınabilir sayısız emtia ve dilediğin meblağda
parayla,
Daha kıymetlidir güzelliği ve enderliği hasebiyle.*

*Bu böylece gerçekleşti limana yanaşır yanaşmaz teknesi,
 Martin doğru bir yargıyla hak etti sevgisini,
 Hem ruhbanın hem ruhban olmayanın
 Krallar ve tarikatındaki tüm biraderleriyle birlikte,
 ister uzak ister yakın tüm Alman halkının.
 Mesih'in hükmündeki yargı,¹⁴⁸
 hükmetsin bu adamın doğru ve kıymetli olduğuna.
 Amin desin bunu okuyan da.*

*Bu hikâyenin güvenilir müellifi Gunther'in de,
 bağışlansın tüm günahları Mesih tarafından,
 ve kavuşsun [ebedi] yaşama, söyle okuyucu söyle öyle olsun de!*

148 Kıyamet günündeki yargılanma.

KAYNAKÇA

Çeviride Temel Alınan Kaynaklar

MS 248 (f. 33v-47v). 1459-1462. Colmar: Bibliotheque Municipale.

MS 321 (f. 1r-23r). yak. 1400. Münih: Universitätsbibliothek der LMU.

MS 903 (f. 115r-149r). 1425. Münih: Bayerische Staatsbibliothek.

Riant, P. (1875). *Guntheri Alemanni, Scholastici, Monachi Et Prioris Parisiensis, de Expugnatione Urbis Constantinopolitane, Unde, Inter Alias Reliquias, Magna Pars Sancte crucis in Alemanniam est allata seu HISTORIA CONSTANTINOPOLITANA ad fidem codicum manuscriptorum biblioth. univ. & palat. Monac, & biblioth. publicae Colmariensis recognita*. Cenevre: I. G. Fick.

Migne, J. P., (1855). *Patrologiae cursus completus. T. 212, Helinandi, Frigidi montis monachi, necnon Guntheri cisterciensis Opera omnia*. 222-256, Paris.

Birincil Kaynaklar

Anon. Suessionis: De Terra Iherosolimitana et quomodo ab urbe Constantinopolitana ad hanc ecclesiam allate sunt reliquie.

Kullanılan metin: Andrea, A.; ed. (2008). "Devastatio Constantinopolitana". şurada: *Contemporary Sources for the Fourth Crusade*, 338-343.

Boe. Cons.: Boethius, *De Consolatione Philosophiae*.

Kullanılan metin: Steward, H. F.; Heinemann, W.; eds. (1918). *Theological Tractates and the Consolation of Philosophy*. Londra: Harvard University Press.

Clari: Robert de Clari, *La Conquête de Constantinople*.

Kullanılan metin: Akyavaş, B.; trc. (1994). *İstanbul'un Zaptı (1204)*. Ankara: TTK.

DC: *Devastatio Constantinopolitana*.

Kullanılan metin: Andrea, A.; ed. (2008). "Devastatio Constantinopolitana". Şurada: *Contemporary Sources for the Fourth Crusade, 331-338*.

Ernoul Kroniği: *La Chronique d'Ernoul*

Kullanılan metin: Altunbaş, A. D.; trc. (2020) *Ernoul Kroniği Haçlı Seferleri Tarihi Selahaddin Eyyübi ve Kudüs'ün Fethi*. İstanbul: Kronik Kitap.

Fredegar Kroniği: Paris, BnF Latin MS 10910.

GeH: *Gesta Episcoporum Halberstadensium*.

Kullanılan metin: Weiland, L.; ed. (1874), *Gesta Episcoporum Halberstadensium, Monumenta Germaniae Historica, Scriptores*, 23, 73-123.

Hom. II.: Homeros, *Ilias*

Kullanılan metin: Allen, T.W.; ed. (1931) *Homeri Ilias*. Oxford: Clarendon Press.

Khon.: Niketas Khoniates, *Historia* (Χρονική διήγησις).

Kullanılan metin: van Dieten, J. ed. (1975). *Historia. Nicetae Choniatae historia*. Corpus fontium historiae Byzantinae 11.1, Series Berolinensis. Berlin: De Gruyter.

Kitab-ı Mukaddes.

Kullanılan metin: *Kutsal Kitap ve Deuterkanonik (Apokrif) Kitaplar*. (2003). İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi.

Nik. Mes. Ep.: Nikolaos Mesarites, *Epitophe*.

Kullanılan metin: Angold, M. ed., trc. (2019) *Nicholas Mesarites: His life and works (in translation)*. Liverpool: Liverpool University Press.

RB: Aziz Benedictus, *Regula Benedicti*.

Kullanılan metin: (1936). *Regula S.P.N. Benedicti*, Westmalle: Typis Cisterciensibus.

Vergilius: Vergilius, *Aeneis*.

Kullanılan metin: Mynors, R. A. B. ed. (1972). *P. Vergili Maronis Opera*. Oxford: Oxford University Press.

Villehardouin: Geoffroi de Villehardouin, *De la Conquête de Constantinople*

Kullanılan metin: Berktaş, A.; trc. (2008) *IV. Haçlı Seferi Kronikleri*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Vulgata

Kullanılan metin: *Biblia Sacra Vulgata*. (1994). Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

Araştırma Eserler

Andrea, A. J. (1992). "Boethian Influence on Gunther of Pairis's 'Historia Constantinopolitana'." *Carmina Philosophiae*, 1, 19–33.

_____. (1985) "Cistercian Accounts of the Fourth Crusade: Were They Anti-Venetian?" *Analecta Cisterciensia*, 41, 3–41.

_____. (2008). *Contemporary Sources for the Fourth Crusade*, Leiden: Brill.

Brand, C. M. (1968). *Byzantium Confronts the West 1180-1204*. Harvard University Press.

Demirkent, I. (2013). *Haçlı Seferleri*. İstanbul: Dünya.

Haldon, J. F. (1995), "Strategies of Defence, Problems of Security: the Garrisons of Constantinople in the Middle Byzantine Period", *Constantinople and its Hinterland: Papers from the Twenty-Seventh Spring Symposium of Byzantine Studies*, 143–155.

Harris, J. (2014). *Byzantium and the Crusades*. Londra: Bloomsbury Publishing.

Khazdan, A. (1991a). *The Oxford Dictionary of Byzantium*, c. 1. New York: Oxford University Press.

_____. (1991b). *The Oxford Dictionary of Byzantium*, c. 2, New York: Oxford University Press.

_____. (1991c). *The Oxford Dictionary of Byzantium*, c. 3. New York: Oxford University Press.

Madden, T. F. (2012). "The Venetian Version of the Fourth Crusade: Memory and the Conquest of Constantinople in Medieval Venice." *Speculum*, 87(2), 311–344.

Peters, E. ed. (1971). *Christian Society and the Crusades, 1198–1229*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

- Queller, D. E. ve Madden, T. F. (1999). *The Fourth Crusade, The Conquest of Constantinople*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Schmandt, R. H. (1975). "The Fourth Crusade and the Just War Theory." *Catholic Historical Review*, 61, 191–221.
- Summerfield, T. (2011). "Filling the Gap: Brutus in the *Historia Brittonum*, Anglo-Saxon Chronicle MS F, and Geoffrey of Monmouth", *The Medieval Chronicle VII*, 85–102
- Swietek, F. R. (1978). Gunther of Pairis and the *Historia Constantinopolitana*. *Speculum*, 53(1), 49–79.
- Tobin, S. (1995). *The Cistercians: Monks and Monasteries in Europe*. New York: The Herbert Press.

Çevrim içi Kaynaklar

The Catholic Encyclopedia: www.newadvent.org

DİZİN

A

- Akka 11, 34–5, 58, 62, 112, 116
Aleksios, III., Doğu Roma İmparatoru
56, 69, 88, 105
Aleksios, IV., Doğu Roma İmparatoru
72
Aleksios V., Doğu Roma İmparatoru
bkz. Mourzouphlos
Alman 7, 26, 34, 47, 58, 89, 112,
131
Almanya 29, 46, 53, 58, 113, 126
Alsace 9, 25, 29–30, 112
Antakya 35

B

- Basel 29, 31, 39, 41, 125
Baudouin, Flandre Kontu ve Latin
İmparatoru 25, 44, 54, 103
Bizans *bkz.* Yunan
Bonifacio, Monferrato Markisi 44,
53–4, 94, 103

C

- Cistercien 7, 29, 39

E

- Enrico Dandolo, Venedik Dogesi 76

F

- Foulques de Neuilly 29–30

Fransa 29

- Fransız 29–30, 34, 50, 88, 103, 104,
112

G

- Godéfray de Bouillon 34

H

- Haçlı 7, 9–10, 14, 29–30, 35, 41,
44, 69, 75, 81, 85, 89, 92, 134–5
Hristiyanlar 34, 45

İ

- Innocentius III, papa 9
Isaakios II, Doğu Roma İmparatoru
34, 52, 72, 109

İ

- İskenderiye 44, 46, 56, 68, 103
İtalya 8, 119
İtalyan 93

J

- Jean de Paris 50
Jilji 14, 115

K

- Karmel, Dağ 113
Konrad, Schwarzenberg Vogt'u 4, 8,
62

Konstantinopolis 7, 9–11, 14, 25,
35, 42, 52, 54–5, 62, 64–5, 69,
81, 84, 93, 95–6, 104–5, 109, 112

Konya 35

Kudüs 29, 34–5, 90, 112, 134

Kutsal Topraklar 10, 58

L

Lüthold von Rötteln, Piskopos 119

M

Macaristan 45, 49

Martin 9–10, 26, 29, 38–44, 46–7,
50, 56, 58–60, 62, 92, 97–100,
104, 106, 109, 112–6, 118–22,
126–7, 129–31

Martin de Tours, *bkz.* Tourslu Martin

Mourtzouphlos 52, 73, 75, 85, 88,
104–6, 112

Müslümanlar 100

N

Nevelon de Chérisy, *bkz.* Soissons
Piskoposu
nous 9–10, 68

P

Pairis 7, 9, 25, 29, 116, 120–2, 129–
30, 135–6

Paris 29–30, 50, 133–4

Philipp 8, 52–3, 65, 72, 125, 129–
30

Pietro Capuano, kardinal 46, 58

Piskopos 50, 88, 125

R

Roma 7, 10, 14, 27, 29, 31, 34, 46,
50, 54–6, 62, 65, 81, 83–4, 94–5,
98, 103–4, 120, 125, 129–30

Romania 56, 84

S

Sidon 35

Sigolsheim 116

Soissons Piskoposu 50, 88

Sylvester, Papa 83–4

T

Tourslu Martin 41–2

Troia 8, 10, 95, 101–2

Tyros 35

V

Venedik 44–5, 54, 56, 110, 118

W

Werner, von Egisheim 112–4, 121

Y

Yunan 52, 57, 63, 76, 78, 82, 84–8,
92, 100, 130

Z

Zara 9, 11, 45, 53, 68

TARİHİN TANIK OLDUĞU EN KORKUNÇ OLAYLARDAN BİRİ: IV. HAÇLI SEFERİ VE KONSTANTİNOPOLİS'İN ZAPTI.

13. yüzyılın başında IV. Haçlı Seferi'ne katılacak ordular, Müslümanların elindeki Kutsal Toprakları kurtarmak üzere Batı Avrupa'dan yola çıktı, ancak bunun yerine, Konstantinopolis'te durdular ve Doğu Hristiyanlığının başkentini talan ettiler. Arkalarında kanlı bir savaş, vahşi bir yağma bıraktılar; beraberlerinde ise şehrin maddi ve manevi zenginliklerini götürdüler.

Başkeşiş Martin von Pairis'in hizmetinde bulunan Gunther von Pairis'in kaleme aldığı *Historia Constantinopolitana* IV. Haçlı Seferi'ne ve şehrin yağmalanmasına katılan Cistercien Başkeşiş'in sefer boyunca yaşadıklarını anlatır. Gunther Başkeşiş'in yola çıkışını, Konstantinopolis'e varışını, ordunun şehri kuşatmasını ve zaptını, ardından Martin'in Hristiyanlığın kutsal emanetlerini Konstantinopolis'teki Pantokrator Kilisesi'nden (bugünkü Zeyrek Camisi) alarak Alsace'taki manastıra nakletmesini bir Hristiyan meta-tarihi kurarak anlatır; böylece Konstantinopolis yağmasının, Tanrı'nın kılavuzluğunda, onun planına uygun şekilde gerçekleştiğini şiir ve düzyazı iç içe geçmiş bir üslupla aktarır.

Gunther von Pairis'in *Historia Constantinopolitana*'sı, Konstantinopolis'in zaptı gibi tarihin seyrini değiştiren önemli bir olayı ele alan Haçlı ve Bizans kaynaklarıyla mukayese edildiğinde, bizzat Haçlı seferine katılmamış, Avrupa'daki manastırından yazan bir keşişin bakış açısını yansıtmayı, Haçlıları Troia Savaşı üzerinden aklamaya çalışması ve Konstantinopolis'te yağmalanan kutsal emanetlerin listesini vermesi bakımından müstesna bir konuma sahiptir. Özellikle sefere, şehir kuşatmasına ve sonrasında yaşananlara dair anlatıların önemli tanıklarından birine dayanması bakımından bu eser yaşananları kavrayabilmek adına daha da önem kazanmaktadır.

Kutsi Aybars Çetinalp'in orijinal Latince el yazması nüshaları kıyaslayarak ortaya koyduğu yetkin çevirisi ve açıklayıcı notlarıyla *Konstantinopolis'in Zaptı: Historia Constantinopolitana* hem Haçlı Seferleri hem de İstanbul tarihine meraklı okurlar için kaçınılmaması gereken bir eser.

Kronik

kronikciyap.cem

1000 kronikciyap

ISBN: 978-625-6421-12-4

